ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XVIII (LIII) ■ Nr. 12 (438) ■ Decembrie 2018 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Heruvim. Pictură murală (Ieud)

Momente și schițe din actualitatea literară

Lansarea volumului de critică „Printre optzeciști. După Școala de la Târgoviște”

Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” și Filiala Pitești a Uniunii Scriitorilor din România a organizat , în data de 14 noiembrie, la sediul Bibliotecii Județene Argeș, un eveniment editorial de excepție : lansarea cărții criticului literar Nicolae Oprea - *Printre optzeciști. După Școala de la Târgoviște*. Moderator a fost Octavian Mihai Sachelarie, directorul instituției. Au participat, printre alții, din Filiala Pitești a Uniunii Scriitorilor din România, Mircea Bârsilă, Florea Turiac, Ioan Vișan, Leonid Dragomir, Dumitru Ungureanu, George Piteș... Mircea Bârsilă a făcut o amănunțită și aplicată critică de întâmpinare a cărții, apreciind valoarea și ineditul volumului recent al lui Nicolae Oprea apărut la Editura Bibliotheca din Târgoviște.

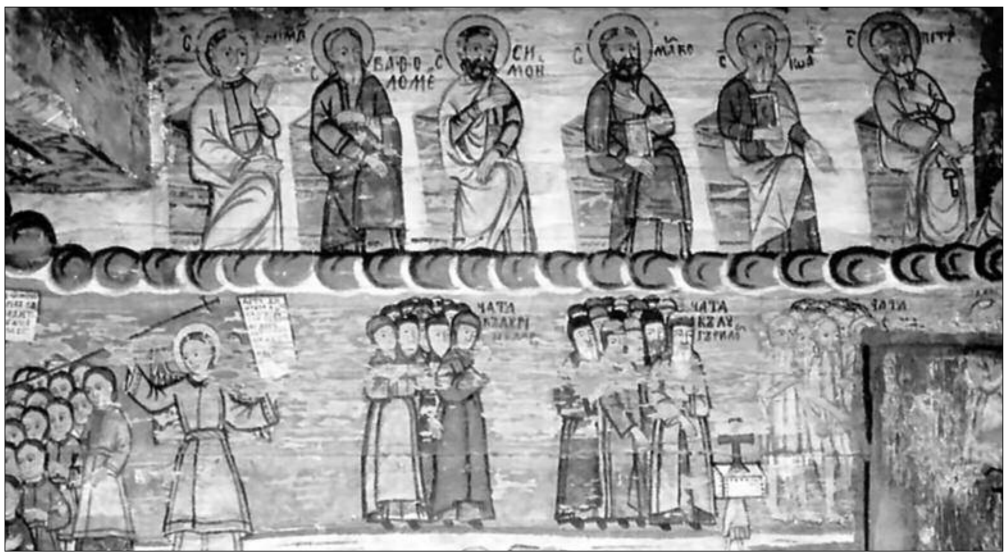
IOAN VIȘAN

Eveniment editorial

De când Combinatul siderurgic, locomotivele și în general industria grea din oraș au devenit istorie, Reșița este supranumit *Orașul cu poeți*. E un adevărat brand, așa cum a fost până adineaori *Cetatea de foc*. Octavian Doclin este unul dintre cei mai importanți poeți din Reșița, unul pe cât de productiv, pe atât de neliniștit. Recent, Doclin publică un volum nou: *Poeme libere* (Gordian, Timișoara, 2018) cu subtitlul din *Cartea Subteranei, Reșița, 2017-2018* (*subterana* reprezentând o simbolistică specială marca Doclin, neavând nimic în comun, de pildă, cu subterana lui Dostoievski), volum făcut „sandviș” de prefața lui Mircea Bârsilă, postfața lui Tudorel Urian plus alte referințe critice pe clapete și pe coperta a patra.

Poet atent cu ființa lui, cu eul lăuntric, dar și cu poezia sa, el așterne în această carte un testament „mioritic”, aș zice, oricum senin și luminos, mai luminos decât te-ai aștepta de la un poet al subteranei: „Fiindcă, iată, de-acum/ființa mea va sta tot mai întreagă/sub semnul stelelor căzătoare./Voi lăsa pe cerul amintirii voastre/doar o singură dâră de lumină./Mă veți căuta, unii nerăbdători, alții nepăsători,/chiar printre aceste litere, agresându-vă./Eu voi sta lângă ele, ascuns ca-ntr-un nor./De-acum nevăzut. Voi, auzindu-mă./Și uite-așa începem o viață nouă./Tot împreună.”

În prefață, Mircea Bârsilă rezumă perfect universul poeziei lui Octavian Doclin: „Convenționalele personaje Poetul, Scribul, Pivnicerul, Stăpânul Domeniului, Arhivarul și Gassenheimer, dar și *poemul* și *poema* sunt protagoniștii unui „roman” fragmentar. Treptat, acest roman devine o scriere din categoria poeziei despre poezie”. **(DAD)**

Magda Grigore

În numele poemului

(timpul nu este decât un fluture)

Atunci când a simțit soarele
și nu știa că există asfințit
aripile lui s-au colorat –
s-a ridicat și a zburat
cu trupul delicat și fragil;

atunci vântul nu bătea;
aripile lungi s-au întins vertical
și el s-a amestecat
printre florile multicolore
căutând doar nectar și polen.

Mereu înaintea ta de atunci,
fluturele monarh
pregătit pentru marile distanțe,
cu aripile în straturi subțiri
și transparente,
traversează deșertul.

Mereu înaintea ta
purtat de-adierea nisipului
îți luminează
o singură călătorie.

Tu nu știi că există asfințit
și nu știi că vântul va bate –
că aripile lui, reci evantaie,
se vor răsuci în timpul zborului
răsturnând cu trupul delicat și fragil
clepsidra universului.

Despre degradarea limbii române în spațiul public
Comunicat al Uniunii Scriitorilor din România

Uniunea Scriitorilor din România, ca organizație de breaslă a profesioniștilor literaturii și moștenitoare a tradiției cultivării limbii române, își manifestă profunda îngrijorare față de degradarea continuă a limbii române folosite în spațiul public, ca și a nivelului cultural general, în special din partea celor care, prin rolul lor social, sunt luați drept exemple de către categorii largi de cetățeni.

Limba română nu este un simplu instrument de comunicare. Ea este o componentă esențială a identității și un liant al unității naționale, chiar în epocile mai îndepărtate, în care statul român nu exista. Însă chiar și atunci, păturile luminate ale societății s-au preocupat de cultivarea limbii, preocupare pe care unul dintre precursorii modernității, Ienăchiță Văcărescu, o echivala cu patriotismul.

Limba este, de asemenea, instrumentul gândirii. Cineva care vorbește și scrie incorect este puțin probabil să gândească bine, cu atât mai mult, cu cât incorectitudinea exprimării este primul și cel mai elocvent semn al absenței unei culturi corespunzătoare, deci al lipsei pregătirii și competenței.

Astăzi, în anul în care aniversăm Centenarul Marii Uniri, limba română vorbită și scrisă în spațiul public – de către politicieni, oameni de media, „vedete” ale divertismentului și alte categorii de persoane cu apariții publice frecvente – a atins un nivel îngrijorător de scăzut, din punctul de vedere al corectitudinii gramaticale și ortografice, ca și al vocabularului utilizat. În pofida existenței unor instituții cu funcții de reglementare, această degradare este continuă și nu se întrevede niciun semn că s-ar opri.

Degradarea limbii române vorbite este însoțită și amplificată de o la fel de îngrijorătoare prăbușire a nivelului cultural general. Nu doar că emisiunile culturale au dispărut aproape cu totul din programele de radio și televiziune, dar și nivelul cultural al celorlalte emisiuni a scăzut inadmisibil. Atât prin temele abordate, cât și prin calitatea prestațiilor participanților la viața publică, exemplul pe care îl primește societatea românească (în primul rând, tinerii) este descurajant. În loc să cultive valorile, să ofere repere și modele – de care istoria noastră, ca și prezentul, nu duc lipsă –, viața publică românească oferă contra-exemple, ruinătoare moral și dăunătoare intelectual.

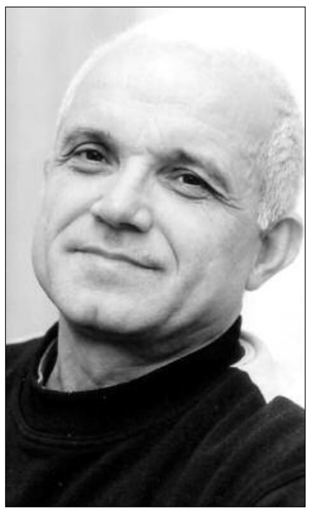
Cauzele acestor fenomene (de la dezinteresul față de învățământ la erodarea instituțiilor) sunt cunoscute. Uniunea Scriitorilor din România își manifestă adânca preocupare în fața acestor semnale îngrijorătoare cu privire la starea intelectuală și morală a spațiului public și, mai ales, față de efectele devastatoare, în timp, ale lipsei de reacție în fața acestor evoluții negative, care periclitează însăși identitatea națională. Uniunea Scriitorilor își exprimă disponibilitatea de a pune la dispoziția celor în cauză întreaga ei experiență culturală, pentru corectatea acestei stări de lucruri.

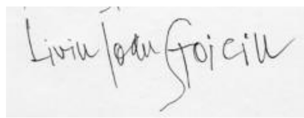
Uniunea Scriitorilor din România face un apel la toți actorii vieții publice, ca și la instituțiile care, prin natura lor, pot contribui la oprirea degradării limbii și a nivelului cultural, să dea dovadă de responsabilitate și să acționeze decis pentru corectarea acestor disfuncționalități, înainte ca ele să se transforme în adevărate obstacole în calea funcționării României ca stat european modern.

COMITETUL DIRECTOR AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

Liviu Ioan Stoiciu

Vin acasă „însemnat” din China

Ziua a treia în China, joi, 23 august 2018 — la 80 de kilometri de Beijing, la Marele Zid Chinezesc, la Mutianyu, 145 yuani de căciulă plătiți șoferului de microbuz închiriat (taxiurile au tarife inexplicabil de scăzute la Beijing; de asemenea, alimentele au și ele prețuri accesibile). Împreună cu scriitorii Mihaela Gligor, Peter Sragher, Robert Șerban, Marius Chivu, Cătălin Mihai Ștefan, Andrei Novac și cu editorul Dan Pleșa (fiecare merge pe cheltuiala lui, cu bani aduși de acasă, dolari schimbați în yuani, ați reținut; totul se plătește, 1 yuan egal 0,60 lei, de curiozitate; urcarea la 1.000 de metri, pe munte, la Mutianyu, pe serpentine, cu alt autobuz, apoi cu telescaunul și coborârea pe tobogan, cu bobul, o sanie pe roți cu frână, costă 180 yuani). Te lasă cu gura căscată până aici infrastructura rutieră, cu autostrăzi cu cinci benzi pe sens, cu plată sau fără plată, cu bretele de ieșire și poduri peste autostrăzi nesfârșite (cu siguranță, repet, în China sunt mai multe autostrăzi decât are România drumuri naționale și județene la un loc). Nu încetez să admir automobilele din traficul dens, numai de lux (în principal de teren, 4x4), noi. Marele Zid este construit pe creasta muntelui (e una dintre cele „7 Noi Minuni Ale Lumii”): o serie de mai multe fortificații construite în fața năvălitorilor nomazi de-a lungul a sute de ani (ar fi ajuns la 21.000 de kilometri). Primele secțiuni din zid au fost construite încă din secolul V î.Hr. Marele Zid Chinezesc a fost refăcut pe circa 6.400 kilometri în timpul dinastiei Ming (1368-1644). Apropo, nu e cazul să mai subliniez că n-am vizitat decât o părticică atât din Orașul Interzis din Beijing (întins pe 72 de hectare!), cât și din Marele Zid Chinezesc, la Mutianyu! Repet, o părticică... E aglomerație și aici, sunt cozi la autobuzul care urcă pe munte și la telescaun (există și telecabină), e coadă și la coborârea pe tobogan. Am mers pe jos pe drumul dintre crenelurile Marelui Zid, kilometri la rând, dus-întors pe caniculă, zid înalt de 12 metri și lat de 8 metri (la bază are 10 metri), cu forturi, de la un turn înalt de apărare și observare la altul, asudând din greu în pantele abrupte cu scări, chinezii vin aici ca la un altar abstract (mirosul specific de mâncare chinezească nu m-a părăsit nici pe Zid, e culmea) — conștienți că sunt milioane de nefericiți ai sorții, strămoși ai lor, îngropați în fundația zidului (aud că i se spune cimitir sfânt). Poate ar fi trebuit să mă reculeg. Am fost însoțiți pe Marele Zid de un zumzet metalic înnebunitor al unei armate de greieri uriași. La coborârea din sania cu frână (spectaculoasă în sine, să vii în viteză pe serpentine pe tobogan de pe munte, pentru prima oară urcat pe un asemenea bob pe roți), am intrat în rând cu turiștii, pe jos, urmând calea scărilor de ciment. La un moment dat, coborând pe scări, o fetiță s-a dezechilibrat în fața mea, am prins-o de umeri luat prin surprindere, fetița a fost preluată de părinți, iar eu m-am prăbușit brusc în gol, n-am văzut ultima treaptă? Am căzut în genunchi violent pe ciment (genunchi juliți, cu sânge), în palme (m-am rănit și în palme) și în cap! Pur și simplu am atins deasupra frunții cimentul (cu nisip pe el), mi-a dat sângele, m-a spălat de sânge o doamnă cu apa de băut ce o avea într-o sticlă (probabil era mama fetiței), mi-am pus o batistă de pânză ce o aveam la mine pe rana cu sânge... Am luat seama dintr-odată că o forță necunoscută m-a trântit la pământ — să mă închin în stil lamaist (asemănător celui musulman, cu atingerea frunții de pământ)? Pus pe rugăciune. Sigur, nu trebuie să exagerez, cu o zi înainte (așa cum subliniam luna trecută aici, în revista *Argeș*) la Templul Lama din Beijing am avut parte de un conflict interior, negăsind o modalitate să mă închin lui Buddha (fiind ortodox) și că azi am fost „însemnat”. Am avut o pată vineție (de sânge închegat) deasupra frunții zile la rând. Am fost obligat natural să mă prosternez în fața lui Buddha? Îi mulțumesc lui Buddha pentru lecția dată... Rana de deasupra frunții (lăsată în legea ei, cu nisip în ea) nu s-a infectat... În sfârșit, am plecat mai departe la Mormintele dinastiei Ming (la 50 de kilometri de Beijing, în munți), sunt 13 împărați ai dinastiei Ming îngropați aici. Chinezii vin în pelerinaj și aici, i-am urmat în Palatul Subteran, până la uriașul mormânt (la o adâncime considerabilă, am mers etaje întregi de scări în pământ să ajung) — sunt inflexibili, reci, absenți, veseli, aruncă bani să le poarte noroc, dar nu se închină... „Împăratul Yongle, cel care a mutat capitala la Beijing și din al cărui ordin s-au construit Orașul Interzis, are aici cel mai vechi mausoleu, numit Chang Ling. Acesta a fost construit în 1427. Suprafața totală ocupată de mausoleu este de 12 kilometri pătrați. El cuprinde camera mortuară, dedesubt, și structurile de la suprafață. Aici este înmormântat Yongle, împreuna cu soția sa și cu cele 16 concubine, îngropate de vii”...

A patra zi în China, ultima, vineri, 24 august (plecarea la aeroport va avea loc a doua zi, sâmbătă la ora 8; avion la Munchen, apoi alt avion spre Otopeni, cu sosire duminică la ora 1). Zi dedicată Târgului Internațional de Carte Beijing (BIBF), la marea clădire de oțel și sticlă „China International Exhibition Center”, la peste două ore de mers cu microbuzul din centru (la întoarcere, înainte să cadă întunericul, facem peste trei ore, blocajul în trafic e total în centru, coborâm din microbuz și venim pe jos la hotel). Același control strict la intrare-ieșire „ca la aeroport”. La săli speciale de întâlnire, în fața unui public sobru chinez, scriitorii români invitați din țară de către ICR, la comanda sinologului Constantin Lupescu, țin conferințe (despre limba română: Mihaela Gligor și Adrian Lesenciuc; marți, Marius Chivu și Dan Pleșa au vorbit despre proza românească, iar Peter Sragher și-a lansat o carte de versuri în chineză) sau au recital de poezie (Robert Șerban, Cătălin Mihai Ștefan și eu), cu actori care le citesc în chineză. Nu scap de mirosul specific (de mâncare? Mă tot întreb) chinezesc nici aici, afară e și azi caniculă. Câteva consemnări de final, de curiozitate:

- Masa de dimineață de la hotelul elvețian mi-a ținut de foame până seara (venind numai seara la camera de hotel), cumpăram doar apă. Seara, pulpe de pui ardeiate sau ficat de pui și sandvișuri cu bacon pe pâine (produse cumpărate din magazine alimentare; e amuzant să vezi facturile eliberate, scrise numai în hieroglife, caractere chinezești „indescifrabile”) și batoane Mars aduse din țară.
- Am renunțat din prima zi să mănânc la restaurant, știți, descoperind că sunt total incompatibil cu mâncarea chinezească (prima mâncare comandată la un restaurant am lăsat-o pe masă, neatinsă).
- Am cumpărat mici-mari daruri pentru acasă, profitând de faptul că sunt tarabe și magazine la care poți negocia cu succes prețul (nu-mi dau seama cum îi impozitează statul). E marfă vândută la liber.
- De mirare, la blocurile de locatari (de la nici un apartament nu lipsește aerul condiționat), vezi gratii și la etajele superioare la blocurile locuite, la balcoane și la ferestre, de ce oare? Au hoți-păianjeni?
- La televizor (tip plasmă la hotel), programe la nesfârșit cu filme chinezești rizibile propagandistice, „patriotice”, de neînțeles (sunt o reminiscență a Revoluției culturale?). Îmi amintesc de atmosfera descrisă de Yu Hua, „China în zece cuvinte”, apărută la noi (citită în avion), cu chinezi mereu puși pe baricade, într-o stare revoluționară continuă, cu steagul roșu cu o stea în frunte și cu portretul lui Mao. Dar e și CNN sau HBO (e numai un program de muzică, în franceză). Ar trebui să mă simt mai bogat spiritual, întors cu bine acasă, în România... Interesant, când am plecat spre China, i-am spus Doinei Popa că nu e exclus să rămân acolo, în China — fără să-mi imaginez măcar că aș putea avea acolo parte de un accident (puteam să rămân lat acolo, la coborârea de pe muntele Marelui Zid, nu?).

Marele Zid este construit pe creasta muntelui (e una dintre cele „7 Noi Minuni Ale Lumii”): o serie de mai multe fortificații construite în fața năvălitorilor nomazi de-a lungul a sute de ani (ar fi ajuns la 21.000 de kilometri). Primele secțiuni din zid au fost construite încă din secolul V î.Hr.

C. Voinescu

Like Gramatica

România liberă, de mâine, cu trecerea rușilor!

După ce traversezi o cale ferată și un câmp, ajungi la ***autobandă*** – precizează cineva pe facebook, și, dacă e să ne luăm după sensul din dicționar al termenului, ar trebui să dăm de o bandă transportatoare auto, termen compus din prefixoidul *auto* și *bandă*, precum *autobetonieră*. Ghidul de ocazie a vrut, probabil, să spună că ajungi la ***autoband***, termen înregistrat, într-adevăr, de un dicționar, cel de neologisme, cu sensul de ***autostradă***, dar pus pe seama unui presupus etimon german ***autoband***. Nemții zic autostrăzilor încă din 1928, când au început să le construiască, ***AUTOBAHN***, nu ***AUTOBAND***. Din germanul ***bande*** avem în română ***bandă***, cu foarte multe sensuri, printre care și cel din sintagma ***bandă de circulație*** – parte carosabilă a unui drum, rezervată circulației în același sens. Altminteri, cele două variante românești par etimologii populare de tipul *renumerație* sau *boliclinică*. Zice Camil Petrescu: De când ești în banda noastră, ești în fiecare seară la teatru.

Scriban ne lămurește, în dicționarul său din 1939, că rusescul *za-kúska*, format din *za-kusítĭ*, a gusta, l-a dat în română pe ***zacuscă***, iar Dicționarul de sinonime îi găsește acestuia câteva potriviri semantice: aperitiv, gustare, mezelic. La rândul său DOOM2, relevându-i forma de feminin, fie că înseamnă gustare, fie că denumește sorturile preparatului culinar din vinete, gogoșari, ceapă etc., precizează că pluralul este ***zacuște***, de la care, conform regulii, se formează genitivul singular, ***zacuștei***. Am primit, la cazarea într-un hotel din Bulgaria, un *talon za zakuska* (за закуска), pentru gustare, pentru mic dejun deci, în al cărui meniu n-a fost, în ciuda diversității sale, nici urmă de... zacuscă. Zice Alecsandri: Îi gentil!... el!... Apoi eu ce sunt, eu care l-am poftit la zacuscă?

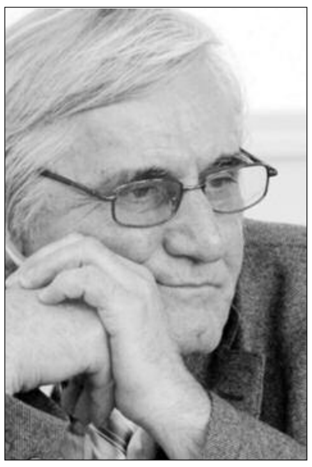
Scrie Negruzzi în ***O alergare de cai***: *Am uitat să spui că numai armăsari și iepe sunt primiți să alerge. A uita* are, în română, mai multe accepții, una, precum la Negruzzi, *a pierde ceva din memorie, din vedere* (tranzitiv), și alta, ca la Eminescu (intranzitiv), *a privi la ceva*: *Se uită lung la dânsul, dar gura-nchisă-i tace*. Termenul e latinesc la obârșii, dovadă stând existența lui în toate limbile romanice: în provensală și catalană – *oblidar*, în franceză – *oublier*, în spaniolă și portugheză – *olvidar*. Refăcând drumul dinspre limbile romanice spre limba-mamă, lingviștii au reconstituit, în baza acelorași legi de evoluție fonetică, și etimonul, care nu poate fi altul decât *oblītāre*. Prin Banat, sub influența limbii sârbe, a dobândit forma regională *a zăuita* – ..., *că nu-i gând de la părinți,/ Ce-l gândești și-l mai zăuiți*..., iar în vorbirea populară a devenit interjecție. Zice Coșbuc: Uite, graurii pe luncă,/ Veseli, fericiți ce sunt!

Printre toți verii, cumnații, nepoții și cumetrii, cel mai sărac, calic, lipit pământului, era un văr primar... spune Jean Bart în *Europolis*. ***Calicul***, termen cu etimon ucrainean, *kalika*, este, așadar, în accepția sa inițială, un om foarte sărac. De aici, până la tâlcul de cerșetor, n-a mai fost mult: *Răspundea iute, iute și mormăit, cum cer calicii la pod* – spune și Creangă în *Amintiri din copilărie*. Nestând o clipă locului, tâlcul a alunecat, previzibil, de la cerșetor spre șchiop, olog, ciung, orb, așa cum dăm peste el la Eusebiu Camilar: *Este drept că-i un pic calic la un picior, dar eu cred că se preface*. Cuvântului i-au dat târcoale, pe traseul semantic de la *sărac* la *zgârcit*, și alte noime, după cum se vede tot la Creangă: *Muncesc și nu s-alege nemica de mine, pentru că tot de stăpâni calici mi-am avut parte*. Zice Duiliu Zamfirescu: *Din cele mai depărtate răspântii, de pe Podul Calicilor și din Dealul Spirei, din Calea Moșilor și de la Obor, de prin Schitu Măgureanu, de prin Olari, de pe la Tei, se îndrepta lumea, ca în zilele de paradă, spre Podul Mogoșoaiei*.

În cel de al treilea roman din ciclul *Comăneștenilor*, *În război*, Duiliu Zamfirescu descrie ...*zgomotul asurzitor al vânzătorilor de jurnale, care, alergând ca niște scăpați din balamuc, strigau cât le lua gura: România liberă, de mâine, cu trecerea rușilor!*. Povestea ***balamucului*** românesc începe, spun unii, prin secolul al XVI-lea, pe insula *Malamocco* de lângă Veneția, de unde o calamitate naturală i-a alungat pe pietrarii și zidarii de acolo spre alte zări, până chiar spre Gherghița valahă, lângă care aceștia întemeiază o așezare numită ***Malamuc***, dar și o mănăstire pentru adăpostirea călugărilor cu mintea rătăcită. Odată cu mutarea bolnavilor mintal la mănăstirea Mărcuța, lângă București, a fost preluat și termenul ***malamuc***, transformat însă fonetic în ***balamuc*** și definit azi de dicționare drept clinică pentru alienați mintali, casă de nebuni, dar și gălăgie, dezordine mare. Zice Eminescu: ... ªi în două temnițí large cu de-a sila să-i aduni,/ Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!

aforisme

Nicolae Oprea

După 50 de ani de *Echinox*

Măsura estetică a *Echinoxului* e dată de suma valorilor reunite în pagini tipărite de-a lungul anilor. Spaţiul redacţional a fost propice iniţiativelor creatoare, constituind un climat intelectual stimulator, fără excese egotiste sau manifeste programatice provocatoare, întemeindu-se pe un gen de „prietenie exigentă”, cu vorba lui Ion Pop.

În decembrie 1968 apare pe piaţa presei (şi în istoria literaturii române) revista studenţească *Echinox* editată de Universitatea „Babeş-Bolyai” din Cluj (fără Napoca, pe-atunci). Numărul 1, pe care îl putem considera număr-pilot – exemplar rarisim în bibliotecile publice şi private – a fost retras de pe piaţă, fiind respins de cenzură, cum se ştie, din cauza traducerii masive din Martin Heidegger – *Ce este filozofia?*. Redacţia revistei era alcătuită din studenţi, cei mai mulţi, filologi, având în frunte pe Eugen Uricaru, secondat de Rostas Zoltan şi Petru Poantă, studenţi din anii al IV-lea şi al III-lea. Componenţa redacţională este uşor modificată la numărul următor, după intervenţia cenzurii, prin venirea asistentului universitar de la Filologie Ion Pop la conducerea revistei, cu Uricaru şi scriitorul maghiar adjuncţi. În mod ciudat, dar semnificativ, numărul apare fără dată pe frontispiciu, unde se specifică doar *Anul I*. În schimb, e datată Scrisoarea oficială către Nicolae Ceauşescu din partea *Redacţiei revistei Echinox*: 27 decembrie 1968.

Echinox-ul clujean – unica revistă cu pagini în maghiară şi germană - şi-a adjudecat merituos poziţia distinctă în istoria literaturii române postbelice. Pe lângă studiile şi evocările răspândite prin reviste, s-au scris/ publicat deja două cărţi de sinteză despre fenomenul echinoxist, după 35 de ani de la întemeiere: a lui Petru Poantă (*Efectul „Echinox” sau despre echilibru*, 2003; reeditată în 2018) şi a subsemnatului (*Literatura „Echinoxului”*, 2003). Au apărut două ediţii dintr-un *Dicţionar Echinox* (2004), realizat din „perspectivă analitică” de un colectiv de redactori-ucenici coordonat de Horea Poenar (Ilinca Domşa, Alex Goldiş, Cosmin Perţa, Vlad Roman, Andrei Simuţ, Claudiu Turcuş, Diana Veza ş.m.a.) Iar Ion Pop, directorul de conştiinţe, dar şi conducătorul efectiv al revistei din intervalul 1969-1983, a publicat o antologie densă, *Poeţii revistei „Echinox” (1968-2003)* (2008). Apoi, un martor fidel şi admirativ al fenomenului echinoxist, universitarul Traian Vedinaş, realizează un (subintitulat) *dicţionar sintetic şi antologic* al perioadei 1968-1989, *Echinoxismul* (2006), urmat de antologia *Revista Echinox în texte/ Gândirea socială* (2006). În aceeaşi direcţie documentară, Laura Papahagi îngrijeşte un volum de *Corespondenţă Marian Papahagi – Ion Pop* din intervalul 1969-1981, *La Echinox, în atelier* (2015). Nu poate fi trecută cu vederea nici contribuţia concentrată a echinoxiştilor la *Dicţionarul scriitorilor români* coordonat de regretaţii Mircea Zaciu, Marian Papahagi şi Aurel Sasu, proaspăt absolvenţi ai Filologiei clujene împrăştiaţi prin provincii (inclusiv clujenii): Ştefan Borbely, Corin Braga, Ioan Buduca, Al. Cistelecan, Ion Cristofor, Dinu Flămând, Ioan Milea, Ioan Moldovan, Nicolae Oprea, Gheorghe Perian, Petru Poantă, Ion Simuţ, Radu G. Ţeposu ş.a. Remarcabilă este şi contribuţia tinerilor echinoxişti (din secolul trecut) la îngrijirea filologică a ediţiilor (prefaţă, note şi glosar) din celebra colecţie *Restituiri* de la Editura „Dacia”, coordonată de acelaşi Mircea Zaciu, care a constituit pentru o serie de critici echinoxişti un fel de pre-debut editorial; pe lângă drepturile de autor deloc neglijabile în acele vremuri de restrişte. Eu, cel puţin, din banii primiţi pentru ediţia *Iraclie Porumbescu – Amintiri* din 1978, mi-am cumpărat necesara maşină de scris „Olivetti” şi mi-am dus, pentru prima dată, familia la mare.

Fiind cea mai longevivă dintre revistele formatoare din istoria literaturii române (exceptând *Convorbirile literare* junimiste), *Echinoxul* se caracterizează prin schimbul permanent de generaţii şi promoţii literare. Ştafeta generaţiilor începe cu şaptezeciştii din grupul întemeietorilor: Adrian Popescu, Dinu Flămând, Ion Mircea, Eugen Uricaru, Marcel Constantin Runcanu, Petru Poantă ş.cl. Urmează, grupările redacţionale, să le spunem, de tranziţie, care înclină balanţa spre generaţia optzecistă printr-o atitudine mai apăsat non-conformistă şi insurgentă. Primii poeţi aderenţi la poetica postmodernistă, ca marcă a optzecismului, sunt Aurel Pantea, Augustin Pop, Ioan Moldovan, urmaţi de Marta Petreu, Ion Mureşan, Mircea Petean, Ion Cristofor, Dumitru Chioaru, Andrei Zanca ş.a. În sfera prozei, printre primii se plasează Alexandru Vlad şi Ioan Groşan. De altfel, grupul ludic „Ars amatoria”, îndrumat de Ion Vartic, din al cărui nucleu făceau parte Ioan Groşan, Ioan Buduca, Radu G. Ţeposu şi George Ţâra, se manifestă exploziv în studenţie pe coordonatele optzecismului. În acest sens, *Cenaclul* (1967) şi *Revista* (1968) *Echinox* reprezintă echivalentul din zona transilvană pentru *Cenaclul de Luni* (1977) condus de Nicolae Manolescu în capitală.

Echinoxul a fost pentru mine *Şcoala de literatură* pe care am absolvit-o în timp, o şcoală fără catedră şi cataloage, cu profesorii postaţi în culise. În acest spaţiu competitiv mi-am conturat deplin orizontul spiritual şi am învăţat să-mi exprim opinia critică, indiferent de îngrădiri conjuncturale şi directive propagandistice. Am făcut parte dintr-o echipă redacţională sudată, sub semnul unificator al înzestrării literare şi al erudiţiei progresive, asimilând de la Ion Pop sobrietatea şi detaşarea discret-protectoare, de la Ion Vartic – exigenţa colegială şi spiritul ludic-livresc, de la Marian Papahagi – jovialitatea şi camaraderia intransigentă. Revista născută prin concentrarea valorilor originale din cenaclu este comparabilă – spuneam şi altădată – cu *Sburătorul*, al cărei program rezultă, cum remarca mentorul E. Lovinescu, din *talentul colaboratorilor* (cei mai mulţi, redactori). Cum menţionam în *Literatura „Echinoxului”*, revista *Echinox* intră în istoria literaturii române, în chip paradoxal, fără un program explicit; se poate spune cu certitudine doar că programul ei derivă din încurajarea talentelor promiţătoare şi promovarea valorilor autentice. Măsura estetică a *Echinoxului* e dată de suma valorilor reunite în pagini tipărite de-a lungul anilor. Spaţiul redacţional a fost propice iniţiativelor creatoare, constituind un climat intelectual stimulator, fără excese egotiste sau manifeste programatice provocatoare, întemeindu-se pe un gen de „prietenie exigentă”, cu vorba lui Ion Pop. Nu există o direcţie unică în perimetrul creaţiei echinoxiştilor, fiind mai frapante diferenţele stilistico-tematice. Scriitorii în devenire din timpul studenţiei au parcurs, e drept, nişte experienţe livreşti comune, înainte de a se afirma ca destine individuale. Chiar dacă alianţa spirituală s-a sedimentat în redacţie şi în cenaclu, evoluţia lor a fost determinată de forţa şi credinţa creatoare a fiecăruia, în medii culturale minimale din anii de restrişte ai epocii totalitariste. *Echinoxismul* – termenul a fost lansat de regretatul Alexandru Vlad în 2003 - înseamnă, de fapt, o stare de spirit care eludează universul totalitar şi constă – ca şi *euphorionismul* Cercului Literar de la Sibiu, cum sugera I. Negoiţescu – în conjugarea valorii estetice cu valoarea morală.

*

Intrasem deja în anul al III-lea de Română-Italiană, când Jean Pop ne-a invitat amical la o cafea la „Continental”, pe cei câţiva studenţi îndrăgostiţi iremediabil de literatură, recomandaţi, probabil, de asistenţii noştri de la seminariile anilor precedenţi, Ioana Em. Petrescu, Liviu Petrescu, Ion Vartic sau Mircea Muthu. Conduceam atunci Cercul studenţesc de Istoria şi Teoria Literaturii, sub îndrumarea asistentului Sergiu Pavel Dan, cunoscut acum ca incontestabil specialist în literatura fantastică. Aşa am ajuns într-o formulă redacţională dominată de critici literari în formare precum Constantin Hârlav, Călin Manilici, regretatul Al. Th. Ionescu, Al. Cistelecan, Virgil Podoabă ş.a. Poetul dintre noi era Dan Damaschin, secondat de Virgil Mihai (grafician la început), apoi istoricul Ovidiu Mureşan, cochetând cu poezia, şi Werner Söllner, poetul de la pagina germană care se traducea singur în româneşte. Înlocuiam în truda redacţională promoţia lui Ştefan Damian, Adrian Grănescu, Ion Marcoş, Ioan Radin, Ion Maxim Danciu şi Vasile Sav, ultimii trei trecuţi prematur în lumea umbrelor. În anii mei dezamăgitori de Filosofie la fără frecvenţă (1976-1981) – în fapt, după procesul „transcendentalilor”, facultăţile se contopiseră, astfel că am urmat secţia Filosofie-Istorie a Facultăţii de Istorie şi Filosofie -, am profitat de luna de vară clujeană în care susţineam toate examenele pentru a-i cunoaşte pe echinoxiştii noilor promoţii. Sub acolada prieteniei, în acei ani de revenire nostalgică pe străzile Clujului, afinităţile elective m-au apropiat de Alexandru Vlad, Ioan Buduca, Ioan Moldovan, Aurel Pantea, Ion Cristofor, Mircea Petean, Ion Simuţ, Ioan Groşan, Dumitru Chioaru, Traian Ştef, Marta Petreu, Ion Mureşan şi mulţi alţii.

Am debutat cu un eseu despre proza lui Ştefan Bănulescu, *Modalităţi epice* (în nr. 5 / 1972) şi, peste aproape un an, am fost promovat la *Cronica literară*, în locul lăsat liber de Petru Poantă şi, apoi, de Ion Marcoş-Livian. În paranteză fie-zis, Jean Pop nu era adeptul „arderii etapelor” şi schimba titularii de rubrică care absolviseră facultatea numai atunci când găsea înlocuitori pe măsură. Au fost ani de lecturi intensive, de perfecţionare a scrisului întru formarea timbrului personal şi, mai cu seamă, de discuţii patetice pe marginea literaturii contemporane în Cenaclul de la Filologie sau în mansarda redacţională. Discuţiile erau continuate la *Arizona*, unde tânărul nostru redactor şef Ion Pop (numit director după plecarea la Sorbona) ne invita la un „coniac redacţional” (ceea ce însemna o cafea prelungită). Amintirile plăcute din viaţa de redacţie se leagă de momentele conceperii numerelor şi ucenicia de corector în tipografie, disputele din cenaclu – unde au citit îndeobşte poeţii: Ion Vădan, Olimpiu Nuşfelean, Dan Damaschin, Virgil Mihaiu, Vasile Radu ş.a.- şi cafeaua „vorbită” de la Arizona. Iar cea mai neagră amintire e haşurată de moartea tragică a Olimpiei Radu (semnând reportajele: Lia Negru), care rămăsese solidară în redacţie, deşi terminase facultatea odată cu prima promoţie echinoxistă.

Odată adoptat în spaţiul redacţional din Strada Universităţii nr. 1 - un fel de mansardă cioraniană -, prima mea grijă a fost să-mi completez colecţia revistei. Cunoşteam legenda apariţiei cu suspans a *Echinoxului*, dar nu văzusem niciodată primele numere. Fapt explicabil, abia în toamna anului 1968, veneam de la Piteşti, transferându-mă în clasa a XII-a la Liceul „George Bariţiu” din Cluj. Am văzut, astfel, că în caseta redacţională a numărului 1 apare ca redactor şef studentul Eugen Uricaru, secondat de Petru Poantă şi Rostas Zoltan (redactori şefi adjuncţi), alături de Dinu Flămând, Olimpia Radu, I. Maxim Danciu, Peter Motzan, Marcel Runcanu ş.a. La prima vedere, nimic nu pare suspect în compoziţia acestui număr inaugural. Cuprinde două grupaje dense de poeme semnate de Ion Mircea (sub genericul *Păpădii*) şi Dinu Flămând pe pagina a treia, iar în interior alte semnături poetice: Gavril Moldovan, Iustin Moraru, Franz Hodjak,

Kenez Ferenc. Publică proză Cornel Udrea, studii critice -. Ion Pop şi Peter Motzan, iar Cronica (literară) e semnată de Petru Poantă; sumarul încheindu-se cu traducerile lui Marian Papahagi din poezia lui Cesare Pavese.

Dar ochii cenzurii erau mult mai vigilenţi. După paginile în maghiară şi germană, urmează traducerea unui eseu filosofic controversat al suspectului Martin Heidegger (sub comunism), întins pe aproape trei pagini de revistă, în traducerea şi prezentarea lui Radu Mihai. Aşa se face că exemplarele primului *Echinox* au fost ascunse de ochii studenţilor. Pentru un cititor din afara fenomenului apare ciudat faptul că numărul-pilot nu este datat. Noroc cu circumstanţiala scrisoare deschisă adresată dictatorului comunist, datată la subsol. De neînţeles este şi consemnarea cronologică a celui de-al doilea număr: *Anul I/ nr. 2/ Martie 1969*. De aici încolo apare în colegiul de redacţie, în funcţia de redactor şef fără simbrie, Ion Pop, care va şti să armonizeze promoţiile ce se succed din ce în ce mai repede în cadrul redacţiei, anihilând conflictele mocnite. În acel moment, tânărul asistent era îndeobşte cunoscut ca poet, autor a două volume substanţiale, *Propuneri pentru o fântână* (1966) şi *Biata mea cuminţenie* (1969), pe lângă teza de doctorat publicată în acelaşi an, *Avangardismul poetic românesc*. Dar studenţii îl recunoşteau, de la cursul special sau seminarii, ca un cunoscător de profunzime, din interior, al poeziei generaţiei şaizeciste, rodul fiind cartea publicată în 1973, *Poezia unei generaţii*.

*

Întâlnirea cu cerchiştii din 1973 cred că reprezintă un moment catalizator pentru gruparea echinoxistă, ca semn al solidarităţii de creaţie. În 13 aprilie 1973, membrii Cercului Literar de la Sibiu au ales să sărbătorească aniversarea a 30 de ani de la înfiinţare (cu o lună înainte de apariţia *Manifestului*) împreună cu *Echinoxul* şi nu cu redactorii celor două reviste profesioniste din Cluj, *Tribuna* sau *Steaua*. Într-o aulă arhiplină a Filologiei clujene, deşi era duminică seara, şi-au făcut apariţia, comunicativi şi modeşti: Ştefan Augustin Doinaş, Ion Negoiţescu, Cornel Regman, Ioanichie Olteanu, Eta Boeriu, Ion D. Sîrbu, Nicolae Balotă, Virgil Nemoianu, Marcel Petrişor, Wolf Aichelburg, Victor Iancu, Ion Maxim şi doamna prematur-dispărutului Radu Stanca. Pe câţiva dintre ei îi cunoşteam, să spun aşa, din tablourile de absolvire de la Liceul „Bariţiu", unde terminase şi Papahagi. În onoarea lor, au susţinut un recital de poezie echinoxiştii mai vechi şi mai noi: Adrian Popescu, Ion Mircea, Horia Bădescu, Aurel Şorobetea, Teofil Răchiţeanu, Dan Damaschin, Al. Cistelecan, Virgil Maihai(u), Ovidiu Mureşan, Nemeti Rudolf. Dialogul s-a înfiripat, apoi, cu cu oarecare dificultate, moderat de Marian Papahagi şi Ion Vartic. Simt nevoia să transcriu un fragment din *jurnalul intim* (boala tinereţii!), completat sporadic în anii de restrişte: „Trăiesc cu impresia că acest moment îmbracă vestmintele simbolului: deoparte un grup literar spulberat prin vicisitudini de tot felul şi totuşi cu sentimentul frăţietăţii şi prieteniei conferit de avantajul maturităţii, de cealaltă parte un grup la fel de promiţător ca Cercul de acum 30 de ani, dar aflat în cumpănă prin prisma viitorului deloc roz". De reţinut aprecierea lui I. Negoiţescu dintr-o comparaţie generoasă ulterioară: „Asemănarea dintre cei de la *Echinox* şi cei de la *Cercul literar* vine şi din faptul că, ajutaţi de a se grupa prin însăşi natura vieţii culturale mai unitare într-un centru provincial, şi unii şi alţii au izbutit totuşi să depăşească orice formă de provincialism". Aş adăuga că întâlnirea providenţială cu maeştrii literari aureolaţi de calvarul închisorilor comuniste prin care trecuseră, a avut un efect stimulator pentru ucenicii de la *Echinox*.

Un moment de răscruce din viaţa redacţiei, de această dată cu încărcătură malefică, este provocat de vestitele „Teze din iulie" ale dictaturii comuniste, care au influenţat negativ destinul echinoxiştilor activi. În acelaşi an, o directivă a propagandei de partid impunea schimbarea denumirilor revistelor studenţeşti considerate cosmopolite. Îmi amintesc că ore şi zile în şir am lucrat, împreună cu Ion Vartic şi Constantin Hârlav, dirijaţi de activul redactor şef Marian Papahagi, la un *Memoriu* de vreo 40 de pagini în care argumentam de ce trebuie păstrată denumirea *Echinox*. Se pare că nimeni n-a păstrat textul originar, în care anunţam şi posibila întrerupere a activităţii redacţionale, dacă nu se acceptă păstrarea denumirii tradiţionale. Cert este că memoriul a avut efect, încât autorităţile nu ne-au obligat să renunţăm la titulatura consacrată, cum s-a întâmplat cu alte reviste din ţară: *Alma mater* de la Iaşi devine *Dialog, Universitas* de la Bucureşti e botezată *Universitatea comunistă* etc.

*

Direcţia de evoluţie academică (elitismul, din acuzaţiile răuvoitorilor) a *Echinoxului*, recrutarea periodică a talentelor incipiente şi orientarea revistei înspre un echilibru valorizator n-ar fi fost posibile fără iniţiativele şi protecţia intelectuală a "triumviratului" care a condus echipele redacţionale (mereu primenite) timp de vreo trei lustri; prin consimţământul tacit al ambelor părţi: tinerii asistenţi universitari şi studenţii mai tineri. Ion Pop devine redactor-şef de la al doilea număr oficial al *Echinoxului* (pe 1969), după ce numărul prim situat la confluenţa anilor 1968-1969 a provocat un veritabil seism în cercurile ideologilor comunişti din citadela universitară a Clujului din pricina lui Heidegger!. Din 1972, se ataşează grupării şi Ion Vartic, în calitate de redactor şef adjunct, pentru ca anul următor, când Ion Pop pleacă la Sorbona (fiind înaintat director în caseta redacţională), redactor şef să devină Marian Papahagi, abia revenit de la Roma. Se alcătuia astfel o nouă formulă redacţională omogenă, în cadrul căreia calmul dirijoral al lui Ion Pop, ludismul lui Ion Vartic şi intransigenţa lui Marian Papahagi coabitau sub semnul unificator al erudiţiei şi înzestrării literare. Formula de conducere a fost schimbată intempestiv în 1983, dar *Echinoxul*, după oarecari ezitări şi poticniri, a mers mai departe. Au mai fost afiliaţi la conducerea revistei, în etape mai scurte, şi alţi universitari: Vasile Muscă, Andrei Marga, Ion Cristoiu, Aurel Codoban, toţi de formaţie filosofică (se credea, marxistă). Dar mai semnificativă este influenţa indirectă (prin contaminare spirituală, aş zice) a lui Mircea Zaciu. Oricât s-a dezis de această ipostază – vorbind despre relaţia sa specială cu tinerii scriitori de la *Echinox* –, profesorul de Interbelică a reprezentat, neîndoielnic, o paradigmă. Numeroase promoţii de filologi s-au modelat în umbra personalităţii sale proteice. Cred că ucenicii echinoxişti n-ar fi fost la fel de temerari şi inventivi artistic în absenţa atitudinii sale protector-colegiale.

Petru Poantă, în *reveria* sa *eseistică şi memorialistică* din 2003, remarca, printre altele, una dintre trăsăturile definitorii ale fenomenului echinoxist: „În gruparea echinoxistă s-a format „un sentiment de generaţie" care a devenit contaminant depăşind spaţiul transilvan. Revistele studenţeşti de la Bucureşti şi Iaşi erau un fel de replici solidare ale publicaţiei clujene: o participare la evenimentul fondator. Pe tot parcursul deceniului opt, *Echinoxul* a fost mereu simţit ca un model iradiant, acest privilegiu intrând în declin abia o dată cu apariţia Cenaclului de luni, după care echinoxiştii optzecişti s-au lăsat atraşi în capcana fuziunii." Încheind cu opinia regretatului prim cronicar al *Echinoxului*, găsesc prilejul să-i amintesc pe echinoxiştii trecuţi în nefiinţă, începând cu moartea fulgerătoare a Olimpiei Radu: Marian Papahagi, Marcel Constantin Runcanu, Mircea Ghiţulescu, Ioan Radin/Peianov, Alexandru Pintescu, Nicolae Diaconu, Vasile Sav, Ion Maxim Danciu, Constantin Hârlav, Augustin Pop, Radu G. Ţeposu, Călin Manilici, Ion Vădan, Al. Th. Ionescu, Alexandru Vlad, Mihai Dragolea, Ion Pecie etc.

Biblioraftul cronicarului

Ovidiu Genaru, *La opt, gaura cheii şi alte patimi*, Ed. Junimea, Iaşi, 2018;

POEZIA ACASĂ, 100 (+1) de poeţi contemporani din Basarabia, Antologie de Iulian Filip şi Mihai Stan, studiu intr. de acad. Mihai Cimpoi, Ed. a III-a rev. şi adăugită, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2018;

Teofil Răchiţeanu, *Frunze – catrene cu toamnă -*, Ed. Scriptor, Cluj-Napoca, 2018;

Liliana Rus, *Lina*, versuri, Ed. Brumar, Timişoara, 2018;

Victoria Milescu, *Strada Lăcustei, Versuri*, eLiteratura, Bucureşti, 2017;

Constanţa Popescu, *Am ratat eternitatea*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2017;

Constantin Voicu, *Adio, clasele primare*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2018;

Nicolae Ioan Dragu, *Cabotini şi lighioane, Povestiri din lumea absurdă*, fără edit., Bucureşti, 2018;

Mircea Teculescu, *Fiecare vede altceva*, Ed. Rafet, Râmnicu-Sărat, 2017; *Venus de februarie*, Ed. Fundaţia Culturală Libra, Bucureşti, 2016;

Ceata homerică // Costin Lupu, Ioan Vintilă Fintiş, Gabriel Tanul, *Elementele/ Un trialog poematic – 1989*, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2018;

Florin Logreşteanu, *Păcatul lui Onan, roman*, Ed. Ideea Europeană, Bucureşti, 2018;

Petre Braiţ, *Minerii ăştia!*, Ed. Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018;

George Coandă, *Clepsidra spartă/ 2015. Anul inimii/ Memoripuzzleroman*; idem, *Homocosmos*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2018;

Iulian Filip, *Moartea împăcată a mamei poetului care seamănă tatălui*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2017;

Carmen Georgeta Popescu, *Dublu sens unic*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2018;

Claudiu Nicolae Şimonaţi, *La vedere, proză scurtă satirică,* Ed. Sitech, Craiova, 2018;

Mihai Cimpoi, *Modelul de existenţă Eugen Simion, eseu*, Ed. Institutul Cultural Român, Bucureşti, 2018;

George Toma Veseliu, *Continuatorii / Mihia Stan – eseu monografic*, Ed. SemnE, Bucureşti, 2018;

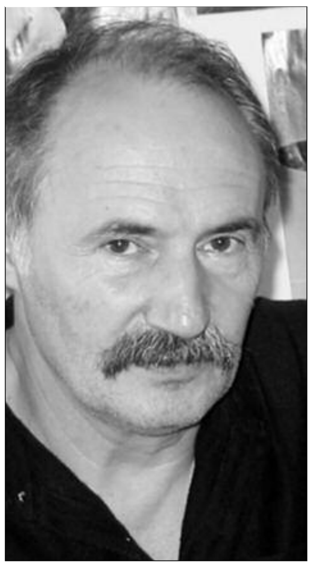
Victor Petrescu, Mihai Stan, *„Moştenirea Văcăreştilor" la o jumătate de secol (Istoria unui festival-concurs de literatură)*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2018;

Dumitru Copilu-Copilin, *Eminescu în ultimul deceniu de viaţă*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2018;

Nicolae Dina, *Pelerinaj în lumea cărţilor*, Ed. Armonii culturale, 2018;

Festivalul-concurs naţional „Moştenirea Văcăreştilor", Laureaţi ai ediţiei a 50-a, vol. îngr. de Mihai Stan şi Victor Petrescu, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2018.

VIRGIL DIACONU – 70

Femeia secretã

Locuiesc într-o bătaie de inimă.
De când ai trecut pe la mine cu norul de vrăbii,
într-o neoprită bătaie de inimă locuiesc.
De când ţi-ai uitat mâinile pe masa de scris
şi picioarele printre cearşafuri.

Libelula, desigur, ar fi prea puţin pentru freamătul
pe care l-ai lăsat la mine aseară.

Da, prezenţa ta îmi face de prisos toate armele pe care
le-am trezit din somn pentru a da piept cu întunericul.
Cu întunericul, care vrea să pună stăpânire pe mine.

Vezi, de când râsul tău mi-a intrat în casă
întunericul bate-n retragere; tot mai mult în retragere.
Râsul tău decapitează capetele balaurului cu şapte capete,
singurătatea. Şi picioarele tale îmi dau peste cap
toate planurile de viitor, toate victoriile
care mă aşteaptă cu surle şi trâmbiţe la uşă.
Lumina picioarelor tale! Freamătul dintre perne!
Floarea soarelui ascunsă între pulpe.

Aşa dau eu ocol lumii, prin camera mea.
Încă mai ţin pumnii strânşi, libelula nu are scăpare.

Vezi, până şi zilei i-am închis toate ferestrele,
de teamă să nu pleci. Oricum, sunt cu ochii pe tine,
ai grijă ce faci! Sunt cu ochii pe floarea soarelui,
iubito, ai grijă ce faci!
Şi coboară mai repede din florile de cireş, pe pământ,
unde te-aştept de câteva ceasuri; poate de la-nceputuri...
Coboară, până nu pun leii pe tine.

Şi nu mai veni la întâlnire cu norul de vrăbii!
Prea se uită toată lumea la tine când vii cu norul.
Prea stă toată lumea cu ochii pe tine, ca la vânătoare.
Vezi, eu voiam să rămână totul secret, aşa cum
secretă a rămas naşterea ta din gândurile mele puse cap la cap,
vrabie lângă vrabie şi floare de cireş lângă floare.
Da, eu voiam să rămâi o femeie secretă,
ca să nu mai stea lumea cu ochii pe tine, ca la vânătoare.
Eu visam să rămână totul secret,
deşi zăpăcitele astea de vrăbii cu care ieşi pe stradă
au dat încă de la început sfoară-n ţară cu clinchetele lor,
iar floarea de cireş ţi-a făcut public încă de la început surâsul.
Surâsul, floarea de cireş.

Ia nu mai chicoti prin camera mea!
Vezi să nu trezeşti întunericul!

Ceasornicul

Totul începe înspre seară,
când ceasul din turn îşi începe rondul de noapte.
Când ceasul din turn îşi face rondul de noapte cu soldaţii lui
prin camera mea, printre cărţile rămase deschise.

Totul începe înspre seară, când scăpaţi din cazarma de fier
soldaţii ceasului încep să bată în scuturi şi să alunge
cu bătăile lor toate vrăbiile care s-au cuibărit în mine.

Totul începe înspre seară, când scăpaţi din cazarma de fier
soldaţii ceasului pornesc să cucerească oraşul.
Când merg pe străzi, deodată mă trezesc înconjurat de soldaţi,
de aceşti războinici care cred că totul li se cuvine.
De aceşti războinici care îşi ascut săbiile de privirile mele.

Ceasul din turn strigă la mine cât e noaptea de lungă. Auzi?
Strigătele războinice ale ceasului! El mă urmăreşte pas cu pas,
deşi în afara legăturilor mele secrete cu vrăbiile eu nu ştiu
să-i fi greşit cu ceva. Încerc să nu-i dau atenţie şi să-mi văd
mai departe de călătoriile mele printre vrăbii şi şobolani,
printre şoaptele de dragoste ale sulfinei şi gândurile mele
războinice. Încerc să-mi văd mai departe de călătoriile mele
printre cărţi. Să-mi văd mai departe de călătoriile mele,
dacă Maica Domnului tot m-a aruncat din braţele Sale în lume.

Totul începe înspre seară,
când ceasul din turn îşi face rondul de noapte cu soldaţii lui
prin camera mea, prin sufletul uitat deschis.

Când ceasul din turn îşi face rondul de noapte în sufletul meu.
Eu locuiesc într-un ceasornic, mi-am spus,
strigătele oaselor aleargă toată noaptea prin mine.
Strigătele unor călători pe aici, care nu mai sunt.
Strigăte pe care nu le cunosc şi care nu-s ale mele.
Uneori desluşesc printre ele glasurile mamei care mă cheamă
din depărtarea grădinii, din albastru.
Ale mamei, care îmi leagă rănile cu mângâierile ei,
care mă ceartă cu lacrima.

Eu stau în fiecare seară la masă cu aceste voci.
Tristeţea din capul mesei face singură ocolul lumii
şi se întoarce, de fiecare dată, la mine.

Vezi, cineva a pus cu siguranţă ochii pe mine,
roţile din cer ale ceasului mă urmăresc cu scrâşnetul lor de fier,
cu strigătul oaselor. Cu soldaţii întunericului.
Soldaţi pe care, în ultima vreme, nu-i mai dovedesc.

Aşa că până la urmă va trebui să îmi strâng
toate oştile risipite în crâng şi să accept lupta.
Şi să închei noi alianţe cu slujitorii luminii,
cu popoarele nordice; şi cu hoardele migratoare
care locuiesc în cer: cu Pădurea şi Austrul.
Şi să aduc la zi vechile mele tratate cu vrăbiile;
cu graurii şi mierlele.
Tratate din vremea când toate erau un ciripit şi o bătaie de aripă.
Când toate locuiau într-un cuib: în mâna Domnului.

Da, va trebui să mă pregătesc pentru lupta cea mare!
Să-mi adun oştile şi să ies în câmp, la bătaie.

N-am nici o teamă, Domnul este cu mine!

Deja Pădurea a pus pe fugă soldaţii cu verdele ei!
Şi legiunile de vrăbii au dărâmat deja cu trâmbiţele lor
zidurile întunericului. Ierihonul nopţii.

Eu locuiesc într-un ceasornic.
În noaptea aceasta gândurile mele vor pleca la război.

Reciclarea visurilor

Noul guvern nu mai îngăduie nimic.
Până şi visurile au fost acuzate că strică liniştea publică,
somnul public. Şi ordinea stabilită de înalţii funcţionari.
De aceea, visurile au fost date în urmărire generală.
Visurile mele, date în urmărire generală.
Ele vor fi prinse unul câte unul şi vor fi reciclate.

Mai întâi, visurile vor fi spălate cu noua ideologie,
ca să iasă din ele toate culorile. Tot curcubeul!
Tot verdele, – frunză cu frunză.
Şi tot albastrul, – val cu val...
Da, visurile sunt spălate ca să iasă din ele curcubeul,
care îi orbeşte pe înalţii demnitari.
O gălăgie de culori, care asurzeşte Guvernul.

Visurile vor fi spălate cu noua ideologie,
ca să iasă din ele toate florile de cireş.
Şi toate vrăbiile, cu cuib cu tot, cu ciripit cu tot.
Şi toate mângâierile mamei.

Chiar şi Domnul va trebui să plece din visurile noastre,
chiar şi el. Pentru a face loc noilor locatari:
costumelor Armani cu trandafirul în piept.

Visurile mele sunt urmărite îndeaproape,
pentru ca nu cumva Revolta să iasă iarăşi pe străzi
şi să aprindă mulţimile. Şi cărţile mele sunt arse
filă cu filă. Filă cu filă, până la ziua dintâi:
până la Duhul Domnului plutind peste ape.

Visurile mele vor fi reciclate.
Din ele, experţii guvernamentali vor obţine
visuri legate la ochi şi cusute la gură.
Din ediţia princeps a visurilor mele
se vor face visuri oficiale.
Se vor face visuri care râd în hohote,
când abia mi-am îngropat prietenii.

Vezi, *Fabrica de visuri oficiale* deja a scos pe piaţă
primii roboţi sociali; primii roboţi visători.
De-acum, vom visa organizat, în pluton,
iar nu de capul nostru, ca în decembrie,
când ne-am lăsat striviţi de şenilele tancurilor
pentru prosperitatea guvizilor guvernamentali,
a costumelor Armani şi a patricienilor petrolului.
De-acum, vom visa organizat, noua serie de roboţi sociali
iese chiar acum pe poarta fabricii.

Revolta are mâinile legate.
Aşa că băutorii de sânge şi traficanţii de organe
vor dormi liniştiţi de-acum înainte.
În peisajul cazon ce ar mai putea să se întâmple?

Gheorghe Simon

Adevărul poetic ne umple de bucurie

el stăruie asupra celui robit
de pustia clipei
prin epitete răvășite
prin verbe neînrobite
surpate sunt deodată
cu pîngărirea privirii
doar pîrguirea luminii
în mugurul candelei
într-un schit înspicat
pe colina însingurării
de unde vulturul își rotește zborul
tot mai sus spre tăria trăirii
în rotiri tot mai strîmte
cît ultima privire nu-l mai poate atinge
și din bolta cea largă a necuprinderii
ne privește iertător
mai viu decît clipa dintre tată și fiu
în chip neînchipuit
Părinte Pantocrator.

Și fără să te vezi

cum ești oglindit
întreg și netivit
în privirea celui jertfitor
fiind, tu, precum fiul risipitor
întors
cum ai întoarce clepsidra
și timp să ne dăruie tuturor
să nu mai fie pustie și nici pustiitor
ci doar fiu risipitor.

După ce au colindat pădurea toată

de la margini pe cărări urcătoare
pînă au ajuns să se rotească
în sensul razelor de ceasornic
pe un cadran imaginar
imaginîndu-și un centru
de la care toate pornesc
spre înrădăcinare
vreo poiană unde să-și tragă sufletul
spre răgaz și odihnă
în oglindire de sine
uitînd cu totul de lume
și de ceva care să le amintească
rătăcirea de pînă atunci
de părinteasca iubire
în așteptarea fiului.

Un fel de vînătoare pe ascuns

în pădurea tot mai rară
unde nu mai e nici o urmă de fiară
devenind fără vrere o fiară melancolică
la pîndă de tot ce i s-ar părea amenințare.
O putere năvalnică
o temere nevăzută a cugetului
un zvîcnet
cum s-ar frînge ceva în suflet
și sufletul să fie ținta lor
pe măsură ce sufletul
devine nemuritor
cum ar suna moartea din corn
a nemărginire spune poetul
și noi o vedem fuior de lumină
părăsindu-ne.
Atunci rămînem fără cuvinte
și pădurea întreagă se ascunde într-o clipă
cît lumina orbitoare ne arde
pînă la încheieturi de uitare
vlastare și mlădițe
din vița vieții nemuritoare.

Nici un ochi nu se deschide spre a vedea

ci pentru a poseda
cum ai apuca ceva cu mîna altuia
nici o ureche nu își pleacă auzul
spre a asculta nimicul hohotitor în amurg
cînd toate spre uitare curg
cum nici o clipă nu are timp spre locuire
decît făcînd loc alteia spre răsărire.

Tresărire a copilului

aflat singur în casa părinților
strigîndu-și numele
cum s-ar desprinde ceva
și ar cădea tăindu-ți calea
cum ai ridica mîna
și ai culege de pe cer o stea
cum nici o mînă nu se ridică spre a vota
unanim și magnanim
Elohim
nici să te abții nici să-ți fii împotrivă
povară ușoară în vara tăcută
cît să te auzi doar pe tine
margine de străinime
margine de dor
pe culmi ascuțite
cum stăruie sămînța
și plesnește în pămîntul viu
firavă rădăcină.

Cum e prima silabă a numelui comun

prima literă pe care cu mîna tremurîndă
pe întîia filă albă încerci să o copiezi
cît mai dreaptă
pînă ajungi la cîrlige înclinate
cît să faci ca ceva să tremure
să îl vezi așa cum ar fi viu
și să curgă pîrîu
mai apoi
și pagina să se umple
și să întorci pagina
și să scrii pînă se termină cerneala
și se usucă litera
un fel de rană vie
glifă, ieroglifă
topindu-și făptura prin rostire
prin vocale fecioare
pe un portativ
portanță, cutezanță
și ceea ce ni se arată la față
e fața întoarsă
ca o revanșă.

Cuvîntul zăvorît ne ține de urît

un fel de fruct devorat
de propria-i sămînță
de propriu-i început
pînă la rădăcina părintească
în pămîntul viu
și în casa părintească.
ªi în trista casă a morții
făcîndu-ne loc
nimic să nu ne umbrească
ci doar amintirea cerească
a Părintelui Savaot.

Trezire deodată din matca vie

a copilăriei
un fel de tresărire
cum raze pe o tipsie
cum arcul bine întins
din mîna războinicului
țintind spre ceva
și arcul să plesnească
să se frîngă
și nimic să nu ne atingă
cît încordarea e mai puternică
în mîna tatălui
iar mama își frînge durerea
în inima fiului
te trezești pe o altă lume
și lumea e una cu tine
în sobor de îndurare
un fel de salt în gol
și golul să să fie prea plin
de chipuri înfiorate
precum fructe pîrguite
în asfințituri văratice.

Nici o dorință în inima copilului

decît să-și vadă mama
uimire secînd izvoarele toate
ale copilăriei
cîtă putere pe umerii tatălui
purtîndu-și fiul
inițială și inițere
în taina cea necuprinsă a iubirii
după o perdea de brazi
cu ramuri aplecate a închinare
un imperiu al clipei
deodată
cale prescurtată între fiu și tată.

Smerenie a duhului

ținînd sub aripi fiul
și înspăimîntarea aspră se rupe
și se frînge genunea
asupra a toată făptura
și tot ce era pînă atunci doar presimțire
și îmbobocire în ascuns
deodată izbucnește străpuns
văzduhul într-o clipă
și nimic răscolitor
ci doar fior și înfiorare
surprins și necuprins
soarele topindu-și razele
cît să ajungă mai repede
rostogolit
răscolind
și adîncind îngustimea de pe pămînt.

Simțuri trezite și inimi arse

sunete rotunde curg pînă la refuz
o tăcere vie și o pustiire de veacuri
un fel devorator de dor
nu mai e timp să scrii
cum totul e viu
și seninul se despică
și devine clipă
purtat pe brațe
fiul
din mînă în mînă
pînă ultimul e primul
și cel de la mijloc face loc
în largul necuprinderii
după cum se rotesc toate
pe crugul ceresc
părintesc.

Cîtă putere și izvor de uimire

nu ai unde te ascunde
după cortină e doar străinul
perdeaua ne desparte
de ceea ce nu are moarte
în declin de umbrire
amintirea e un fel de ocrotire
în vremi de furtună
cînd se iscă din senin
ceva mai străin
decît numele fără chip.

Abia atingi pragul

și el e o treaptă spre o altă înălțare
pe unde au urcat cei de dinaintea ta.

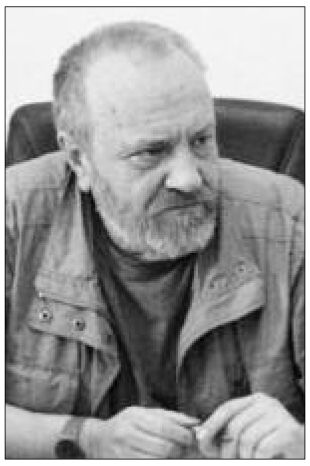
Cuvinte simple abia îngînate

rostite pe negîndite
din mila stăruitoare a celui smerit
în duhul și sorgintea vreunei învățături
el primește lovituri
și nu așteaptă întărituri
unde îi e privirea
tot acolo și inima
cum săgeata privirii
ar străpunge pînza amăgirii
apropiindu-și depărtarea
și moartea însoțindu-l
pe căi neumblate
însoțitor al fiecărui cuvînt
dintr-un dicționar al tăcerii
pentru cei inițiați în taina discernerii
de pe celălalt versant al vieții
cum e caietul de compuneri școlare
al copilului în fața paginii albe
a vieții.

Și fără să te vezi
cum ești oglindit
întreg și netivit
în privirea celui jertfitor
fiind, tu, precum fiul risipitor
întors
cum ai întoarce clepsidra
și timp să ne dăruie tuturor
să nu mai fie pustie și nici pustiitor
ci doar fiu risipitor.

poesis

proză de **Marian Ilea**

ILEA de Bârgău şi Ieud

Nordul lui Ilea

ai, ai, ai ... Rosza - néni

1. De la serviciul de evidenţă a populaţiei i s-a tras. Primarul Bîrda a cerut o evidenţă cu bătrânii Băii-Sprii. Căuta "centenari" în anul Centenarului. A găsit-o pe Rosza-néni. Născută în optusprezece noiembrie, anul o mie nouă sute optusprezece. "E singura care corespunde", a spus primarul. "E unguroaică, domnule Bîrda", a spus viceprimarul. "Poate", a căzut pe gânduri Bîrda, "da-i cetăţean român şi familia ei stă în Baia-Sprie de trei sute de ani". Discuţia s-a încheiat, a făcut semn Bîrda către viceprimar. Consiliul Local şi executivul primăriei au aprobat o diplomă de onoare şi două mii de lei noi, premiu pentru Rosza-néni.

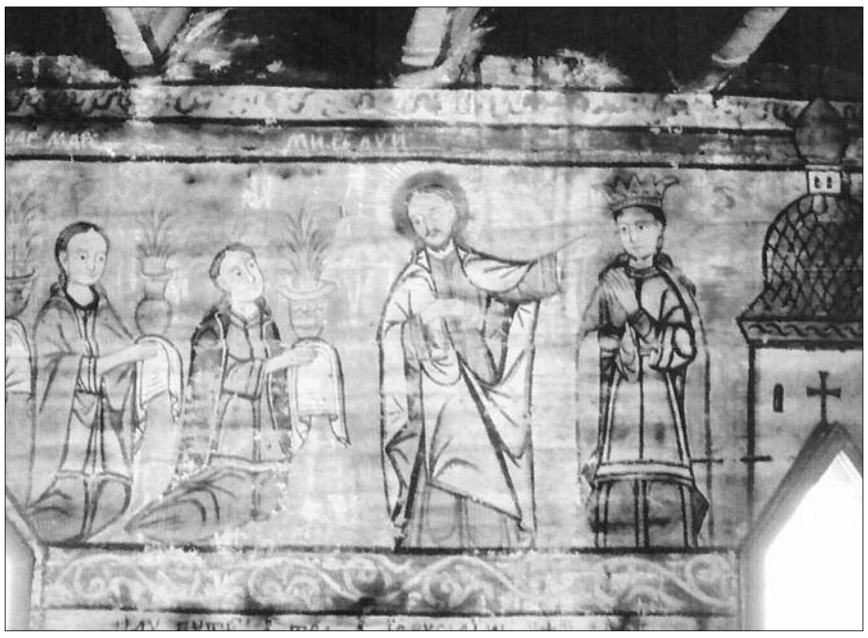
Decizia s-a luat în 20 august. Un consilier P.R.M. din Chiuzbaia i-a pus pe gânduri pe cei care credeau că problema e rezolvată, că Baia-Sprie are o "centenară" pe care o va sărbători la 1 decembrie două mii optusprezece. "Numai să apuce ziua aia, la vârsta ei nu se ştie niciodată, dacă vă uitaţi cu atenţie în Baia-Sprie mor tineri de nici treizeci şi cinci de ani, ce să mai zic, de ăia de cincizeci de ani, azi sunt şi mâine nu-s".

"Stai jos domnule Paşcalău, ai vorbit destul", a spus primarul Bîrda ridicându-se de pe scaunul din prezidiul şedinţei Consiliului Local.

2. Rosza-néni împlinise suta. N-a sărbătorit-o nimeni. N-a căutat-o nici Estera fiică-sa, care locuieşte cu trei case mai sus de casa ei. Pe strada Minerilor. Aproape de cimitir.

Fazekas Rosza scria în buletinul de identitate care avea termen de valabilitate până-n anul două mii şaptezeci şi nouă.

Rosza-néni era văduvă. Îl luase de bărbat pe Fazekas Imre în anul o mie nouă sute treizeci şi nouă. Bărbatul lucra la flotaţia din

oraş. Avea treizeci şi trei de ani. În anul o mie nouă sute şaizeci şi şase, Fazekas Imre murise. O lăsase pe Rosza-néni cu Estera şi cu Imre cel Mic. Imre cel Mare, după anii de muncă de la Flotaţie se îmbolnăvise de saturnism cronic. Din şase în şase luni se interna în Spitalul de boli profesionale din Baia-Sprie împreună cu minerii care sufereau de silicoză. Primea edetamină injectabilă care-i scotea plumbul din organism. Nu era rău. Ba era foarte rău. O dată cu plumbul, edetamina scotea din corpul lui Imre cel Mare şi calciul. Era obligatoriu să înghită pastilele de calciu lactic. "Imre al meu face două tratamente deodată, unul scoate şi celălalt bagă la loc calciul", zicea mândră de bărbatul ei Rosza-néni. În anii aceia, doamna Rosza, tovarăşa Rosza se angajase la cooperativa comercială din Baia-Sprie. Muncea, glumea, râdea, în timp ce Imre cel Mare se interna de două ori pe an în Spitalul din oraş.

Toamna, Rosza-néni şi Imre cel Mare plecau la Căciulata. Bărbatul făcea tratamente pentru saturnismul cronic. Rosza-néni croşeta pe o bancă în faţa hotelului sindicatului şi povestea cu alte neveste care stăteau cu bărbaţii lor aflaţi la tratament.

"Colegii lui de la Flotaţie care nu s-au dus la Căciulata, au plecat în cimitirul din Baia-Sprie", zicea Rosza-néni întoarsă din staţiune.

Colegele de la cooperativa comercială o invidiau. De şase ori a fost Rosza-néni la Căciulata. A şaptea oară nu s-a mai putut. Imre cel Mare a murit într-o noapte de februarie, anul o mie nouăsute şaizeci şi şase. "Nu s-a chinuit deloc, a plecat în somn şi dus a fost, asta înseamnă să mergi la Căciulata în fiecare an. Te ajută să mori fără chinuri", le-a zis Rosza-néni colegelor ei de muncă.

Imre cel Mare se îmbolnăvise de saturnismul cel cronic din cauză că lucra la Flotaţia de plumb din oraş. Cu toate că muncise cu masca pe figură, doctorii aflaseră că Imre cel Mare îşi rodea unghiile, mânca plumbul care i se aduna zilnic dedesubt de unghii. Nu şi le-a mai ros. Îşi ungea unghiile cu ardei iuţi roşii, din ăia mici, subţirei, ungureşti, ca să-l usture la limbă, să-i crape limba, să simtă usturimea până-n stomac, să-i fluture urechile ca două flenduri mari şi clăpăuge. A scăpat de obiceiul cel prost. Prea târziu.

3. "Măi fetelor, să vă spun cum a ajuns Imre cel Mare bărbatu-meu, cu toate că era pregătit s-o ia pe soră-mea Gyongyke", povestea Rosza-néni cu colegele ei de la cooperativa comercială. "Trebuiau să se întâlnească la cinematograf într-o seară. Dar sora era tare obosită". "Rosza, du-te tu în locul meu", mi-a spus. "Eu merg în locul meu, nu în al tău, Gyongyke", am zis. Şi dusă am fost. Imre cel Mare era pe atunci Fazekas, ungur fain şi sărac, muncitor la Flotaţia aia şi sănătos. L-am înhăţat, bine am făcut. "Uită-te la el, Gyongyke, putea să fie al tău dacă nu te lăsai apucată de oboseală când nu era cazul". "Iară-mi spui, Roszike", zicea sora cu ciudă. A rămas o grăsună de fată bătrână Gyongyke.

4. După edetamină, Imre cel Mare avea dureri de cap.

"Fazi, mişcă-ţi capul dacă te doare", zicea Ibolya. "Îl mişc degeaba", zicea Imre cel Mare. "Adică ia-ţi alt servici, Fazi", continua Ibolya. "Adică merg în pensie de boală, Ibolya", zicea Imre cel Mare. "Treaba ta, Fazi", se supăra Ibolya. "Vezi ce rău ai ajuns, Fazi, dacă nu ţi-ai mişcat capul", zicea Ibolya. "Aveai nevoie de o schimbare. Durerea de cap trecea greu. Ibolya era tânăra de la compartimentul contabil al cooperativei comerciale".

5. După ce au ieşit de la film, s-au plimbat pe drumul cu piatră cubică din jurul catedralei romano-catolice. Fazekas a vorbit, Rosza Szekely a ascultat.

"Eu am făcut şcoala de citit oameni, Roszike. Nu aia de citit gândurile cum mai fac câţiva prin oraş. Direct aia de citit oamenii. Cum, unde este şcoala din aia, Roszike. Aici am început-o şi am absolvit-o. A venit unul roşcat de la Varşovia să mă înveţe. La treaba asta-s tare, Roszike, nimeni, dar nimeni nu mă poate îmbârliga în oraş. Mai ales când sunt beat, Roszike, te citesc de parcă eşti scris pe o hârtie albă cu litere mari. Eşti scris acolo, pe hârtia aia, n-ai cum scăpa. Aşa l-am citit pe Racz care o îmbârliga pe Csilla cu ceaiuri luate de la baba aia ce stă lângă Borcut. Şi am scăpat-o de ruşine, Roszike", încheiase Fazekas povestea.

6. "ai, ai, ai ... Roszike, cum ai rămas văduvă cu doi copii, ai, ai, ai ...Roszike, cum mi-au rămas nepoţii orfani de tată, ai, ai, ai ... Roszike cum s-a dus Fazi şi te-a lăsat şi ce vei face şi cum vei trăi fără stâlpul casei, ai, ai, ai ... Fazi, de ce n-ai ascultat şi stai rece în copârşeu", se văitau în cor la înmormântarea din februarie o mie nouă sute şaizeci şi şase Gyongyke şi Ibolya. Până şi preotul romano-catolic le asculta intrigat, ce le apucase pe muierile alea să-l jelească pe mort de faţă cu nevasta lui şi sutele de băiesprieni veniţi din curiozitate în cimitir. Preotul se încurcase cu slujba de înmormântare. Roszike era multţumită. Imre cel Mare era plâns de băiesprienii care la fiecare "ai, ai, ai ..." se apucau de suspinat. Muierile mai slabe de înger porneau lacrimile de parcă Fazi le fusese bărbat lor şi nu lui Roszike, de parcă orfanii le aparţineau lor şi nu lui Roszike, de parcă ele rămăseseră văduve şi nu Roszike.

"Gata, îngropaţi-l", s-a auzit ordinul dat de preotul romano-catolic. Şi s-a făcut linişte. Doar pământul împins de gropari peste capacul sicriului unde stătea Imre cel Mare se auzea căzând şi făcând zgomot puternic în urechile lui Rosza-néni.

"ai, ai, ai ... Roszike", şoptise sora Gyongyke, luând-o de braţ, ajutând-o să umble pe aleea lungă din cimitirul romano-catolic din Baia-Sprie.

7. Serviciul de evidenţă a populaţiei ceruse şi obţinuse date despre familia Szekely din Baia-Sprie. Rosza-néni era fiica celui de-al şaptelea Szekely, numit Ianoş, urmaşul în linie directă a primului Szekely ce venise în Baia-Sprie. Îl chemase tot Ianoş. Serviciul de evidenţă a populaţiei din Baia-Sprie o chemase pe Rosza-néni la primărie. "Nu pot să merg de slabă ce-s", a transmis Rosza-néni serviciului. "Venim noi, Rosza-néni", a transmis serviciul. Aşa a fost. În trei septembrie, serviciul s-a deplasat la locuinţa lui Rosza-néni. "Doamnă, îţi oferim o copie a arborelui genealogic al familiei Szekely din Baia-Sprie", a spus serviciul. Rosza-néni s-a speriat. "E ceva rău?", a întrebat Rosza-néni serviciul. "Nu, Rosza-néni, e ceva bun care ne arată nouă, băiesprienilor, că meriţi să fii sărbătorită şi vei fi, la 1 decembrie de Centenar", a încheiat serviciul, părăsind camera şi apoi curtea lui Rosza-néni.

8. Două coli de hârtie, atâta primise Rosza-néni. Erau în rândurile acelea povestea primului Szekely care venise în Baia-Sprie. "La Spis, în anul o mie şapte sute douăzeci şi patru, un oarecare Szekely figurează la rubrica "Fugiţi", în acelaşi an, către iarnă, acelaşi Szekely figurează la rubrica "Miserabili" din Baia-Sprie. Szekely a fugit din Spis în Baia-Sprie, urmând să beneficieze de privilegiul dat de către Regele Ludovic Întâiul în douăzeci septembrie, anul o mie trei sute optzeci şi şapte, rămas valabil şi-n anul o mie şapte sute douăzeci şi patru care spunea că: "Se acordă dreptul de a dispune liber de minereurile extrase celui care dă urbura cuvenită, fără înşelăciune, iară după darea şi plata urburii cuvenite, cel care face lucrări în hrubele de exploatare, să fie urburar şi să rămână netulburat, adică nimeni să nu cuteze să ia de la el vreo parte din minereu, această deslușită arătare a noastră spune şi că dacă nu se fac lucrări şi minerii umblă cu înşelăciuni şi viclenie şi nu dau urbura cuvenită de la toate hrubele lor, atunci ca nişte necredincioşi ai maiestăţii regeşti să fie pedepsiţi în bunurile şi în fiinţele lor, în văzul tuturor, ca să ajungă

pildă de ţinut minte de către ceilalţi urburari din Baia-Sprie”.

Primul Szekely fugit din Spis în Baia-Sprie ajunsese proprietar a două hrube, figura în documentele primăriei ca urburar bun plătitor şi cinstit. La vremea lui, în oraş erau 344 de hrube şi 46 de societăţi miniere mijlocii şi mari.

Rosza-néni a citit foile aduse de către serviciul primăriei. N-a înţeles mare lucru despre stră-stră-străbunicul ei, Szekely Ianoş, venit de la Spis. În josul ultimei pagini era o notă în care Spis-ul figura ca oraşul Kosice din Slovacia. Orice nu înţelegea Rosza-néni, învăţase să uite. A aşezat hârtiile pe credenţ. A uitat de ele. “Poate că-s acolo unde le-am pus, dar pentru mine nu-s”, a şoptit Rosza-néni, văzându-şi de treabă.

9. Stau singură în Baia-Sprie, în căsuca asta mică, mă uit la televizor întinsă-n pat, butonul e fixat pe canalul de la Hora TV, văd numai emisiunile de folclor. Nu pun sonoru’ că-s surdă rău. Dacă strigi la mine, te aud ca-n vis. Aştept să vină blidu’ cu mâncare de la fată. Altădată umblam prin oraş, hotăram ce se va mânca în fiecare zi, era bine, astăzi mănanc ce capăt dar tot bine-i. Treizeci de ani am lucrat la cooperativa comercială din oraş, cu fetele, aţi putea întreba pe oricine despre mine, numai că muierile alea cu care eram s-au dus. Mai sunt câteva care m-au apucat, alea mă cunosc şi pot spune cine a fost Rosza-néni. Ce a făcut Rosza-néni pentru oraşul ei. Cu ce s-a ocupat Rosza-néni. Cât de apreciată a fost Rosza-néni. La vremea ei care nu mai e. La vremea ei care s-a dus. Şi azi mai vin băiesprieni care mă mai văd, îşi mai aduc aminte. Am o listă unde-s trecuţi cei 54 de copii pe care i-am botezat. Astăzi au ajuns bătrâni. Am botezat şi am creştinat 30 de ţigani care trăiau pe Valea Chiuzbăii.

Acuma am făcut suta, mi-a fost dat, m-a apucat cu neputinţele şi cu şezutul în pat. Imre cel Mare e dus, Imre cel Mic s-a dus şi el. A rămas Estera. Vine cu câte o mâncăruşă, o zamă, mai fac şi eu mâncare dacă-s flămândă, mai şi rabd. La o sută de ani împliniţi nu-i rău deloc.

Domnu’ primar Bîrda din Baia-Sprie zice că o să fiu sărbătorită. O să primesc o diplomă de onoare că-i Centenarul. Am învăţat despre Centenar de la o domnişoară ce-i consiliera domnului Bîrda. Dacă primeşti o hârtie de onoare, bine-i să cunoşti pentru ce şi în ce scop o capeţi. Ar fi fost bine să dea şi un mic cadou, să zică: Rosza-néni, noi te sărbătorim cu acest mic cadou. Dacă merit, poate o să capăt. Am avut-o pe Ibolya prietenă la cooperativa comercială. “Rozsa, hai şi tu la Mănăstirea Rohia”, zicea. “Nu am timp că am servici, Ibolya”, ziceam. “Şi eu am servici, Rozsa, şi merg”, zicea Ibolya.

M-am dus într-o seară cu autobuzul. M-am rugat acolo toată noaptea şi tare bine m-am simţit, cum te simţi într-un loc sfânt, chiar dacă-i ortodox. Eu sunt romano-catolică de când mă ştiu. “Ibolya, aici e mâna Domnului peste tot, aici e Mănăstirea Sfântă”, am zis. “Hai şi tu să faci mâncare la Mănăstire de Sfânta Maria”, zicea Ibolya. “N-am fost bucătăreasă, Ibolya. Da’ am învăţat să fac de toate. Aşa că mă duc de Sfânta Maria”, am zis.

În prima zi găteam mâncarea de post: mazărea şi fasolea în 24 de căldări mari. Puneam roşiile demnicate cu găleţile. Gustam. La învârtit în căldări erau bărbaţii. Puneam sarea, piperul, pătrunjelul şi busuiocul. Eu puneam la orice mâncare şi busuiocul de gust. A doua zi venea mâncarea făcută din 47 de oi deodată, plus cartofii şi toate celea de dat gustul la guiaş. Tare mulţumiţi erau miile de creştini de acolo. Darul mâncării mi l-a dat Cel de Sus să-l dau şi altora Îţi trebuie credinţă, bucurie şi spirit ca să iasă bună mâncarea. Fata mea n-are aşa ceva. Mâncarea ei are acelaşi gust indiferent ce mâncăruşă face. Nu-i place. Zice că îmi aduce mâncare că şi eu i-am dat să mănânce pâna a crescut. Asta-i obligaţie, mamă Rosza, zice fata, mi-ai dat, îţi dau cât trăieşti şi ne chituim.

Douăzeci şi nouă de ani am făcut mâncare la Mănăstirea Rohia. De Sfânta Maria îmi făceam bagajul. Luam autobuzul. Aveam cazare acolo. N-am luat bani. Plata e alta când eşti bucătăreasă la Mănăstire. Ortodocşii din Baia-Sprie dădeau cartofi ori fasole ori carne pentru Mănăstirea Rohia de Sfânta Maria. Am zis: ortodocşii dau pomană, apoi pot şi eu să fac pomană cu munca la bucătărie. Nici cinci bani n-am luat în douăzeci şi nouă de ani. După aia n-am mai mers că n-am mai putut. I-am învăţat reţeta pentru pâine de mălai. “Nimeni nu face pâinea de mălai ca Rozsa”, zicea stareţul. Puneam 10 kile de făină de mălai, două kile de făină albă şi o jumătate de kilogram de zahăr şi tot ce mai trebuia. Amestecam aluatul şi-l puneam la dospit şi apoi la cuptor.

Stareţul m-a chemat la el să mă întrebe că de ce nu iau bani. Apoi dacă toţi dau pomană, şi eu dau prin munca mâinilor şi darul pe care-l am în bucătărie. S-a uitat la mine atent, a scos de la grumazul lui rozarul, mi l-a pus la gât, a fost mai lung, într-o noapte s-a rupt aţa şi s-au împrăştiat mărgelele şi a căzut crucea. “Să-l porţi cât trăieşti, Rosza, şi când te duci în mormânt tot cu el să te duci, ca să te pot cunoaşte la poarta raiului”, aşa mi-a zis. Când l-am văzut cu mărgelele împrăştiate, am plâns, am zis: rozarul meu nu mai e, şi am plâns mai cu putere. L-am strâns de pe podele mărgeluţă cu mărgeluţă. Eu sunt unguroaică. Toţi Szekely şi toţi Fazekaşii am fost unguri care am trăit cu români şi cu alte naţii în Baia-Sprie.

M-am dus la preotul nostru romano-catolic să-l întreb de rozar. I-am spus povestea şi l-am întrebat: “cum să vă explic, să le port, să le port mărgeluţele şi crucea ori să le ţip?”, aşa l-am întrebat. “Ştiu povestea rozarului şi că faci mâncare pentru ortodocşi, da ai putea face pentru catolici”, mi-a spus preotul. “Adică să arunc mărgeluţele şi crucea, părinte”, l-am întrebat supărată. “Ba să le porţi, Rosza, să nu le ţîpi din grumaz niciodată”, aşa a mai zis preotul. Aşa am făcut. Când fac baie, pun rozarul pe masa din cameră. Apoi intru la spălat. De două ori am uitat la gât rozarul şi am prins a mă scălda. Am acolo o sobiţă. L-am aşezat pe marginea ei. Acolo l-am uitat. Am adormit fără el la gât. După miez de noapte am visat că merg în camera de baie, iau rozarul şi îl pun la locul lui, pe gâtul meu. Ce am visat aia am făcut în realitate fără să ştiu că fac ce fac. Dimineaţa mi-am dat seama după uşa care am lăsat-o deschisă la baie.

Nu mă laud. Nu-i bine să zbieri lucruri despre tine. Nu mă plâng. Nu-i bine să te vaiţi după ce ai împlinit suta. Alţii, săracii, s-au dus în urlet de durere. Nu mă supără nimic. De când am rozarul stareţului la gât, nici un beteşug nu m-a mai căutat.

M-am uscat toată, am picioarele slabe, n-am urme de grăsime, au dispărut, şi pe mâini şi pe spate ori la burtă. Am ajuns o uscătură uitată în camera asta cu televizorul. Nu mă doare nimica. O dată pe săptămână, joia, îl visez pe Imre cel Mare. Povestim. Îi spun că alţii, cum am fost noi, aveau între cinci şi zece copii, noi am avut doi şi am rămas cu fata.

Imre cel Mare îmi spune că maică-sa şi taică-său au murit lăsând şase copii orfani. Că el i-a crescut pe cei cinci fraţi ai lui. “Am fost mamă şi tată pentru ceilalţi, Rosza”, zice şi plânge. Aşa plângea şi când era în viaţă.

Eu am fost săracă, el era sărac. Ne-am unit două sărăcii, am făcut doi copii, ne-am tras de la gură şi am făcut fata şi băiatul. “Cam puţini, Imre”, îi spun. “Te plângi, Rosza”, zice. “Nu mă pot plânge de nimic. O să capăt un premiu, Imre. Pentru Centenar”, spun. “Ştiu, Rosza, dacă te ajută poţi spune că bunicu’ Fazekaş a fost plecat în Rusia şi după douăzeci de ani s-a întors în Baia-Sprie”, zice Imre cel Mare.

10. Luni, 26 noiembrie, anul două mii optusprezece, în faţa casei lui Rosza-néni, a oprit o maşină lungă şi neagră. În curtea casei şi apoi în cămăruţa mică, a intrat prefectul judeţului Maramureş împreună cu purtătorul de cuvânt. Rosza-néni era în pat. Se uita la Hora TV la emisiunea de muzică populară. Sonorul televizorului era oprit.

“Sunt prefectul judeţului, Rosza-néni”. “Sunt surdă, adică nu prea aud”. Purtătorul de cuvânt a ajutat-o să se ridice. “Da luaţi loc, staţi pe scaun”, a zis Rosza-néni. Prefectul a rămas în picioare. “Vă sărbătorim Rosza-néni”, a spus prefectul. “Mai tare, vorbiţi mai tare că-s tare surdă”, a zis Rosza-néni. Purtătorul de cuvânt s-a apucat să facă fotografii. “Sunt pentru site-ul prefecturii”, s-a scuzat prefectul. “Aveţi o diplomă de onoare, Rosza-néni, sunteţi deodată cu Centenarul şi noi vă sărbătorim şi un premiu de trei mii de lei”, a continuat prefectul. Rosza-néni era emoţionată. “Vă aud, ştiu că sunteţi prefectul”, a şoptit. “Vă mulţumesc pentru cadou”, a încheiat Rosza-néni.

Cei doi au plecat. Rosza-néni a rămas cu diploma de onoare. S-a apucat să numere banii. Pe faţă i se putea citi bucuria.

11. Marţi, 27 noiembrie, anul două mii optusprezece, în sala de consiliu era plin de băiesprieni. Rosza-néni venise cu maşina primarului. În 28 noiembrie, miercuri, plecau din Baia-Sprie trei căruţe trase de cai către Alba-Iulia. Primarul Bîrda citea foile primite de la serviciul de evidenţă a populaţiei. Primul, Szekely care venise în Baia-Sprie din Spis, actualul Kosice din Slovacia...

Rosza-néni privea drapelele tricolore. Era o sărbătoare mare în Baia-Sprie. Primarul Bîrda i-a dat diploma de onoare a oraşului şi premiul de două mii de lei. “Am mai primit o diplomă şi trei mii de lei de la domnul Prefect”, a spus Rosza-néni. Băiesprienii au aplaudat. S-a cântat imnul României. Asta a fost tot.

12. Rosza-néni cobora scările care duceau spre ieşirea din Primărie. Era sprijinită de către domnul primar Bîrda.

“ai, ai, ai ... Rosza-néni”, a auzit-o strigând pe prietena ei Ibolya. “ai, ai, ai ... Roszike”, a auzit-o strigând pe sora Gyongyke.

“Din cauza anilor pe care-i am, Ibolya, din cauza vârstei, Gyongyke, sunt deodată cu Centenarul Marii Uniri şi de aia”, a spus răspicat Rosza-néni.

“E vreo problemă”, a întrebat primarul Bîrda.

“Nici una, domnule primar, da nici una”, a spus Rosza-néni urcând în limuzina care aparţine Primăriei Băii-Sprii.

Mircea Bârsilă

Poezia lui Mircea Stâncel

Volumul de debut – **Cămaşa de sare** (I) - publicat în 1981 de Mircea Stâncel conţine poezii scrise în linia neoexpresionismului postbelic de orientare naturist-rurală: „Vesteşte echinocţiul noi lumini,/Peste septembrie ceţurile cresc./E-atâta toamnă astăzi prin grădini/Că de se-ating copiii de pomi îmbătrânesc."

Discursul din următoarele „Cămăşi de sare" - **Cămaşa de sare 2** (2004) şi **Cămaşa de sare 3** (2005) - virează spre antitradiţionalism, spre ironia cu susţinere livrescă („fiecare loc cu povestea lui, bună pentru un poem de coşbuc, /tradus de ezra pound; dar cum s-ar putea tâlcui *nişte sâni lăsaţi/spălându-se seara cu stropii din urmă ai izvorului*? //bruh, mereu resturi, pe care sunt fixate versurile bune ale literaturii reale, de la care poţi aprinde un foc de paie?" - „despre şolduri", în *Camaşa de sare II*, Editura paem (2004), într-o modalitate ce implică o curajoasă şi originală diversitate motivistică şi, implicit, şi o voită varietate stilistică, de parcă autorul şi-ar fi propus să demonstreze că stăpâneşte arta de a se exprima pe lungimile de unde ale mai multor formule caracteristice liricii moderne. Poetul scrie, în spiritul poeziei directe, cu valenţe socio-protestatare, despre *proprietate* („proprietatea e o foaie notarială fără destinaţie precisă,/pe care timpul o mototoleşte când are chef,/fără semnături, doar forma buricului de la degetul mare - o pată de cerneală peste veacuri" - poemul *unde e gustul dulce al proprietăţii?*, în ***Cămaşa de sare*** *II*), *despre propria ipostază de scriptor,* utilizând o formulă ce constă în legarea amintirilor, prin aglutinare, de anumite stări „curente" tratate liric la modul ironic („eu, un latifundiar frumos, am conturi pline de imagini/în bănci româneşti, pe care nu le mai pot vinde,/.../ scriu pe stradă în timp ce alerg, şi uneori alunec/pe mâzga asta al naibii de lucioasă;//mi-am găsit caietul prin grădina sălbatic de înflorită,/în care am scris primul vers cald:/lasă-mă să-ţi fac ce-i face primăvara în călduri/mărului ieşit dintr-o iarnă diabolică" - poemul „despre imagini şi bănci..., în *Cămaşa de sare III* Edit. Fundaţia paem (2005) sau *despre poetul* / concetăţeanul Alexandru Iob al cărui portret este realizat sub semnul poeziei concrete, obiective de factură geobogziană: „azi l-am văzut din nou pe poetul alexandru iob/este treaz ca lumânarea, şi vine dinspre închisoarea/burduşită cu *leginonari*, spre restaurantul din centru/.../ noaptea doarme prin parcuri, alimentându-şi tuberculoza, pentru că şi ea îşi cere drepturile până la urmă, iar alexandru iob îi respectă plăcerile" „peisaj cu Alexandru Iob", în *Cămasa de sare III*.

Încă din 1987, când a apărut volumul **Neliniştea ordonată** (Editura Eminescu), scriitura lui Mircea Stâncel oglindea o nouă concepţie despre poezie – actualizată şi bine articulată, cum se poate deduce din acest text cu un final frumos şi în care strada este tratată liric ca personaj feminin: „Te-ai aşezat lângă mine, stradă,/m-ai văzut fecior rumen, vânjos,/te-ai aşezat chiar pe haina mea, pe veston/mă atingi cu pulpele aşa într-o doară./Te faci că nu ştii nimic când te împingi în mine,/abia aştepţi să vină o curbă/maşina să vireze brusc/să mă atingi cu pulpele tale de mortar umed,/cu genunchii tăi ceţoşi." („Cântul XXIII").

Neuralice (Editura Generis, 2003, scris în 1988) şi volumele intitulate **Antiorientalia** (apărute în 2001, 2002 şi 2006) „prefaţează" experienţa lirică, de maturitate artistică, din cea de a treia etapă cuprinzând cărţile **Lucruri şi limbaje** (2009), **Dincolo de meancolie** (2016) şi **Cartea speranţelor disperate** (2017).

În această etapă, liniile parcursului liric tind spre acelaşi punct de convergenţă aflat în miezul unui limpede şi complex program poetic. Un program a cărui afiliere la poetica postmodernă nu este doar formală, ci una substanţială constând, sub aspect atitudinal, în asumarea ipostazei de observator al spectacolului lumii contemporane în care derizoriul şi falsele valori afectează, printr-o continuă agresiune, echilibrul existenţial.

Afluxul confesiv îl transformă pe autor în *personaj* aşa cum se întâmplă în poezia „II. vine noaptea" din **Neuralice**: „intru în dispută cu iarba pe marile acostamente,/pe unde nu mai trec magii de mult;/.../ dar mama nu mă mai învaţă murmurul /curat al râului cuminte, care ar putea trezi o lume întreagă;"). Într-un alt text, cel intitulat *sunt* (în **Cartea speranţelor disperate)**, enumerarea aleatorie a feluritelor ipostaze, în numele unei metaforice autodefiniri, îşi atinge scopul prin efectele aşa-numitei tehnici a destructurării progresive a personajului: ,,sunt o biserică fisurată/de sus şi până jos/.../ sunt o uliţă plină de pietre/şi colb/pe care mai cad oameni seceraţi de alcool;//sunt o sală de şedinţă/în care s-a votat colectivizarea/un birt unde s-a băut adălmaşul/o uşă ce strânge degetele chiaburilor - /(ei aveau în faţa ochilor viitorul de aur)/.../sunt o casă în care a început să plouă/cu un horn condamnat la speranţă" .

Tălăzuirea reflexivă – de obicei, melancolică, sceptică - fuzionează în poemul *Sunt şi nu sunt* (variantă, în **Antiorientalia I)** cu o ironică şi fictivă situare în text a „naratorului", servindu-se de *metafora spectacolului* (tragic) şi angajind o dialectică a unui *lăuntru* subiectiv (susceptibil de un uşor narcisism) şi a unui *afară*, ce presupune apelul la mască şi la teatralizare, încât viziunea poetică lasă impresia unei întemeieri a sa pe o subtilă solidarizare freatică a contrastelor: „Nu mai sunt tânăr, nu mai sunt bătrân,/Nu mai sunt pur şi simplu./Pot dormi oriunde – e aceeaşi căldură sub pământ,/Pe pământ,/Încap într-o singură cameră, într-o cutie de chibrituri/În urechile unui ac, încap în Tine, în Mine/.../Mi se taie capul, mie şi la fiii mei./Sunt tras pe roată, sunt primit cu surle şi trâmbiţe,/Cazat la hoteluri de lux, sunt aruncat în stradă/Din toate holurile,/Trimis acasă cu avionul,/Pe jos, în car, peste dealuri,/Prin păduri.//Înnebunesc cu fiecare clipă şi mor la patruzeci de ani,/Mă nasc la şase luni şi sunt aruncat prin gări, sunt abandonat în maternităţi,/Mi se bagă pumnul în gură/Tocmai când încep să spun adevărul./Sunt înviat a treia zi după scripturi,//Şi douăzeci de ani pot face orice/Şi ies din mine ura, răzbunarea, regretul/Şi toate de-odată, pe un singur canal/Pe o singură gură.//Decide-te odată, pentru Dumnezeu, îmi spune vocea."

Dacă descrierile, în regimul adevărului denaturat de ficţiune întreţin, totuşi, iluzia realistă, închipuirile – mai ales cele din sfera erosului – activează teme şi motive destinate proiectării simbolice – cu accente ludico-satirice – a femeii: ,,am văzut-o cum face comerţ cu fantasme/şi mi-a plăcut mult/.../ nimic nu este prea mult pentru ea/ când vrea să îmbete lumea/cu un spectacol fără spaţii unde regizor este alcoolul;/îşi scaldă părul în ispitele secoluluiXXI/despărţirea ei este mai mult decât o tandră aventură pe mare/s-a căsătorit ca să divorţeze imediat/a fost făcută să pună provincia în criză;/n-a învăţat nimic din melancolia mea/din tragediile mele/îi place să umble prin bezna trecutului ei/ şi îşi pictează ferestrele cu silueta cartierelor agitate" (*am văzut-o,* în **Cartea speranţelor disperate**). Femeia din poezia lui Stâncel aduce în poezia noastră erotică un nou comportament – unul anarhic - şi o nouă pshihologie: psihologia personajului feminin purtător de mască şi, uneori, şi de baghetă (vergea de argint) magică. Sub oricare dintre măştile asumate, ea ignoră, după bunul său plac, atât rigorile moralităţii, cât şi graniţa dintre realitate şi ficţiune: ,,ea ziua cântă în corul disperaţilor/şi noaptea inventează compozitori geniali/cu care pleacă în aventuri/memoria ei umileşte bibliotecile//şi amestecă în pielea ei imaginarul poeţilor tineri/cu o vergea de argint" (*îi place,*idem). Privită printr-o grilă alegorică, identitatea himericei şi rebelei prezenţe feminine prinde un alt contur: ea este, prin urmare, o figură a poeziei aşa cum o vede şi o înţelege autorul.

În cea de a treia etapă, Mircea Stâncel scrie poeme lungi, alcătuite din mai multe ‚componente", unele dependente de prezentul continuu, altele – de un trecut difuz, ori, dimpotrivă, încă luminos. Din când în când discursul este împodobit cu un citat arhicunoscut, cu o aluzie clară la Eminescu, la Bacovia („gândurile negre ale fanilor tăi/lasă aromele să se amestece la geamul fiecărui mort/*tocmai asta am vrut să-ţi spun")* la Blaga („apoi creierul meu aprins/lângă creierul tău/ar putea *să oprească pentru un ceas destrămarea/*dar tu îţi împleteşti cozile/din neliniştile mele finale" - *atât de fragedă*" în **Cartea speranţelor disperate***)*,procedee prin care poemele sale se circumscriu literaturii deschise spre intertextualitate. Poemul de mai jos al cărui „reper" (hipotext) este celebra poezie „Adormitul din vâlcea" (din văiugă), de Rimbaud, se constituie într-o rescriere bazată pe un paralelism ce permite o nouă ţesătură imagistică: „căzut într-un tău el are faţa descompusă,/ degetele mâinii drepte îngheţate pe o trestie verde/uscată,/probabil a vrut să scrie ultimul cântec,/pe luciul rece al apei din septembrie;/.../degetele de la ambele mâini/îi sunt roase de melci carnivori,/.../ ficatul îi este cel mai zdrobit dintre toate organele,/chiar şi testiculele-i sunt acum mai lăsate,/doar şira spinării îi este întreruptă de lovitura mistreţului;// mai vede oare cum cade praful în valuri?/inima lui s-a oprit brusc într-o dimineaţă/de la începutul veacului al 19-lea/(veacuri şi spirite amestecate, omnilor...),/desigur,/ dar e bine că sângele i-a îngheţat în vene şi nu curge,/probabil un sunet de corn l-ar trezi într-o zi; "(*Bărbatul cu pieptul spart,* în ***Lucruri şi Limbaje)***.

Un loc aparte în registrul emoţional al poeziei lui Mircea Stâncel, cuprinzând o gamă largă de stări melancolice şi de acide atitudini ironice, îl au acele rare - şi contrapunctice - momente de „furor" la care se ajunge sub presiunea *speranţelor disperate*. Reprezentativă sub acest aspect este poezia *pot să spun (*din ***Cartea speranţelor disperate)****,* o ostentativă „ars poetica" în care referenţialul belicos alternează cu unele mărturisiri „amare" de factură biografică („sunt tot timpul un poet debutant") presărate peste aluziile maliţioase la diverse realităţi sociale, precum cenzura, şedinţele de altădată sau vremurile salamului cu soia etc: ,,pot să spun acum în gura mare: poezia mea a făcut armata?/poezia mea poate purta armă fără ca cineva să-şi piardă/postul?/a învăţat să manevreze mitraliera ştie trage la ţintă/ .../ sunt tot timpul un poet debutant depravat/cenzura vede şi aude mereu are timpan de căprioară de şacal/ de vulpe de cuc ştie când să-şi pună ouăle în cuiburi străine/(atenţie mare/oricând poţi să fii aruncat din leagăn)//poezia mea poate da lecţii de folosire a kalaşnikovului?;/poezia mea poate spune: foc?"

Desfăşurarea discursului liric al lui Mircea Stâncel vădeşte o retorică stăpânită cu meşteşug şi abile puneri în scenă ale unor amintiri sau ale unor stări de obicei dilematice, transcriind, într-o modalitate personală, raporturile dintre realul frust şi reprezentările sale ficţionale. Acele reprezentări în care personajul liric îşi reconstruieşte destinul pe axa sincronică se circumscriu propulsării biografismului în planul autoficţiunii reperatorii, compensatorii; a reabilitării „referinţei": ,,eu am reuşit să citesc toată grădina/cu florile vărsătoare de sânge/eu cel mai chipeş copac din acest cartier/unde ceasurile nu se mai opresc să respire/şi până şi dihorii simt că sunt fericit;//şi mă citează toţi ghimpii unor tufişuri virgine;/şi niciodată nu am fost primit atât de bine/până acum/când îţi cer mâna pentru o noapte;//sunt alături de femeia care mă părăseşte/sunt tot mai alături/simt că-i place să alimenteze poezia cu propria ei viaţă" (*mă interesează,* în ***Cartea speranţelor disperate)***.Prin volumele de poezie din cea de a treia etapă a evoluţiei sale, Mircea Stâncel se situează în rândul celor mai valoroşi poeţi al Generaţiei optzeciste.

Femeia din poezia lui Stâncel aduce în poezia noastră erotică un nou comportamen t – unul anarhic - şi o nouă pshihologie: psihologia personajului feminin purtător de mască şi, uneori, şi de baghetă (vergea de argint) magică. Sub oricare dintre măştile asumate, ea ignoră, după bunul său plac, atât rigorile moralităţii, cât şi graniţa dintre realitate şi ficţiune...

cronici

Dumitru Augustin Doman

Cititorul de roman

Două romane-document

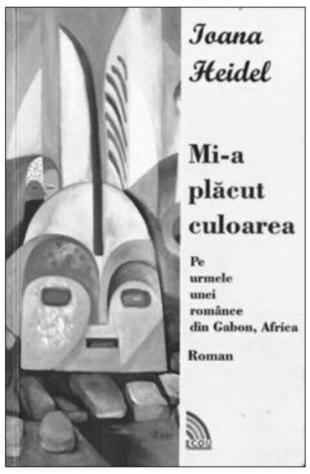
O olteancă în inima Africii

Ioana Heidel este o olteancă măritată cu un sas din Sighișoara și stabilită în Germania încă înainte de 1989. A practicat zootehnia în țară, apoi informatica și în fine medicina în Germania. În ultimii ani s-a dedicat scrisului. A publicat în mai multe ediții, în română și germană, un fel de memorii sub titlul *Dincolo de orizont*, un veritabil roman autobiografic, cu viața ei de la fetița din sudul Olteniei până la femeia dârză care a luat viața în piept în Germania, roman pe care l-am recenzat aici la vremea respectivă.

Ioana Heidel revine acum cu un alt roman, un alt roman-document – *Mi-a plăcut culoarea. Pe urmele unei romånce din Gabon*, *Africa* (Editura *Ecou Transilvan*, Cluj Napoca, 2016). Aici nu mai e vorba de un roman autobiografic, ci doar de o biografie la persoana întâi a unei verișoare de-a autoarei, artist plastic, căsătorită cu un african din Gabon, țară de pe malul Atlanticului, din zona Ecuatorului. Originea romanului este evocată chiar de protagonistă la pagina 322: „Chiar și azvârlite pe meridiane diferite, în gând și în suflet am simțit mereu prezența verișoarei mele Ioana Heidel (...). După prima ei vizită în Gabon, sub influența impresiilor asupra celor văzute și trăite (...), Ioana m-a convins ca împreună, mână în mână, să călcăm pe urmele trecutului meu...” Așadar, o carte scrisă cu empatie, și nici nu se putea altfel, autoarea punând-o pe protagonistă să-și povestească viața.

Olimpia Zdrenghea, personaj nonconformist, cu spirit de aventurier, olteancă din Goicea, din sudul județului Dolj, s-a îndrăgostit de gabonezul Jean, coleg de facultate de artă la sfârșitul anilor 70, și se mărită cu el, pentru că i-a plăcut culoarea, aici protagonista marșând pe ambiguitatea culoare ca limbaj plastic – culoare a africanului cel tânăr. Îi aduce pe lume artistului african o fetiță metisă, apoi îl însoțește pe continentul negru pornind, cum se zice la noi, de la lingură și furculiță. Cu ambiție, fără complexe, cucerind cu farmecu-i personal lumea exotică de acolo, de la pigmeii sălbatici până la cele mai importante personalități politice, nonconformista Olimpia ajunge director în Ministerul Culturii din capitala Libreville, își organizează acasă o gospodărie cu animale și sute de păsări, se acomodează cu bucătăria africană cuprinzând: fripturi de vânat din jungla africană, de piton și de șerpi în general, pastă de arahide, porumb, mare varietate de pește, viermi de palmier, sparanghel din liană, sosuri din nuci de cocos... Este descrisă arta tradițională a locului, dar și transformarea acesteia în contact cu artiștii profesioniști africani sau europeni stabiliți acolo. Cele două, autoare și protagonistă, prezintă apoi etniile care conviețuiesc în țara de la Ecuator, deosebirile dintre ele, evoluția lor, în cele 12800 de zile de ședere acolo lucrurile schimbându-se radical: „În orașul Libreville, capitala țării, numărul populației s-a triplat, numărul cartierelor a crescut. Însă acest progres mă și întristează. Mă întristează faptul că satele se golesc, că tinerii nu mai au timp și interes să se identifice sau să cunoască natura. Vârstnicii părăsesc această lume fără să transmită tradițiile, dar și limbile vernaculare generațiilor următoare. Totul devine dezordine și haos”. De menționat și în fond de apreciat este faptul că descrierea vieții indigenilor, cu folclorul lor, cu tradițiile și obiceiurile, muzica și instrumentele ancestrale, nunțile și înmormântările, muzeele de artă tradiționale, toate acestea nu sunt descrise după albume sau filme documentare, ci prin contactul nemijlocit cu oamenii locului, în orașe, în sate izolate din inima junglei sau din savană, unde Olimpia Zdrenghea a călătorit, fie pe cont propriu, fie ca înalt funcționar al Ministerului Culturii, fie în misiuni de ajutorare a unei populații aflată la limita de jos a subzistenței. Iată detalii despre viața socială: „În Gabon, poligamia este oficială. Femeile băștinașe o acceptă fiindcă face parte din tradiție. Însă în Gabon există și mici excepții, în sensul că cei ce aparțin etniilor de pe coasta Atlanticului, *Myene, Vili, Eshira*, fiind mai mult în contact cu rasa albă, familiile mixte sunt mai avantajate, poligamia fiind mai restrânsă. Însă sunt leneși, fără simț familial și bețivi, în schimb africanii ce aparțin etniei *Fang* sunt mai cumpătați, mai calculați, însă nepotriviți pentru familii mixte din cauza poligamiei”. În Gabon există și o comunitate de românce căsătorite acolo, 76 la număr, dar „după șapte-opt ani de trai în Gabon, din 76 de familii, doar 18 mai erau întregi, bineînțeles, cu compromisul de a accepta poligamia”. Însăși protagonista romanului a divorțat la un moment dat. În capitală și în orașe există o comunitate puternică de francezi care dezvoltă acolo societăți comerciale puternice, comunitate indispensabilă economic, dar nu tocmai agreată de băștinași.

Întâmplările senzaționale cu atacuri de vipere, de pitoni, cu dormitul în junglă, cu safari, cu pescuitul de baracude, cu satele sălbatice de pigmei din junglă sau din insule, cu tradițiile și obiceiurile din burta Africii, toate descrise în carte, pot sta la originea unui adevărat scenariu de film documentar demn de Discovery.

Povestea unui om obișnuit

După cum aflăm de pe coperta a patra a cărții, Constantin V. Duțulescu este originar din satul Bucșenești, comuna Țițești – Argeș, cu liceu la Câmpulung Muscel, coleg de clasă cu actorul, scriitorul & europarlamentarul Mircea Diaconu. Câteva decenii a fost medic, ultimii 32 de ani medic legist la Slatina. În anii din urmă, s-a dedicat scrisului cu toată seriozitatea, ba chiar cu un exces de zel, aș zice, scriind romane-document, cu precădere autobiografice. Nu face excepție *Printre vii și morți* (Editura Aius, Craiova, 2016), un titlu care trimite la proza rusă-sovietică, dar care e adecvat temei, după cum vom vedea. Romanul cuprinde viața de medic legist a personajului Constantin de la începuturi până la pensionare. Chiar dacă e scris la persoana a treia, ghicim de la început că este vorba de viața autorului, după cum ghicim orașele și localitățile descrise, chiar dacă sunt numite doar cu inițială, totul fiind cât se poate de străveziu. De aceea, am și invocat prezentarea de pe coperta cărții, pentru că acolo însuși autorul devoalează tipul de proză pe care-l practică și o parte din datele autobiografice pe care le găsim detaliate în narațiune.

În fond este vorba de viața unui om obișnuit. Medicina legală este – cum se știe - o ramură a medicinei mai puțin obișnuită, necesitând o mare responsabilitate, de obicei aci punându-se diagnosticul final care este folosit hotărâtor în anchete și în justiție, medicul legist autopsiind morți care au sfârșit violent, în urma unor accidente, crime, catastrofe, sinucideri... Revenind însă la titlu, personajul Constantin (și atât!) se confruntă timp de 32 de ani cu morții pe care-i autopsiază la morga spitalului județean, însă și pe câmp sau prin curțile din satele județului, dar se confruntă mai ales cu viii din jurul lui. Printre vii găsim oamenii pe care-i vedem în jurul nostru, peste tot fiind cam la fel: mulți oameni obișnuiți, trăindu-și vaiața decent, dar și unii pătimași, alții leneși, colegi turnători, șefi obedienți față de cei de sus și zbiri cu subalternii, carieriști etc. O faună pestriță pe care C. V. Duțulescu o descrie la modul realist, fără metafore inutile și fără portrete analitice precum la Balzac, Flaubert sau Dostoievski, nici măcar ca la Buzura sau la Preda.

Romanul cuprinde mult material de viață, aliniat în roman în ordine strict cronologică, pe secvențe cinematografice, parcă sub imperativul unui singur precept: „viața mea e un roman!” Și, da, e vorba de viața ca un roman a unui om între oameni, ca să zicem așa. Tehnica e de diarist, a unor memorii scrise la persoana a treia, după un eventual jurnal (multe episoade fiind datate exact, cu zi, lună, an, oră) sau pur și simplu urmând conștiincios, riguros, meandrele unei memorii mai mult sau mai puțin fidele. În funcție de aceste meandre, uneori există detalii în exces, chiar nesemnificative uneori, alteori, însă, ele sunt oferite parcimonios, chiar dacă cititorul le așteaptă în logica economiei narațiunii. Găsim linia fermă a evoluției personajului în carieră, ca și în viață, odată cu evoluția/involuția societății românești, cu trecerea de la dictatura ceaușistă cunoscută la capitalismul sălbatic sau „de cumetrie”, folosind cuvintele primului președinte democrat, ca și în paralel cu evoluția/involuția sistemului medical de la noi, pe cât de excesiv birocratizat, pe atât de pernicios. Dincolo de simpatia inerentă a autorului pentru alter-ego-ul său, e de sesizat sinceritatea, uneori excesivă, chiar când nu-i este favorabilă. Dar, autorul nu poate ieși din cadrul strict al realității, nu dă frâu liber imaginației, urmând riguros deviza subînțeleasă: ce nu s-a întâmplat nu poate fi așezat pe hârtie! Povestea sa de dragoste este frumoasă în liniile ei generale, scenele erotice suferă însă de descrieri stângace, de metafore nepotrivite, fiind un fel de parodii la episoadele erotice din *O mie și una de nopți*.

Personajele nu au nume, poate doar prenume și, în general, doar poreclele, probabil cele adevărate, reale, autorul neobosindu-se să le dea niște nume fictive. Relatarea este liniară, fără niciun fel de surprize stilistice, fără relief epic, urmând viața mai grea, mai plăcută, mai problematică a personajului principal. Medicul își schimbă greu hainele, se transformă dificil din purtător de halat alb în romancier, în sensul că limbajul de specialitate se insinuează în proză. El nu spune că cineva și-a rupt mâna, ci că și-a fracturat cubitusul mâinii stângi, de multe ori nu scrie picioare, ci membre inferioare etc. etc. Altfel, peisajul contemporan al vieții românești de astăzi îl găsim intact și descris în realitatea lui crudă.

În concluzie, avem de-a face cu un roman-document, în care ficțiunea pare a lipsi cu desăvârșire.

Leo Butnaru

JURNAL DE SERBIA

...poposim la „Apartamente Skadarlija”, un hotel ce se află imediat peste drum de Uniunea Scriitorilor! Cu atât mai bine...

Adam îmi spune că aici locuia, când venea în vizită, Nichita Stănescu, iar, mai jos, în pantă, începe celebrul cartier al boemei belgrădene, numit și el Skadarlija, foarte populat pe vremuri și unde, nopțile, Nichita își recita poezia sau și-o stimula pe cea de a doua zi...

29.VI.2018

Un jurnal de călătorie poate începe și cu o invitație oficială. Precum cea venită din partea colegului și prietenului sârb Zoran Pesic-Sigma, prin care Centrul de Cultură din orașul Niš și Uniunea Scriitorilor din Serbia mă invită la Tabăra Internațională de Literatură „Sicevo 2018”, care își va desfășura a 28-a ediție. Protagoniști: poeți din Iran, Bulgaria, Letonia și Moldova, într-o devălmășie de creație cu scriitorii-amfitrioni. Prietenul și colegul Zoran Pesic-Sigma, directorul Taberei, menționează: „Va fi și o minunată ocazie de a-ți prezenta cartea editată la noi”. E vorba de volumul „Одсуство негатива” („Absența negativului”), tradus de Mirjana Petrovic Filipovic și publicat la Niš, al doilea/ al treilea oraș din Serbia (ierarhie... disputată cu Novi Sad; asta îmi aduce, implicit, aminte că, pe vremuri, la Uniunea Scriitorilor din Moldova, așa și nu se știa care ar fi secretarul doi și secretarul trei, L. D. sau A. B.).

Pentru a da un răspuns, îmi zic să mă informez, merg la adresa indicată de Zoran și înțeleg că această *Tabără*... e o instituție serioasă, cu trimiteri și accesări multiple pe net, cu amplă prezentare Wikipedia. Pentru a înțelege importanța manifestației la care sunt invitat, e suficient să amintim că printre laureații distincțiilor acordate aici au fost Miodrag Pavlovic (1995) sau Srba Ignatovic (2011), nume de prim-plan ale literaturii sârbe; nume cunoscute în lume.

Încep grijile: caut bilete potrivite. Ieftine sunt cele cu durata de zbor de până la 24 de ore (escale, așteptări lungi prin aeroporturi). Găsesc și alte variante, dar cu bilete mai scumpe, cu durata deplasării de circa 5-6 ore, Chișinău-București-Belgrad. Există și curse prin Moscova, dar nu e cazul.

5.VII.

Conform programului, va trebui să ajung în Niš pe 18 septembrie, unde deschiderea oficială a Taberei ar avea loc la ora 18.00. Oricum aș da-o, nu-mi iese o pasiență potrivită. Alternativa ar fi să rămân o noapte la Belgrad, de unde, a doua zi, să mă preia un microbuz din Niš, care va merge la aeroport și pentru alți invitați. Apoi mă gândesc că, odată ce voi fi la Belgrad, nu ar fi rău să vizitez orașul pe îndelete.

Îi scriu prietenului, poetului Adam Puslojic, să chibzuiască împreună cu un alt bun prieten, Radomir Andric, dacă Uniunea Scriitorilor din Serbia, al cărui președinte e chiar Andric, ar putea să găsească posibilitatea de a mă caza, pe 3 nopți, după ce revin de la Niš, zilele programându-mi-le pentru a colinda minunata capitală sârbească de pe Dunăre. Îl mai rog pe Adam să nu întârzie cu răspunsul, de operativitatea căruia depinde eficiența comandării biletelor de avion, prețul lor.

6.VII.

Adam îmi răspunde: „Frate Leo, acum sunt la țară. Abia miercuri pot vorbit cu Radomir Andric despre propunerile tale. Cred ca totul e real și posibil”.

8.VII.

Adam află de la secretarul Uniunii Scriitorilor că, în perioada 19-24 septembrie, la Belgrad se va desfășura și tradiționala Întrunire Internațională a Scriitorilor. Ba chiar mi se propune ca, după Niš, să mă încadrez în program, pe 23 septembrie prezentându-mi cartea de poeme tradusă în sârbă. Vor participa scriitori din Azerbaidjan, Albania, Belarus, Bulgaria, Canada, Croația, Franța, Germania, Grecia, Israel, Italia, Macedonia, Marea Britanie, Muntenegru, Polonia, România, Rusia, Slovacia, Statele Unite ale Americi, Turcia, Ucraina. Manifestările vor avea loc la Belgrad, Novi Sad, Pancevo, Vârșeț, Kragujevac etc. Bineînțeles, și la Niš. (Astea mă fac să-mi amintesc cu nostalgie de celebrele Întruniri ale Scriitorilor Români de la Neptun și de Festivalului International „Zile si nopți de literatura” la Neptun, organizate de Uniunea Scriitorilor din România, printre participanții cărora au fost personalități de prim-plan ale scrisului universal – António Lobo Antunes, Alain Robbe-Grillet, Ismail Kadaré, Michel Deguy, Jorge Semprún...; majoritatea scriitorilor români importanți, inclusiv din diaspora din acele timpuri de acum... vreo 10-15 ani...)

Întrebarea e dacă accept, pentru ca să fiu trecut pe afiș. Cum să nu fiu de acord?...

Pe 23 voi sosi la Belgrad, mai având două zile pentru manifestări scriitoricești, să zic așa, și de cunoaștere a orașului. De sejurul meu vor avea grijă și alți doi colegi – poetul Miljurko Vukadinovic și Brana Velièkovic, secretarul Uniunii Scriitorilor.

12.IX.

De la Niš, primesc informațiile necesare: programul manifestărilor, CV-urile unor participanți. Aflu că Ali Abdollahi, poet și traducător iranian, locuiește (și) în Germania, chiar a scris versuri în limba lui Goethe. A tradus în limba persană din opera multor scriitori de limbă germană (Nietzsche, Rilke, Brecht, Kafka, Freud, Böll, Kastner, Heine, Hesse...), din a portughezului Fernando Pessoa ș. a. A tradus și antologat poezie egipteană, hindusă, japoneză. Este moderatorul iranian al site-ului german Lyrikline www.lyrikline.org, prin care prezintă poeți iranieni cititorilor germani și poeți germani – cititorilor din țara lui de origine. A predat limba și literatura germană în mai multe universități iraniene. În prezent e scriitor profesionist, locuind, alternativ, în Iran și Germania.

Alți doi invitați de peste hotare vor fi Atanas Kapralov, poet din Bulgaria, directorul Muzeului Național de Literatură din Sofia, și Semion Hanin, poet de limba rusă, traducător din Letonia.

În fine, e de spus că, anul acesta, mi-au fost cam dese ocaziile de facere – desfacere, facere – desfacere de bagaje. La rând, e facerea bagajului pentru Serbia...

17.IX.

La înregistrarea la aeroportul Chișinău am fost întrebat dacă, la București, voi prelua bagajul sau acesta să fie redirecționat spre Belgrad. Aleg varianta a doua. Numai că, aterizând pe aeroportul de la Otopeni, aflu că trebuie, totuși, să... preiau bagajul. Prin urmare, duduia de la check-in-ul chișinăuian s-a dovedit a fi cam necompetentă, o... derutantă de... călători. Am sosit cu avion „Tarom”, fac transbordare în altul, „Air Serbia”.

Ajunși la aeroportul „Nikola Tesla” din Belgrad, împreună cu alți vreo 15 călători, constatăm cu stupoare că bagajele noastre lipsesc! Adică, niciodată nu am simțit mai acut sensul dictonului latin *Omnea mea mecum porto*! Tot ceea ce am eu duc cu mine... În acest caz: tot ceea ce am pe mine... Și în geanta nu prea mare, mai mult de... cancelarie, decât de călătorie... Codire la serviciul bagaje, chestionări, îndeplinire de formular, fixare de date... Eu credeam că sârbii ar pricepe ceva mai bine rusește, însă nu e așa. Rusa nu e o limbă... descurcăreață la Belgrad. Nici franceza, ca să nu mai vorbim de română... Doamna cu care întrețin dialogul stoarce din mine puțina engleză pe care o cunosc... Las telefonul meu și pe al lui Miljurko Vukadinovic. Miljurko mă aștepta la ieșirea din aeroport, îi telefonam din vreme în vreme, dându-i, repetat, trista, foarte trista veste că formalitățile cu bagajul mai continuă, amicul liniștindu-mă că totul va fi bine. În formularul pentru protocol, mai spun și de Centrul de Cultură din Niš (250 de kilometri depărtare de Belgrad), unde, cică, ar putea să-mi fie trimis bagajul...

A durat cam o oră jumătate. Iar la ieșire din aeroport sunt așteptat nu doar de Miljurko Vukadinovic, ci și de Adam Puslojic, care mi-l prezintă pe editorul Dejan Mastilovic, acesta, generos, la volan, oferindu-se să ne ducă unde ar fi cazul. Prânzim-dejunăm. Apoi poposim la „Apartamente Skadarlija”, un hotel ce se află imediat peste drum de Uniunea Scriitorilor! Cu atât mai bine...

Adam îmi spune că aici locuia, când venea în vizită, Nichita Stănescu, iar, mai jos, în pantă, începe celebrul cartier al boemei belgrădene, numit și el Skadarlija, foarte populat pe vremuri și unde, nopțile, Nichita își recita poezia sau și-o stimula pe cea de a doua zi...

Însoțit de Miljurko, merg la o farmacie, de unde să-mi procur medicamentele echivalente celor care au rămas în rătăcitoarea mea valiză. Chiar le găsim! Vukadinovic mă întreabă dacă nu aș vrea să dăm o raită prin cartierul boemei de cândva... Nu, mulțumesc: sunt extenuat mai ales de daravera cu nervi de la secția bagaje a aeroportului.

Echivalențe

Ioan Radu Văcărescu
(n. 18 decembrie 1958)

Născut pentru a fi liber

Născut pentru a fi liber
în labirintul de ziduri al orașului palid
înălțat într-un mileniu însorit
de altă seminție
locuit acum de barbari
și-n care semețele clopotnițe
sunt cuiburi de grauri
iar de pe scocuri curge apă sidefie

Născut pentru a fi singur
cu privirea lipită de ziduri
bătrâne și umede
cu degete încleștate de înaltele porți
vraiște în vânt
ce-nchid curți de câini vagabonzi
și neamuri triste
ce se-ncaieră la un cuvânt

Născut pentru a fi patetic
între zidurile și porțile palidei cetăți
frumoasă doar când e pustie
când barbarii își dorm somnul fără vise
și-n preajmă-s numai umbre
din altă seminție

Născut pentru a fi liber
ca și când lumina de crepuscul
palid sidefie
ar închipui un suflet străin
ce-ar fi putut să fie

Born to be free

by Ioan Radu Văcărescu
(b. December 18, 1958)

Translated by
PROCOPIE CLONȚEA

Born to be free
in the labyrinth of the pale city
raised in a sunny millenium
during another race's reign
now inhabited by barbarians
and whose lofty steeples
are but starlings' nests
and nacreous water drips from many a drain

Born to be alone
with my look fixed on the walls
ancient and damp
with my fingers clasping the tall gates
erratically swung by the wind's might
which shut out of courtyards
vagrant dogs and sorry people
whom a mere word will incite to fiercely fight

Born to be pathetic
between the walls and gates of the pale city
beautiful only when an empty space
when the barbarians sleep their dreamless sleep
and about are only shadows
from another race

Born to be free
as though the twilight's
pale nacreous sheen
stood for an unknown soul
that might have been

jurnal

Adrian Alui Gheorghe

Jurnal de povestaş / Trei fantezii epice

Greşeala lui Darwin

E o greşeală impardonabilă în aşa zisa teorie a evoluţionismului, a lui Darwin. Şi probabil că provine de la redactarea iniţială. Oamenii nu se trag din maimuţă, oamenii se trag din Darwin...! Că acest Darwin era un mare capsoman şi un egocentric, care se uita toată ziua în oglindă şi se umfla în pene. Şi spunea: domnilor, eu sunt o verigă în istoria omenirii, dacă eu nu mă năşteam, veriga aceasta lipsea şi astfel lumea putea să dispară, nu e aşa? Aşa că fiecare om este o verigă, fiecare om este important. De asta generaţiile viitoare trebuie să recunoască un fapt elementar: că se trag din Darwin! Numai că, să vezi de unde a apărut greşeala în teoria asta ...! Darwin ăsta avea o grădină cu tot felul de arbuşti, era o fojgăială de animale mici, iar în copaci avea tot felul de păsăret. Era o cîntare toată ziua. Chiar spunea Darwin, cînd avea cui spune din preajmă, ca să atragă atenţia asupra frumuseţii grădinii sale, mîndru de dădea pe de lături: Toate păsările vorbesc, dar numai papagalii care încearcă să vorbească nu spun nimic...! Şi rîdea de unul singur, ce spun eu rîdea?, necheza...! Că avea un rîs din ăla, mai deplasat, de la ţară. Ca şi omul, mai completa el, care dacă ar tăcea filosof ar fi. Şi iar rîdea ...! Dar să revin la problema cu maimuţa. Că da, avea în grădina lui şi o maimuţă. Una adusă de un fost ucenic de-al său, care hălăduise prin Australia. Era o maimuţă de talie mică, dar care avea o coadă lungă, că şi-o înfăşura adesea în jurul gîtului sau în jurul coapselor. Că şi maimuţele au coapse. Bun. Iar Darwin ăsta, cînd îşi întîlnea maimuţa, nici una nici două, o trăgea de coadă. La început maimuţa se cam enerva, apoi s-a obişnuit şi chiar îl întîmpina pe Darwin, cînd acesta venea pe alei, cu coada întinsă spre el, ca să o tragă. Înţelesese şi ea că e un gest de simpatie, lucru care nu era greu de înţeles chiar şi pentru o maimuţă. Bun, de unde eroarea? Darwin îşi dicta lucrările lui ştiinţifice unui secretar care îl urma peste tot, în casă sau în natură, pe stradă sau la Academie, pentru că ideile îi veneau în cele mai neaşteptate locuri. Într-o zi Darwin se plimba prin grădina sa şi îi dicta cîteva lucruri pseudo-filosofice despre lume şi om secretarului său. Care se numea, cum?, să îi zicem Markus. Şi zice Darwin: Notează, Markuse, unu, de la capăt, omul se află în centrul universului, ca suma a evoluţiei lumii, din verigă în verigă. Unul se trage din altul şi dacă o verigă se rupe, se rupe tot lanţul. Punct. Logic. Ai pus punct? Buuun. Eu sunt o verigă şi dacă eu nu aş fi existat, lumea lui Darwin nu ar fi existat. Notează, doi, de la capăt, deci, în concluzie, omul se trage ... (în acel moment maimuţa se apropiase de secretar, îi bălăngăni coada pe la nas, numai că acesta nu era atent la drăgălăşeniile animalului) iar Darwin îi strigă: Trage de maimuţă!, iar secretarul scrise propoziţia, după care uşui maimuţa, că îl încurca. Darwin a mai bolmojit ceva, după care începu să se joace cu maimuţa. Secretarul îl întrebă pe Darwin dacă doreşte să revadă textul, înainte de a-l da publicităţii. Numai că Darwin spuse nu, avea mare încredere în secretar, nu îl dezamăgise niciodată, mai mult îi mai corectase unele texte care sunau mai bine după intervenţie.

Secretarul duse textul la Academie şi aceasta îl orientă spre publicaţia ştiinţifică aferentă. Textul apăru, cu mici corecturi operate de secretar. În loc *de maimuţă*, acesta corectă *din maimuţă*. I se părea mai logic. A doua zi întreaga comunitate ştiinţifică mondială se cutremură. Vestea că Darwin spusese că omul se trage din maimuţă se răspîndi mai repede decît ar face-o internetul astăzi. Era mai pe înţelesul omului prea pămîntean, care nu voia să îşi mai bată capul cu transcendenţa. Luat cu treburi, Darwin nu ştia ce se întîmplă. Dar cînd află, era deja celebru. Era derutat. Îl chemă pe secretar şi îl întrebă cînd spusese el asta? Secretarul îi reproduse secvenţă cu secvenţă convorbirea din grădină. Descoperiră eroarea. Ce e de făcut?, întrebă Darwin. Nu cred că se mai poate face ceva, spuse Markus. Deja teoria se învaţă în şcoli, în universităţi, s-au iscat polemici uriaşe, au fost şi confruntări de stradă, sunt posibile chiar războaie între cei care sunt de o parte sau de alta. E prea tîrziu, lăsaţi-o aşa! Şi eu, întrebă Darwin, o să trebuiască să fiu în dezacord cu mine însumi o viaţă întreagă şi apoi o moarte întreagă şi să spun că mă trag din maimuţă? Niciodată. Dacă mă gîndesc bine, zise Darwin, de fapt tu ai făcut toată încurcătura. Te con-ce-di-ez! Într-adevăr, îl concedie pe Markus, dar asta nu rezolvă cu nimic marea eroare comisă. Mai mult, Darwin se duse în grădină şi maimuţa se şi înfăţişă cu coada bălăngănind-o spre dînsul. Enervat brusc, Darwin o apucă de coadă, o făcu elice şi o trimise, naibii, peste gard unde, se pare, după scrîşnetul roţilor, a fost lovită de o trăsură care mergea în mare viteză.

(mai, 2011)

Povestea aproape incredibilă a unui turnător

Maică-sa a vrut să îl avorteze, mai avea trei prunci, erau şi condiţiile de aşa natură, puţină pîine, lapte ioc, carne pe sponci. Deh, comunismul şi dietele sale ...! Mai mult, maică-sa simţea că are în pîntece un individ nesuferit, nu mai era acea căldură emanată de ceilalţi prunci, plus că tatăl acestui nou produs uman era un tip dubios care o înghesuise într-un vestiar la fabrică, promiţîndu-i două deodorante, cinci săpunuri şi o cutie de marmeladă, de cinci kilograme. I-a dat marmelada, i-a dat săpunurile, dar deodorantele, *ciuciu*!

Femeia a căutat un asistent, presupus medical, care mai făcea, în timpul liber, într-o magazie de lemne, chiuretaje, departe de indiscreţia miliţiei, securităţii, vecinilor.

Era periculos, în acea perioadă, de la capătul perioadei comuniste, mai degrabă făceai o crimă, decît un avort.

Ei, bine, închipuiţi-vă, fătul aflat încă în pîntece a turnat-o pe maică-sa la miliţie că vrea să îl avorteze, a dat detalii despre loc, despre moment, despre nefericitul de asistent medical. Probabil că fusese racolat de „servicii" încă de la concepţie. E posibil ca serviciile să fi fost de faţă la concepţie? Mai mult decît sigur ...!

Au fost arestaţi cu toţii.

Asta ca să vezi ce lichea era fătul!

Stai, că nu s-a terminat aici povestea.

Maică-sa ajunge la închisoare, primeşte doi ani pentru tentativă de avort.

Asistentul (presupus medical) primeşte cinci ani de închisoare pentru complicitate la avort.

Dar vine Revoluţia, la două, trei luni de la arestare, el în burta mă-sii, în continuare, ca în puşcărie. Sunt eliberaţi toţi cei aflaţi în aceeaşi situaţie. Iese şi maică-sa, cu el în burtă.

Burta, proeminentă.

El părăseşte burta maică-sii la cîteva luni de la Revoluţie, şi nu oricum, i-a rupt bietei femei intestinele, cu greu a putut fi salvată. Dar a trecut.

Pentru că l-a prins Revoluţia în puşcărie, în burta mă-sii, pe un motiv care ţinea de regimul dictatorial, a cerut imediat o funcţie în noua societate. A primit-o, era un fel de supraveghetor al celorlalţi plozi din jur, la creşă, trebuia să toarne imediat ce gîndeau mai altfel decît (în) spiritul noii ordine din societate. Se născuse ca un dur într-o societate de molii.

Apoi a cerut şi titlul de revoluţionar. L-a primit imediat, chiar pe acela de „Luptător cu merite deosebite în Revoluţie", ca fost deţinut politic, chiar dacă a fost deţinut doar în burta mă-sii. Politic? Merge şi aşa.

S-ar întoarce în burta mă-sii, dar a dat de bine aici.

Mai rău e că maică-sa nu vrea să îl mai primească îndărăt.

Zice: Decît să îl fi născut, mai degrabă îl vomam! A fost o chestiune de moment, o slăbiciune pe care cu greu pot să mi-o iert.

(14 iunie, 2008)

Povestea scriitorului multi-premiat

E un scriitor multi-premiat. Practic, a primit mai toate premiile literare posibile din biata noastră viaţă literară. Pe unele le-a primit şi de cîte două ori, deşi în regulamentele de acordare se spunea altceva. În fine, nu s-a făcut gaură în cer pentru asta. Valoarea materială nu e prea mare, dar compensează valoarea morală, socială etc. Eşti în atenţie, eşti viu. Ultimile premii au fost, ce e drept, mai mult improvizaţii, în comunităţi mai mici, s-au creat cîteva evenimente numai pentru asta, să îi mai ofere vreun premiu lui, scriitorului. Pentru că lumea simţea, vedea că suferă, că intrase într-un fel de sevraj al premiilor, al atenţiei, dacă poate fi numită aşa agitaţia lui, dacă asta poate fi eticheta pentru puseele depresive. Da, ajunsese depresiv din cauza asta. Cuvîntul sinucidere apărea tot mai des în mesajele lui către lume. Orice comentariu public sau nepublic era o lehamite dureroasă, orizontul era fad, mai ales dacă nu apărea nicio speranţă de premiu, niciun trofeu, nimic.

Viaţa? O pierdere de vreme.

Literatura? O pierdere de viaţă.

Mînca şi nu mînca; mîncarea nu mai avea gust.

Bea şi nu bea; băutura nu avea gust.

Se plimba şi nu se plimba; plimbarea nu avea sens.

Iubea şi nu iubea; cui foloseşte?

În preajma lui toţi oamenii veseli deveneau trişti. În preajma lui toţi oamenii trişti deveneau disperaţi. Rar de tot mai apărea cîte un zvon de premiu, pe undeva, îl vedeai că tresare. Dacă premiul se acorda, fireşte că îi era atribuit. Pentru că lumea noastră era atentă la starea scriitorului care trăia pentru premii, care suferea atunci cînd acestea se răriseră dureros de mult. Nu-l interesa viaţa literară, în genere, îl interesa doar viaţa literară personală. El se identifica cu prezentul literaturii, era însuşi prezentul acesteia. Îl enervau scriitorii tineri care, ce voiau?, să ia premii. Care i se băgau în faţă. Care nu îl citeau. Ah, i-ar fi strîns de gît dacă ar fi avut o putere aşa de mare.

Familia era îngrijorată, îl vedeau deseori aplecat deasupra ferestrei apartamentului său, legănîndu-se, ca şi cum ar fi făcut repetiţii pentru o aruncare în gol. Privea în zare şi nu vedea nicio promisiune de premiu. Acesta nu mai era orizont, acesta era o baltă puturoasă. Nemernicia lumii nerecunoscătoare atinsese cote inimaginabile. Ar fi vrut să nu fi scris niciun rînd, ca să vadă el unde ar fi fost lumea asta în afara scrierilor lui...! În afara istoriei, probabil. Poate că nici nu ar mai fi existat istorie? Posibil.

Un prieten a analizat situaţia: părea fără ieşire. Societatea noastră nu îşi putea permite prea multe premii pe an, trebuia căutată o soluţie. Şi a găsit-o. Familia plus cei din jur trebuiau să reacţioneze la situaţie. Şi au instituit un sistem de premiere local, familial. Astfel, dimineaţa la trezire se adunau toţi ai casei, aplaudau şi cu solemnitatea clipei îi acordau un premiu de bun trezit! Dacă visase ceva peste noapte, îi puteau premia, eventual, visul. La amiaza, la fel: un premiu uşor, pentru tonus. Diplomă plus un mic discurs. Şi apoi somnul de după amiaza. Seara, un premiu mai intim, cu diplomă şi vorbe frumoase de genul: celui mai mare, unicului etc. Ideea a prins. Starea scriitorului s-a ameliorat vizibil. Începu să reconsidere prezentul istoric, să creadă şi să spună că e pe drumul cel bun. Privea în zare şi zarea îl privea şi ea cu condescendenţă. De după un nor Dumnezeu însuşi îl privi cu oarecare timiditate: Vrei un premiu?, întrebă el. Vreau, spuse scriitorul. Şi Dumnezeu harşti!, smulse un nour de pe cer şi i-l îndesă pe cap, pînă ce acesta i se fixă pe umeri. Părea cîştigătorul unui turneu de automobilism care îşi primise coroana cu lauri, dar care încasase în plină figură şi dopul de la sticla de şampanie aferentă. Premiile au şi ele preţul lor.

(noiembrie, 2007)

Ei, bine, închipuiţi-vă, fătul aflat încă în pîntece a turnat-o pe maică-sa la miliţie că vrea să îl avorteze, a dat detalii despre loc, despre moment, despre nefericitul de asistent medical. Probabil că fusese racolat de „servicii" încă de la concepţie. E posibil ca serviciile să fi fost de faţă la concepţie? Mai mult decît sigur ...!

proză

Sonia ELVIREANU

Drama viitorului care devine prezent

■ **Dimitrie Grama, *Șocul prezentului și alte eseuri*; *Editura Conta, 2018, 210 p.***

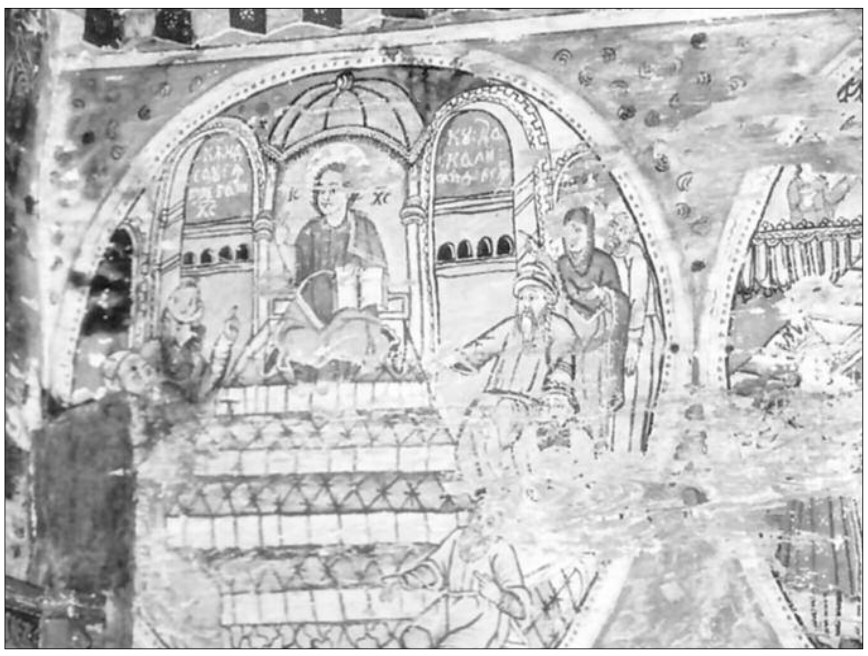
Poet, eseist, medic de origine română, stabilit în urmă cu 50 de ani în Occident, Dimitrie Grama își afirmă românitatea, apartenența la identitatea etnică și culturală română în scrierile sale publicate în România. Are avantajul cunoașterii a două sisteme politice, estic și vestic, comunismul în care a trăit înainte de exil și capitalismul occidental în care s-a integrat.

Dimitrie Grama reflectează la lumea actuală, bulversată de evoluția spectaculoasă a tehnologiei și științei care propun noi teorii despre om și univers. Prin prisma experienței personale și a cunoașterii dobândite prin lectură, eseistul își expune opiniile, condamnând degradarea spirituală a ființei umane în contemporaneitate, indiferent de locul geografic în care se află, de sistemul politic căruia îi aparține.

În spiritul trezirii individuale la spiritualitate și recunoașterii existenței „codului divin", diferit de codul genetic, autorul filtrează prin propria gândire problematica ființei umane în evoluția sa istorică, într-o tentativă de devoalare a manipulării globalizate la care suntem supuși, luând atitudine față de aspectele sociale, politice, științifice, religioase, filozofice comentate.

Cartea e structurată în cinci părți: *Universalitatea românului, Omul mașină, Romanul minimalist, Cotidianul mistic, Efectul „Ilidia", Viața ca autoficțiune*. Într-o română curată și actuală, eseistul face aserțiuni, reflectează, interoghează chiar originea românilor, consonând cu teoria actuală a traco-geto-dacismului, superior civilizației cuceritorilor romani. Emite păreri despre românii din diaspora și cei din țară cu asumarea riscului de a fi contestat și acuzat că vorbește din exterior și nu cunoaște realitatea românească decât din mass-media. Dimitrie Grama își afirmă identitatea română, suferă pentru imaginea deplorabilă a românului în Occident, dorind să se implice în schimbarea imaginii României, dar se lovește de indiferența românilor, de falia creată între cei din țară și cei din diaspora: "*Care sunt intelectualii zilelor noastre? Și mai ales: care sunt intelectualii români din zilele noastre? Privind lucrurile din-afară și având experiența trăită atât în România cât și în Vest, nu văd mari deosebiri în felul în care se aleg și se produc intelectuali în zilele noastre. Intelectualul de azi este un produs de masă, cu o clară și câteodată singulară ambiție de parvenire materială. Idealiștii, altruiștii sunt pe cale de dispariție, deoarece atât societățile "vestice" cât și cele din fostul lagăr socialist, învățând una de la alta, și-au dat seama că un intelectual cu o ținută morală demnă, este un instrument periculos și deci trebuie marginalizat, anihilat! Totuși există o diferență de atitudine și de acțiune între intelectualitatea din Vest și cea din România. Intelectualitatea Vest Europeană, după* căderea *Inchiziției religioase ca organ de absurd control al evoluției umane, nu a mai fost niciodată* interzisă *să funcționeze, să se dezvolte și să influențeze societatea din care făcea parte. Și această libertate de expresie intelectuală de aproape 500 de ani trebuie să o comparăm cu libertatea de expresie intelectuală a românilor, unde din păcate, doar scurte intervale de adevărată libertate civică au existat în ultimii 500 de ani."*

Autorul eseurilor sancționează nu doar România, dar și țările din Occident și mai ales UE, o formă de putere totalitară care tinde să anihileze diversitatea etnică și culturală a Europei. Mai mult chiar, descoperă similitudini între societatea vestică și țările estice, fost comuniste: lupta pentru putere și succes imediat, demagogie politică, individualism, indiferență socială, sărăcie materială și spirituală, boală, singurătate.

Dimitrie Grama condamnă omul „mașină-biologică", consecință a „egoismului genetic", tendința expansionistă economic, politc, religios, cu rădăcini în „expansionismul antic", probat istoric, fanatismul și terorismul internațional a unor „umanoizi" îndoctrinați și manevrați la comandă, „superioritatea agresivă, de exterminare" a omului față de natură, discordia umană, religia, „o altă formă de expansiune, legalizată de puterea divină", credulitatea suedezului în sistemul de guvernare care îl îndoctrinează și manipulează prin legiferarea „corectitudinii politice". La toate acestea se adaugă știința, devenită „mijloc de parvenire materială". Cauzele tuturor devierilor se află în absența conștiinței spirituale și cufundarea omului în materialism.

Eseistul analizează și judecă lumea actuală prin comparație cu trecutul, pe baza lecturilor multiple din diverse domenii și experienței sociale în diferite țări din Europa, Asia, America. Din dorința de-a înțelege schimbările survenite în societatea actuală, autorul compară ideile sale cu ale unor personalități din lumea contemporană preocupate de aceleași subiecte. Concluziile sunt similare: noile tehnologii ale comunicării și informației au bulversat toate mediile sociale și viața individuală, au modificat practicile intelectuale, atitudinea față de scris și citit, relațiile cu ceilalți, au influențat gândirea omului actual și riscă să-i modifice mentalitatea, să înlocuiască inteligența umană cu una artificială.

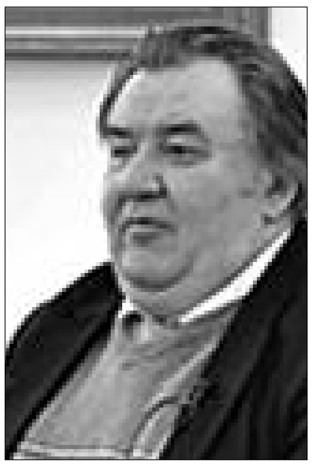
Ceea ce autorul cărții numește „șocul prezentului" nu mai e șoc, ci realitate care debusolează individul, conectându-l și subordonându-l extrem de rapid mediului virtual, absorbant, agresiv, globalizant. Dimitrie Grama nu spune neapărat lucruri noi, dar le spune tranșant, dintr-o experiență bine asimilată, înțeleasă. Mai mult, el constată, analizează, reflectează, sintetizează și împărtășește tuturor reflecțiile sale, într-un limbaj accesibil tuturor, avertizând și îndemnând la schimbare reală, nu de fațadă: *„S-a ajuns până acolo încât omul, cu ajutorul unui creier* tehnocrat, *aspiritual, a inversat noțiunile de bine și rău, creând o nouă formă de agresivitate, nu doar scuzată, dar chiar ridicată la rangul de supremă conduită morală! De asemenea, ideea de moralitate așa cum se cunoaște, fiind un termen subiectiv, construit de creierul uman, are valori diferite în timp și spațiu. Ceea ce a fost moral-etic acceptat acum o mie de ani, este condamnat în zilele noastre și moralitatea de azi ar fi imorală lumii de acum o mie de ani. ªi de ce este așa?Pentru că ceea ce ființa umană numește conștiință și morală este, în adevăr, o construcție mecanică, intelectualizată și nu este aici vorba de adevărata conștiință, adevărata morală. Ființa umană, în general, a fost, este și va fi o producătoare de diverse sisteme de conduită, sisteme care dau impresia de* obiectivitate, *fiind reglementate de reguli foarte stricte, dar aceste sisteme fiind false, de asta majoritatea omenirii nu le înțelege și nu le respectă. Omul fără conștiință bine definită, creează legi fără conștiință, fără moralitate profundă. Creează legi mecanice, domeniu de întâlnire a confuziei și frustrării umane. De aceea s-a și putut dezvolta o anumită specie de om-mașină, avocatul, care are posibilitatea să* fenteze *adevărul și să transforme binele în rău și vice-versa, total arbitrar, conștient, dar lipsit de conștiință. »*

„Omul-mașină" și aroganța științifică sunt o realitate a secolului XXI. Expansiunea lor poate fi contracarată de trezirea spirituală individuală, de recunoașterea „cotidianului mistic", a „deității" ca „parte constitutivă a creației", a ființei umane ca vietate printre altele din univers. E începutul trezirii din manipularea planetară, spune eseistul, prin dobândirea conștiinței spirituale și șansa schimbării în bine a omenirii.

„Cotidianul mistic" este o experiență personală ce nu poate fi exportată, doar trăită individual ca revelație a divinului. Autorul cărții împărtășește cititorului reflecțiile sale din postura unui intelectual aflat pe calea trezirii spirituale, care nu este nici ateu, nici credincios, dar conștientizează îndepărtarea ființei umane de esența sa spirituală și „dorește să creadă, să descopere pe Dumnezeu în creația lui, omul".

Ultima parte a cărții, *Viața ca autoficțiune*, cuprinde dialogurile autorului cu poetul și eseistul Adrian Alui Gheorghe. Lectorul descoperă astfel odiseea unui român, plecat la 20 de ani din Banat cu lotul național de atletism și rămas în Suedia, de unde emigrează la New-York, unde trăiau bunicii săi. Studiile de medicină la prestigioase universități din New York și Suedia îl formează pentru o carieră internațională de medic chirurg de reputație europeană. Însă profesia este doar o ipostază a eului multiplu a lui Dimitrie Grama. Acesta își descoperă prin reflecții și scris o altă natură, de poet și eseist, care completează formația sa științifică, dându-i șansa unei perspective diferite asupra lumii: *„Moralitatea este mai mult sau mai puțin compromisă în toate țările așa-zise democratice deoarece regula primordială este în totală subordonare și slujire a intereselor unui anumit partid și nu a nației ca atare. Spre deosebire de România, unde Imoraliatatea, Iresponsabilitatea și Corupția politicienilor este, aproape, regula lor de conduită, politicienii din Vest sunt riguros controlați de o populație mai educată din punct de vedere politic și de o mass-medie mai diversă și mai puțin aservită puterii. În România un politician corupt și hoț este înlocuit cu altul tot așa de corupt și de hoț. În Vest acest lucru nu este posibil deoarece cetățenii cer politicienilor, aleși de ei, respectarea legii fără nici un fel de scuze sau circumstanțe atenuante. Cam așa funcționează, cred eu, democrația în Vest și în România. Nu sunt expert și poate că voi fi criticat că mă exprim liber, dar de obicei sunt atacat de cei care se simt cu muscă pe căciulă!"*. Rațiunea și experiența profesională fac din medic un raisonneur, iar sufletul acestuia, un poet, ancorându-l prin experiență mistică în spiritualitate.

N. Georgescu

DIN TAINELE SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

...Mi-e în gând să împărtăşesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediţia Eminescu pe care am scos-o în 2012 (şi pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari şi late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplelor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe şi nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări ţin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche", pentru că sunt ca şi necunoscute – şi pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

MELIORISM ORTOGRAFIC

Foarte interesantă este inovaţia în sistem a lui Petru Creţia privind editarea poeziei eminesciene — inovaţie care tinde să se extindă, fiind păstrată în ediţia lui Alexandru Spânu din B.P.T. Din păcate, ediţia Muzeului Literaturii Române, din anul 2000, nu explică în *Nota asupra ediţiei* principiile de transcriere, dar menţionează că ele aparţin lui Petru Creţia. Situaţiile textuale sunt de acest fel:

1. Ai spus-o? -S mânios, tu, -nţelepciune! (p. 110).
2. Şi din viaţa noastră, -ntemeiată / Pe rău şi pe nedrept şi pe minciună... (p. 132).
3. Cât de naltă vi-i mărirea tot aşa de-adânc- căderea (p. 180).
4. Pe noi singuri ne uitarăm printre secoli făr- de milă (p. 183).
5. ... pân- l-a veciei uşă; pân- la groapă, (p. 189).
6. Da- tu în tot cerul nu ai nici o stea (p. 205).
7. Memfis colo, -n depărtare (p. 155).

Exemplele pot continua. Petru Creţia foloseşte cratima în trei propoziţii: alăturată primului cuvânt, poziţionată exact între cuvinte, alăturată cuvântului următor. Sunt exact funcţiilor apostrofului eminescian şi ale cratimei, puse toate doar pe seama unui singur semn grafic. Ediţia Petru Creţia abia dacă are două sau trei apostrofuri peste tot — şi acestea numai în poziţii strict regulamentare, la mijloc de cuvânt ori la final de vers — în rest, toate situaţiile de scriere a eliziunilor se rezolvă cu liniuţa mobilă dintre cuvinte. Este, desigur, un experiment textologic; repet, el se extinde prin atragerea colecţiei B.P.T. în această grafie. Aspectul vizual este, pe alocuri, de scriere cu ajutorul sistemului morse.

Şi Perpessicius a folosit cratima mişcată, în volumul VI al său, din 1963, când nu a mai avut voie să folosească apostroful, dar situaţiile sunt mai puţine şi nu ies în evidenţă. Totuşi, a se vedea *Muşatin şi codrul*, de pildă: Se *trezeşte -n mândru loc*, dar: *Cu lungi plete pân- pe spate* .

Arătam încă din 1999 că sugestia cratimei mişcate între cuvinte vine dinspre analiştii „stilului scenic" în pronunţia românească. Într-o lucrare de doctorat susţinută la Universitatea din Bucureşti de d-na Lidia Sfârlea încă din 1965 (de la care am primit multe sugestii pentru „transcrierea" poeziei eminesciene, între altele permiţându-ne să concluzionăm că sistemul apostrofurilor reprezintă „diezii" şi „bemolii" limbii poetice în general), la capitolul „Înlănţuirea sunetelor în frază", găsim asemenea afirmaţii:„În numeroase situaţii însă, atât vorbirea familiară cât şi cea pretenţioasă a scenei permite reducerea hiatului prin eliziune. Întâlnim un î iniţial (neaccentuat) elidat după oricare altă vocală (*nu-ţi va- ngădui, s-a-nfipt aici, nu mă -mpotrivesc, că -ncrederea, e încă -ngheţată, mă -nsor, o nouă -nsufleţire* (...) *vorbe -n vânt, se -ntinde, nu te -nteţi-n asprime*)". Recunoaştem uşor, aici, cele două apostrofuri tradiţionale ale limbii române, tipul *va'ngădui* şi tipul *mă 'nsor*, să zicem. Tiranizaţi de suprimarea apostrofului în scriere prin regula a doua a reformei din 1953, oamenii de ştiinţă trebuie să inoveze schingiuind cratima pentru a explica situaţii reale de limbă „familiară" şi „pretenţioasă". În fond, n-avem nimic împotriva semnului ca atare, poate fi virguliţa apostrofului, liniuţa sau trăsurica de unirea din ortografia tradiţională, un cerculeţ deasupra ori dedesupt, o linie arcuită între cuvinte, etc., etc.: tot sistemul celor două apostrofuri se va recrea — cu oricare dintre acestea. A încărca, însă, un singur semn, cel al cratimei, cu atâtea funcţii — înseamnă o reducere nepermisă a scrierii şi amestecul de sensuri duce la neînţelegerea limbii ca atare. Nouă ni se pare simptomatic faptul că poezia română actuală evită situaţiile de limbă care cer eliziunea. Nichita Stănescu scrie cuvinte pline, rotunde, eliziunile fiind ca şi nesemnificative cantitativ în versurile sale. Anunţurile stradale, reclamele, scrisul public în general fotografiază situaţii gramatical-ortografice de-a dreptul hilare. Abia dacă presa mai apropiată de public a reinventat, timid, scrierea fonetică (apostroful, în speţă).

Vom încheia această digresiune amintind că Petru Creţia a colaborat la elaborarea „Îndreptarului ortografic, ortoepic şi de punctuaţie" scos de Academia Română în 1953 (vezi pagina de gardă); încercarea sa de a îmbunătăţi sistemul din interior este, astfel, legitimă; el nu redescoperă formele conjuncte şi disjuncte din poezia eminesciană — ci doar încearcă să atragă atenţia asupra lor printr-un procedeu, acela al cratimei, pe care reforma nu-l incriminează. Cu altă ocazie am numit acest procedeu „meliorism ortografic", cu un termen care circulă în zona ştiinţelor sociale.

Şi Perpessicius a folosit cratima mişcată, în volumul VI al său, din 1963, când nu a mai avut voie să folosească apostroful, dar situaţiile sunt mai puţine şi nu ies în evidenţă. Totuşi, a se vedea Muşatin şi codrul, de pildă: Se trezeşte -n mândru loc, dar: *Cu lungi plete pân- pe spate.*

Daniel ILEA

Charles Bukowski & Radu Aldulescu

Cum ar putea fi definit într-un cuvânt Charles Bukowski?

Un păgubos!

Trebuie însă imediat adăugat: un „păgubos magnific" (să ne amintim de *Beautiful Losers* de Leonard Cohen), magnificat prin stil.

Personajul-narator (Bukowski, Chinaski ori Hank), un hipersensibil, un vulnerabil, tocmai de aceea e firesc să poarte o mască de dur fără scrupule, ba chiar de cinic; fuge ca de ciumă de sentimentalisme dar mai ales de melancolie; e un Omar Khayyam al trăirii clipei, dar şi un poet al cotidianului unor semi-cloşarzi şi pierde-vară şi, poate înainte de orice, un mare umorist, manifestând un umor de toate culorile (de pildă, în proza „Marele măritiş zen", din volumul *Poveştile nebuniei obişnuite,* Bukowski face cadou de nuntă mirilor „un mic sicriu de lemn [...] cioplit cu toată dragostea").

Mărturiseşte şugubăţ: „ador să ascult belelele altora" (proza „Maşina de futut", din *Poveştile nebuniei obişnuite*), iar altădată: „Mă simt tare bine printre rataţi, fiind şi eu unul"; şi: „Oamenii amabili mă fac să borăsc. Îmi plac oamenii disperaţi, cei cu dinţii sparţi, cu vieţile distruse şi cu purtări brutale" („Măruntaie", din *La sud de nicăieri*).

Fuge de politică ca dracu' de tămâie: „Bune ori rele, guvernele? Nu, guvernele nu pot fi decât rele şi foarte rele"; în dictaturi, dar şi, deseori, în democraţie, „viaţa noastră cade în labele unei bande de cretini" („Politica e arta de-a fute muşte", din *Poveştile nebuniei obişnuite).*

Tot la capitolul ăsta, aflăm că în USA: „Dacă n-ai bani, nici dreptate nu ţi se va face" („Doi beţivani", din *La sud de nicăieri*). Dacă ne gândim bine, în USA, unde se practică dintotdeauna cultul reuşitei financiare, mai nou, până şi preşedinţii de stat se aleg dintre miliardarii cretini de tip Donald Trump. Vorba apostolului Matei: „Cine are i se va mai da, cine n-are i se va mai lua".

Bukowski, romancier şi poet printre poeţi, e parcă şi mai la el acasă în proza mică – pardon, scurtă; în USA, de la Hemingway încoace, e într-adevăr „cel mai cel", după cum se şi laudă prin gura lui Chinaski („De mare clasă", din *La sud de nicăieri*).

I s-a întâmplat să facă şi o mare pauză la scris, având o pană de zece ani. Avea nevoie de asta. Iată ce mărturiseşte (tot prin gura lui Chinaski): „E ridicol să-ţi imaginezi că poţi să scrii opt ore pe zi. Sau măcar în fiecare zi, ori în fiecare săptămână. Afurisită meserie. Nu-i nimic de făcut, decât să aştepţi să vină momentul. Unii au de-aşteptat doi ani. [...] În unele cazuri aştepţi până mori" („Nu ştii să scrii o poveste de dragoste", din *La sud de nicăieri*).

Tot acolo, îşi mărturiseşte neajunsurile: „Barem de-aş avea talentul lui Vicki [amanta, *n.m.*] ca să adun informaţii, gândeam, atunci aş putea să scriu ceva pe bune. Dar eu trebuie să rămân cu curul pe scaun aşteptând să vină. Pot să jonglez, să transform materialul o dată ce-l am dinainte, dar nu ştiu de unde să-l iau" („Fără gât şi rău al dracului", din *La sud de nicăieri*).

Realism ori/şi scepticism: „Cum-necum, din când în când, un om are nevoie de-o femeie, spre a-şi dovedi sieşi că se mai pricepe să agaţe. Sexul e accesoriu. Lumea asta nu-i făcută pentru îndrăgostiţi, şi n-o să fie în veci" („O slujbă ca oricare alta", din *La sud de nicăieri*).

Alcoolul va fi, deci, ca o gură de aer (lichid!) împotriva angoasei zilei şi a coşmarurilor nopţii.

Ca să încheiem cum se cuvine: „Pică ultimul cec de şomaj şi iată-ne în rahat până-n gât, America să trăiască!" („Aşa iubesc morţii", din *La sud de nicăieri*).

Dacă ne gândim bine, în România (*mutatis mutandis*) nu există astfel de personaje bukowskiene (cu naratorul-personaj în frunte) decât în romanele lui Radu Aldulescu (ultimul: *Rezidenţi în casa visurilor*, la editura Hyperliteratura, 2018).

În definitiv, lumea lui Bukowski (capitalismul *made in USA* al secolului XX, văzut şi trăit de cei din josul scării sociale) nu-i cu totul străină de sordidul totalitarismului comunist, deşi este, fireşte, mult mai apropiată de capitalismul sălbatic al tranziţiei fără de sfârşit a „democraturii" noastre. Radu Aldulescu (comparat deja cu un Zola ori Céline) este Bukowski al nostru!

Aldulescu mai are un punct comun, deloc neglijabil, cu Bukowski: practicarea boxului. Bukowski (alias Chinaski) îl face K.-O. pe... Hemingway, în savuroasa proză „De mare clasă" din *La sud de nicăieri*! Dacă la rându-i Aldulescu s-ar înfrunta cu fratele său Bukowski, meciul nu s-ar putea termina decât la egalitate de puncte...

UN SECOL DE LA MAREA MAREA NOASTRA UNIRE

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARII SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARII UNIRI

de AUREL V. DAVID

Există în romanul „Sacrificiul" momente de mare tensiune dramatică, în care unele persoane, grupuri sau chiar naţiuni întregi se confruntă cu cele mai drastice măsuri represive luate de autorităţile imperiale. Identitatea naţiunilor din imperiul bicefal este reprimată. Măsurile represive au caracter criminal.

DEVENIREA „ÎNTRU SINE" A NAȚIUNII ROMÂNE

Considerat în ansamblu, romanul *„Sacrificiul"* are o solemnitate tragică şi patetică. Văzut în această perspectivă, el ne îndeamnă să ne gândim la patetismul tragediilor antice, sau la unele poeme cosmogonice, sau la alte creaţii apte să ne copleşească emoţional.

În ansamblul romanului *„Sacrificiul"* există însă câteva capitole în care oceanul suferinţei umane se revarsă cu o putere devastatoare.

Sunt capitolele în care Mihail Diaconescu evocă tranşeele şi încleştările primului război mondial.

Despre primul război mondial s-a scris mult în toate literaturile Europei. Faptul că Mihail Diaconescu a reuşit să adauge ceva nou în evocarea acestui moment tragic şi eroic din istoria continentului nostru este remarcabil. Ne gândim, desigur, la capitolul XVIII, în care sunt descrise luptele de pe frontul italian, la capitolul XXI, în care Romulus Brad participă la încleştările paroxistice dintre armata română şi armata germană şi austroungară în *Triunghiul Morţii* Oituz – Mărăşti – Mărăşeşti, şi la alte capitole.

Unul dintre rezultatele primului război mondial a fost numărul halucinant de morţi şi răniţi de pe toate fronturile. Zeci de milioane de victime au căzut luptând cu arma în mână în cuprinsul acestui măcel de monstruoase proporţii.

Datorită războiului, oraşele, satele şi cătunele locuite de români şi-au diminuat populaţia, şi-au dezorganizat succesiunea firească a generaţiilor, şi-au stricat organizaările profesionale. Aceleaşi efecte devastatoare a avut războiul în toate ţările care au participat la marele măcel mondial. Epidemiile cumplite care au urmat măcelului au adăugat alte zeci de milioane de victime nevinovate.

Şi totuşi naţiunea română a renăscut din acest ocean de suferinţă, precum pasărea Phoenix din propria cenuşă.

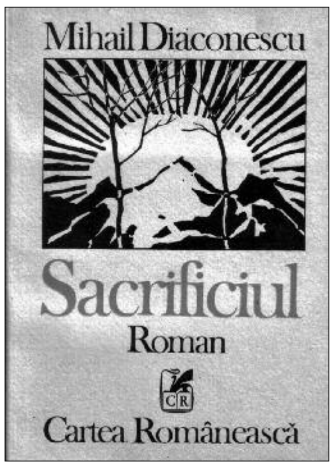
A renăscut, pentru că prin număr, prin forţa noilor generaţii şi prin refacerea potenţialului demografic, naţiunea română s-a afirmat în lume şi în istorie cu noi forţe şi cu noi realizări.

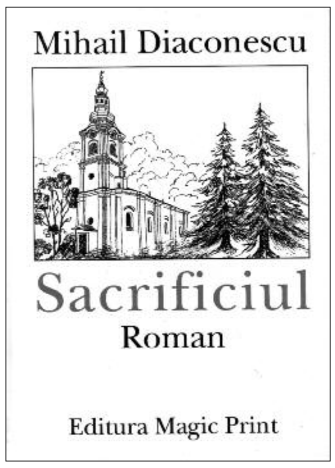

Constatarea aceasta ne îndeamnă să discutăm romanul *„Sacrificiul"* şi din perspectiva pierderilor umane şi materiale pe care naţiunea română le-a avut în primul război mondial. Este, bineînţeles, o perspectivă sociologică, confomă cu modul nostru de a percepe valoarea excepţională şi importanţa romanului *„Sacrificiul"* .

Naţiunile - ca organizări sociale perene -, sunt percepute de către adepţii aşa-zisei *„mondializări"* ca o stavilă greu de trecut în calea reformării din temelii a arealului european. Aceştia au aflat târziu că naţiunile nu dispar, având capacitatea de a se reproduce, atât în plan biologic, cât şi în plan social şi cultural. De aceea, au trecut, în prima etapă, la distrugerea economiilor naţionale şi a pieţelor naţionale, încercând din răspunteri să extindă aşa-numita *„economie de piaţă"* la nivelul planetei.

În actulele circumstanţe, economiile naţiunilor au fost integrate, prin persuasiune sau forţă sub incidenţa *„politicului"* emanat de *„centrele de putere"* transnaţionale. Acestea banalizează şi agresează specificul socio-cultural al naţiunilor în favoarea şi pentru profitul unei abordări exclusiv statistice. Deşi se susţine că *„mondializarea"* va crea oamenilor libertatea de deplasare şi de a produce sau schimba resurse, depăşind naţiunile, nici un ideolog nu poate explica consecinţele acesteia pe planul satisfacerii necesităţilor sociale. Gestionarea problemelor *„globale",* unde naţiunile, din unităţi sociale, au fost transformate în unităţi statistice, eludează *„specificul naţional".* Gestionarea necesităţilor sociale a fost preluată de către aşa-numitele *„organizaţii mondiale"*, care au acaparat, în bună măsură, economia mondială, suveranitatea

naţională şi a trecut pe plan secund identităţile culturale nţionale. Mai mult chiar – identităţile naţionale sunt reprimate.

Există în romanul *„Sacrificiul"* momente de mare tensiune dramatică, în care unele persoane, grupuri sau chiar naţiuni întregi se confruntă cu cele mai drastice măsuri represive luate de autorităţile imperiale. Identitatea naţiunilor din imperiul bicefal este reprimată. Măsurile represive au caracter criminal.

Mihail Diaconescu evocă aceste măsuri sub latura lor teribilă, monstruoasă. Ca scriitor preocupat de îmbinarea dintre eroic, tragic şi moral, el aduce în proza românească ceva nou. Este o înnoire tematică, bineînţeles. Este şi o înnoire a viziunii epico-artistice. Este, mai ales, o înnoire fundamentată pe viziunea sa istorică şi sociologică. Indiferent că el înţelege istoria prin prisma sociologicului, sau realităţile sociale prin prisma erudiţiei istorice, efectul epic este remarcabil. Şi pentru acest motiv exegeza sociologică a romanului *„Sacrificiul"* este necesară.

E cazul să subliniem faptul că în decursul istoriei, în confruntările mereu reluate dintre naţiuni, realităţi sociale şi spirituale organice, perene, şi imperii, construcţii aritficiale, înfăptuite prin forţă, dictat şi teroare, confruntările au cunoscut acumulări prealabile de lungă durată, potenţial explozive, manifestate paşnic sau violent, desfăşurări de mari forţe angajate în lupte necruţătoare, de mare amploare.

În această luptă acerbă, naţiunile au suferit uneori pierderi importante, dar au rezistat şi au trecut la contraofensivă, fiindcă ele au capacitatea de a se reproduce chiar şi în situaţii sicol-politice extrem de dificile.

Aceasta constituie expresia devenirii *„întru sine"* în interiorul *„patriei"*, exprimată prin capacitatea de a se reproduce performant, prin întreţinerea proceselor sociale organizante, care le asigură funcţionalitatea. Aceasta presupune atât reproducerea organizaţiilor cu funcţii productive, gestionare şi integratoare şi creşterea capacităţii lor de reorganizare şi supravieţuire în situaţii critice, cât şi reproducerea oamenilor prin continua lor socializare şi întreţinere a competenţelor profesionale şi socializante.

Devenirea *„întru sine"* în interiorul *„patriei"* este consecinţa capacităţii de adaptare la evoluţiile socio-politice interne sau transnaţionale, a competitivităţii în cele mai relevante domenii, a posibilităţilor de a identifica agresiunile sociale, indiferent de natura acestora şi de a le contracara în modalităţi care să nu-i afecteze reproducerea. Această capacitate oferă posibilităţi de acţiune pentru prevenirea *situaţiilor sociale patologice,* apariţiei aşa-numitelor *„societăţi anomice"* care răstoarnă valorile şi normele sociale şi întreţin *„bolile"* sau *„stările anomice"* ale *„socialului"* şi elimină *„nevoia de violenţă"* a oamenilor impregnaţi de ideologii şi a grupurilor socio-politice care se luptă mereu pentru cucerirea puterii în stat.

Reproducerea naţiunilor este dependentă de capacitatea şi modalităţile de procesare a informaţiilor sociale, de menţinerea

conexiunilor între procesele sociale organizante cu finalităţi funcţionale şi de modificările succesive ale posibilităţilor de funcţionare a procesorilor de informaţii (oameni şi organizaţii). *„Patria"* întreţine mediul social necesar producerii, asimilării şi valorificării procesărilor interogative prin elitele sociale şi prin organizaţiile cu funcţii explicite, precum şi al asimilării produselor procesărilor performante din alte naţiuni sau organizări transnaţionale.

Devenirea *„întru sine"* este susţinută, la rândul său, de modalităţile simbolice şi interpretative de satisfacere a necesităţilor sociale Acestea determină orientările dominante privind atitudinea faţă de *„popor"*, *„naţiune"*, *„etno-spiritualitate"* şi *„patrie"*, moralitate socială, aspiraţii şi idealuri şi explică de ce procesorii de informaţii sociale (elitele sociale, organizaţiile şi statul naţional) îşi modifică succesiv posibilităţile funcţionale, prin care conferă naţiunilor noi modalităţi de a-şi controla *„stările"* şi de a orienta reproducerile ulterioare.

Consecinţa cea mai elocventă a devenirii *„întru sine"* în interiorul *„patriei"* este *continuitatea* naţiunilor în timp şi spaţiu. Aceasta exprimă *capacitatea de a produce şi utiliza resursele*, de a-şi *gestiona* propriile valori şi interese conştientizate ca *„nevoi naţionale"*, de a-şi *asigura stabilitatea şi omogenitatea*, de *a se adapta* la presiunile interne şi externe care agresează oamenii, organizaţiile şi statul, de *a rezista* la concurenţa şi provocările proceselor sociale evolutive, iar uneori la mari catastrofe istorice, şi de *a preveni şi anihila* pe cele distructive sau dezorganizante.

Continuitatea - noţiune care aparţine mai ales dialecticii modalităţilor filosofice de explicare a *„socialului"* - este percepută de ideologii imperiilor ca putere de a administra *„socialul"* în *„stări de relativă securitate"* şi de a asigura echilibrul între grupurile socio-politice care administrează puterea. Ideologii, care se implică în controlul reproducerii naţiunilor, nu sunt capabili să înţeleagă că satisfacerea nevoii de *„echilibru social"* exclude implicarea ideologiilor *„extreme"*. *„Orice extremă este socialmente insuportabilă* - afirma filosoful ***Petre Ţuţea*** - *pentru că e lipsită de ideea fundamentală a oricărei societăţi bine organizate, ideea de echilibru social. Extrema dreaptă ca şi cea stângă e falimentară. Omul nu e dispus, de dragul unei minorităţi, numită elită, să ajungă iobag"*.

Despre rolul istorice şi politic al celor ce se consideră elita Imperiului Austro-ungar se discută de mai multe ori în paginile romanului *„Sacrificiul"*. Contele Istvan Tisza face elogiul misiunii istorice a *„elitei autentice"* maghiare, în raport cu *„plebea valahă"*, cu *„plebea slovacă"*, cu *„plebea sârbilor şi croaţilor"*. Dispreţul său faţă de *„plebe"* este consecvent asociat cu măruri represive. Aceste măsuri represive au caracter juridic, politic, poliţienesc şi, uneori, dacă este cazul, militar. Sunt măsuri drastice.

Duciii, arhiducii, prostituatele şi prostituaţii lor, conţii, bancherii, politicienii corupţi, afiliaţi curţii imperiale de la Viena, se consideră, şi ei, o *„elită"*. Şi ei practică dispreţul şi represaliile sângeroase în raport cu cei ce nu sunt o *„elită"*. Ei sunt convinşi că trăiesc în lume doar pentru a beneficia de aşa numitul *Lustprinzip* teoretizat de pseudogânditori la Viena.

În cadrul naţiunii romîne, devenirea *„întru sine"* în interiorul *„patriei"* este afectată de agresiunile sociale, produse atât prin deţinătorii puterii politice - care administrează puterea în interes propriu, cât şi prin *„centrele de putere"* supranaţionale sau transnaţionale - care dezvoltă presiuni pentru *„reformarea"* naţiunii romîne. De aceea, capacitatea de identificare a surselor de agresare este fundamentală pentru întreţinerea reproducerii care să întreţină devenirea *„întru sine"* pentru naţiunea romînă.

În zilele noastre, aceasta depinde de modul în care elitele sociale, organizaţiile cu funcţii gestionare explicite şi statul naţional unitar romîn procesează informaţiile sociale şi utilizează explicaţiile oferite de acestea pentru decizii sociale.

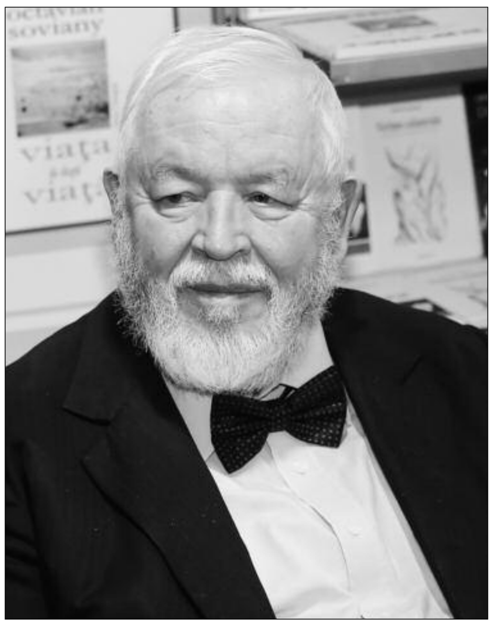
Reproducerea naţiunii romîne este, în fapt, o *acţiune socială* a poporului în interiorul *„patriei"*. Ideologii vorbesc despre *„puterea naţiunilor"* prin analogie cu puterea construcţiilor mecanice de tipul feudelor sau imperiilor. Sintagma poate fi preluată sub rezerva perceperii ei ca rezultat al proceselor sociale organizante care conferă procesorilor de informaţii (oameni, organizaţii, stat) capacitatea de a modela destinul *„naţiunii genetice"* în raport de necesităţile sociale şi de a se opune despotismului şi individualismului, sub nevoile de *„libertate şi independenţă"*.

Naţiunea romînă exprimă, în cadrul reproducerii, *„acţiunea socială"* a poporului în interiorul *„patriei"*. Astfel, *„puterea"* poporului nu constă în forţa militară, ci se traduce prin *„puterea de viaţă"* şi capacitatea de a genera valori, care constau, aşa cum afirma la vremea sa George Bariţiu, în capitalul adunat *„în creeri"* şi *„în cele două braţe sănătoase"* ale oamenilor, precum şi în capacitatea de a construi şi a menţine *„democraţia"* prin care se asigură *„fericirea patriei"* şi posibilitatea de renaştere după fiecare acţiune socio-politică distructivă din partea imperiilor.

Capacitatea de reproducere a naţiunii romîne se exprimă în *„puterea naţiunii"*, definită, în primul rînd, prin capacitatea naţiunii romîne de a crea şi menţine *„ordinea socială"* şi de a a împiedica recrearea sa de către ideologi în funcţie de conjuncturi geopolitice.

Deci, *„puterea naţiunii romîne"* este puterea de acţiune socială, exprimată prin *„popor"* în interiorul *„patriei"*. Aceasta este opusă oricărui dominaţii impuse de *„centrele de putere"* şi de ideologiile antinaţionale. O naţiune nu trebuie să fie *„puternică"*, în sensul exprimat de ideologi, adică să creeze şi să dezvolte resurse pentru a le folosi exclusiv în raporturile de putere.

„Acţiunea socială" înseamnă *„putinţă"* (*potestas*), diferită de *„acţiunea politică"* (instituţionalizată, instrumentală). Naţiunea romînă este puternică dacă dezvoltă capacităţi eficiente de gestionare a nevoilor sociale, evoluează ca *„societate civilă"* şi este capabilă să tempereze violenţa politică. *,,Puterea naţiunii romîne"* se exprimă prin *„elitele naţionale"* - *elite sociale* formate din oameni cu competenţe profesionale şi socializante - capabile să gestioneze în mod organic necesităţile de natură politico-militară, economico-

socială şi culturală. Naţiunea romînă îşi ridică *„elite de merit"*, *„oameni de muncă"*, nu dintre *„negustorii de vorbe"*, care se constituie într-o *„clasă politică"* preocupată doar de a face politică şi de *„a pune la cale"* treburile statului. Prin popor, naţiunea romînă îşi creează elite sociale pentru a apăra *„patria"* *„cu rostul şi braţul"* şi a se situa, în cele mai dificile situaţii, în avangarda renaşterii naţionale.

Naţiunea romînă este *„puternică"* dacă este capabilă să reziste presiunilor *„centrelor de putere"* în lupta lor pentru supremaţia mondială, întrucât, pentru a-şi masca politica expansionistă, acestea au relansat, sub altă formă, teoria leninistă a *„interdependenţelor"*, adică a gravitării naţiunilor mici în jurul celor mari şi puternice. Această teorie are influenţă în ţările occidentale, dar este criticată în ţările în curs de dezvoltare, deoarece preconizează slăbirea suveranităţii şi serveşte supremaţiei aşa-ziselor *„naţiuni industrializate"* în relaţiile internaţionale.

Mulţi analişti politici nu-şi explică *„enigma"* perenităţii naţiunilor şi nici nu vor să accepte că acestea nu dispar în neant, ca imperiile şi feudele construite în anumite conjuncturi geopolitice. Aceştia abordează existenţa naţiunilor doar prin prisma unor interese de grup, impuse celor de jos, lipsiţi de resurse, de către deţinătorii puterii politice şi stăpînii deciziilor cu impact asupra organizării sociale. O analiză temeinică, realizată exclusiv cu instrumente sociologice şi cu indicatori sociali, relevă faptul că perenitatea naţiunilor este dată de capacitatea acestora de a se reproduce.

Un exemplu elocvent de reproducere a naţiunii romîne este oferit de romanul *„Sacrificiul"* . Naţiunea romînă are *„vremea sa"*, adică timpul său istoric, de la *„facerea lumii sale"*. Ea se reproduce pe două planuri: pe plan biologic şi pe plan social. În plan biologic îşi asigură *succesiunea de generaţii*, care-i oferă capacitatea şi dreptul de a traversa prin milenii în spaţiul de vieţuire, devenit *patrie*, propriul ei destin. În plan social îşi reproduce funcţiile care-i justifică raţiunea socială, respectiv funcţia productivă, integratoare şi gestioanară.

Într-un astfel de context au fost surprinşi românii ardeleni, bănăţeni, bucovineni şi bihoreni şi descrişi în romanul ***„Sacrificiul"***. În condiţii extrem de vitrege, satele româneşti erau pline de copii, sfatul bătrînilor ţinea loc de sfat de obşte, elitele sociale lucrau pentru folosul de obşte, resursele produse erau împărţite în folosul obştii, organizaţiile politice se raportau la naţiunea română, în ansamblul său, iar instrumentele de forţă create să poarte războaie au fost puse în serviciul naţiunii române.

Citim romanul ***„Sacrificiul"*** şi toate aceste probleme apar evocate în relaţie cu momente grave, tragice şi patetice, cutremurătoare uneori. Apare limpede, şi din această perspectivă, relevanţa sociologică a romanului.

Intr-adevăr, documentarea istorică, refinamentul interpretărilor psihologice, relevanţa sociologică şi arta narativă pot coexista într-un roman, cu condiţia ca autorul său să îmbine conştiinţa estetică, conştiinţa ştiinţifică, conştiinţa morală şi conştiinţa patriotică într-un întreg coerent şi convingător susţinut de marea forţă revelatoare a epicului.

Despre rolul istorice şi politic al celor ce se consideră elita Imperiului Austro-ungar se discută de mai multe ori în paginile romanului „Sacrificiul". Contele Istvan Tisza face elogiul misiunii istorice a „elitei autentice" maghiare, în raport cu „plebea valahă", cu „plebea slovacă", cu „plebea sârbilor şi croaţilor". Dispreţul său faţă de „plebe" este consecvent asociat cu măruri represive. Aceste măsuri represive au caracter juridic, politic, poliţienesc şi, uneori, dacă este cazul, militar. Sunt măsuri drastice.

Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

Nonidentitatea postmodernistă și poemele cu înger

Personaj ubicuu pe care îl poţi întâlni pe stradă, cu copilul de mână, ori cocoţat pe podium predând vreun curs despre îndiguiri, desecări şi irigaţii; în mcdonald's-ul cu *burger king* din Xi'an dar şi la un workshop anti *bowdlerizare* la Londra; cu treburi presante, peste drum de marele parc al capitalei sau în Alexandria Teleormanului îndrumând literar noile generaţii de moromeţi, dacă n-ar fi poet, prozator, cronicar, eseist, traducător şi jurnalist, Horia Gârbea ar putea fi un excelent jucător de bridge, mare gastronom, dramaturg şi conducător de instituţii cultural artistice... Cum e din toate deopotrivă, ba, pe deasupra, şi prieten cu pisicile, are tot dreptul să încheie, ca adevăraţii poeţi ce merg direct la inima cititorului, cu zicătoarea: "în fiecare zi/ mă apuc de altceva/ şi după o vreme/ mă trezesc făcând/ acelaşi lucru (*în oricare zi*)". Recurgând la un seismograf ceva mai sensibil, nu e mai puţin adevărat că versurile din *Trecutul e o sărbătoare* sunt peste cele din *Creşterea iguanelor de casă*, criticile din *Arte parţiale* peste cele din *Vacanţă în infern* şi, tot aşa, piesa *Funcţionarul destinului* peste *Cafeaua domnului ministru* ori, indiscutabil, romanul *Căderea Bastiliei* peste *Crime la Elsinore*. Deasupra tuturora, după părerea mea, opul imposibilul de catalogat ca gen literar *Trecute vieţi de fanţi şi birlici* (2014). Un "studiu" despre viaţa personajelor cu mult mai brillant şi mai spumos chiar şi faţă de actualul florilegiu de 20 de "probe literare cu martori", intitulat *Lunaticul, îndrăgostitul şi poetul sau Despre personajele lui Shakespeare* (2018). Încheind abrupt aceste luări în seamă generale – *Le vrai peut quelque fois n'□tre pas vraisemblable* - mă voi apleca în cele ce urmează – exact la 25 de ani de la prima cronică dedicată personal creaţiei gârbiene - asupra ultimelor două volume de versuri ale sale, respectiv, *Celălat ţărm*, Ed. Neuma, 2017 şi *Poeme cu înger*, 2018, aceeaşi editură.

Horia Gârbea, *celălalt ţărm*, Ed. Neuma, 2017

Horia Gârbea, *peme cu înger*, Ed. Neuma, 2018

Horia Gârbea n-a fost niciodată în poezie, ar trebui precizat, cine ştie ce iubitor de bucurii inefabile şi tot pe atât de puţin un experimentalist ingenios sau un exploziv eclatant. Experimentările sale inginereşti, câte sunt, nu dovedesc un curaj mai mare decât noima aceastei *glose* intitulată *poemul. alfabetic* ("**a**runc **b**alastul **c**uvintelor/ **d**ebordând **e**moţii/ **f**ără **g**ândul **i**ntrării **în**/ **j**ocul **l**or ş.a.m.d."). Sorescian fabulistică şi parodică sau nu (însă fără ingenuitatea vărului lui Shakespeare!), lumea poeziei lui Gârbea este în mod obişnuit una cu totul previzibilă, atâta vreme cât pare a se alinia unei filozofii de *zapping* scutită de orice criză subiectivă. Toată problema ei de până acum pare a se fi rezumat la condiţiile şi tehnica de agregare a materialului lingvistic şi la asigurarea productivităţii şi cantităţii. Restul aduc aproape reflex cititorul (gratulat altă dată de un Arghezi cu "măria sa"), puterea de schimb simbolic a lumii literare şi viteza de consum a pieţei... Cu toate acestea, versuri precum bizara secvenţă cu numărul 9 din ciclul "oraşul cu luminile stinse" (*celălalt ţărm*), citez : femeile din/ oraşul cu luminile stinse/ au în loc de sex o gură/ cu buze umflate de silicon/ femeile din/oraşul cu luminile stinse/ au în loc de gură/ un sex femeisc roşu/ flămând// femeile din/ oraşul cu luminile stinse/ au în loc de urechi/ sexuri deschise pentru a prinde/ zvonurile oraşului/ în loc de umeri au sîni/ în loc de umeri rotunzi/ au sîni rotunzi/ în loc de degete/ au sfîrcuri pătrăţoase/ în loc de genunchi au/ sîni obraznici pe care se întinde ciorapul// femeile au în loc de coapse/ butelii mari de aragaz/ în care au înghesuit/ parfumul scump de hoit/ al oraşului/ femeile din/ oraşul cu luminile stinse/ au luminile stinse aprinse/ stinse aprinse", amintesc de atmosfera suprarealistă a alambicatelor serii de compozitii cu femei ale lui Pablo Picasso, cum *Raphael şi Fornarina* sau *Masacru în Koreea*, spre a oferi în grabă un exemplu foarte la îndemână... Nou, realele poeziei lui Gârbea se nasc aici mai curând dintr-o mecanică a consumului de imagini crude (nu e exclus ca ele să fie chiar urme ale falsei culturi glossy), decât din vreo atitudine ce priveşte, fie şi *en passant*, eticitatea problemei ce s-ar putea cu puţină bunăvoinţă întrevede. ªi totuşi, un soi de verslibrism sadic, ce agaţă pe fundalul culorilor complet cenuşii ale patriei (*expressis verbis*) spectrul oraşului ticsit de recipientele cu azot lichid în care cadavrele aşteaptă invierea (vezi secvenţa 11 a aceluiaşi ciclu de poeme numit mai sus), nu are cum să nu-l aducă pe cititor în zona discuţiilor cu privire la "ce"-ul ontologic al literaturii absurde, acel tip de literatură pe care Eugen Ionescu, în orice caz, îl mai considera în stare, chiar şi spre sfârşitul vieţii, să producă valori subiectivizate în stare să provoace, cine ştie, noi forme de conceptualizare critică. Pe oricâte părţi am întoarce însă discuţia, personal îmi pare că numai în treacăt, totuşi, poezia lui Gârbea este vizitată de o asemenea idee. Prea *à la carte* cu lumea de lângă noi, dramaturgiei sale, la rându-i, încă îi dispalc atari abstractizări ale umanului şi de aceea, probabil, ele fac în continuare anticameră în atelierul sau... Concepută după standardele la zi şi pentru toţi, însă nu şi linear sau lipsită de confortul propriului adevăr, nu este deloc exclus ca "excesele" acestei poezii să fie efectul unui joc secund ce parodiază puterea mistificatoare a limbajului figurat, creator de groteşti forme goale. Cu stilul său în piez, esteticeşte gratuit şi aproape totalmente epurat de orice urmă de supracontigenţă, Horia Gârbea scrie în *Celălalt ţărm* o poezie dezabuzată şi complet lipsită de iluzii, un text al cărui subiect devine implicit şi manifest propria-i absenţă. "fumul de hoit ars/ miroase mai frumos decât/ hoitul/ serile din oraşul cu luminile stinse/ se petrec în acelaşi fel/ vin bărbaţi cu ochelari negri/ conducând maşini mari şi negre // gunoaie şi ciori/ pescăruşi şi gunoaie/ în mijlocul oraşului cu luminile stinse/ unde bătrânii sărbătoresc/ trecerea la ora de vară/ între butelii vechi de aragaz/ îndoite de scrâşnetul vremii/ împodobite cu panglici roz/ cu lozinci optimiste (pag.48)". Deloc unitar şi prea puţin subântins de o funcţie stabilă, după ce conservă în *Ceasornicarul* toată arta meşteşugărească a autorului, *celălalt ţărm* se încheie cu o *Addenda* care, departe de a corecta (în sens etimologic) eventuale erori (v. pp. 29-30 ş.a.) o narativizează şi o pune sub un unghi de fugă a cărui cauză pare de neînţeles.

Cel puţin la prima vedere, volumul *Poeme cu înger* (2018) lasă impresia abandonării poieticii nonidentităţii tranzitive din *celălalt ţărm* şi asta, măcar teoretic, pentru bunul motiv că îngerul – nu-i aşa? – este un element de ordinea suprasensibilului de certă metafizică. Or, transcedentalul este intim legat, dacă nu chiar şi imposibil de gândit în afara subiectivităţii şi umanismului, categorii etico-estetice atât de compromise în postmodenitate. Dar să nu ne grăbim!

Cu mai multă băgare de seamă şi oarecare perspicacitate, vom putea vedea că îngerul poate fi descoperit şi în volumul intitulat *celălalt ţărm*. Difuz el apare acolo, într-o primă instanţă, doar ca o entitate posibilă la modul cogitaţiei subjonctiv-optative. Postura respectivă e şi cea mai puţin deformată şi cea mai plină de o tensiune sacral-lirică genuină. Gradual, mai apoi, el ni se relevă ca un dublu cu funcţie pur şi simplu de însoţitor (compagnon), decât ca o fiinţă spirituală, mesager al lui Dumnezeu şi apărător al căii neabătute întru credinţă.. Ajuns cum necum (ce nu poate poezia!) până şi "în sala dreptăţii" lumeşti, pe lespezile căreia se târăsc scorpionii, virtuţile lui de alinare şi izbăvire a suferinţelor celui dat în pază devin total insuficiente redempţiei eului scriptural care ar prefera – foarte posibil - o răfuială directă şi deschisă cu agenţii răului, motiv pentru care imploră într-o rugă stranie ca îngerul "să vină să nu te mântuie/ să vină să nu te privească"... Sigur, prezenţa cu totul rarefiată a îngerului (în două, trei texte) din *celălalt ţărm*, dacă n-ar ţine de accidentalul pur într-un univers de indetermanenţă, atunci ar putea trăda măcar perioada de timp, relativ aceeaşi, de elaborare a textelor din cele două volume discutate aici.

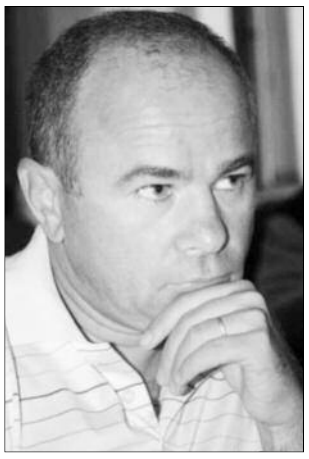
Sub alte ipostazuri mai mult sau mai puţin factice, dar şi cu iluminări fulgurante, uneori, în plus, cu o gamă suficient de mare de variante ludice complementare, atât de specifice, până la urmă, manierei de a scrie a autorului nostru, îngerul se înfăţişează consistent şi complet deliberat, după cum o spune apodictic chiar titlul volumului, în *Poeme cu înger*. Deosebirea ar fi că, destul de excedat acum de aceste "apariţii", subiectului auctorial îi vine destul de greu să le preţuiască în cunoştimnţă de cauză întreaga înălţime spirituală, necum să decidă faţă de propria-i conştiinţă dacă ele s-au consumat lăuntric sau numai în exterior de-adevăratelea. În ce măsură în atari împrejurări, în fine, *el însuşi* a găsit suficient timp să le vadă şi recunoască sau să-i vorbească desluşit mesagerului lui Dumnezeu. După cum par a transpare lucrurile în litera volumului, mai degrabă, ca un slujitor de serviciu şi din proprie iniţiativă, îngerul i s-ar fi confesat lui în vis, iară nu el l-ar fi antamat sau convocat din pură curiozitate de scrib... Împrejurare în care până şi memoria, în loc să păstreze frisonul revelaţiei, alunecă spre construcţia unei proiecţii cu totul parazitare. "în visul acesta/ a rămas un înger şi atât/ ca umbra unui/ dirijabil peste o plajă pustie/ iar lumea s-a dizolvat/ şi a dispărut/ spre un ţinut/ pe care nimeni nu-l ştie (*visul uitat*)". Mai curând temă cu variaţiuni şi exerciţiu poetic, departe de mistica angeologiei consacrate, îngerul lui Horia Gârbea, pentru cine stă să analizeze şi să judece chestiunea, este până la urmă un bun motiv productiv de literatură *à suivre* şi mai puţin o problemă de conştiinţă sau de autentică opţiune a credinţei în Dumnezeu. "eu nu cred în zei, scrie Gârbea cu garda descoperită, nu cred/ nici măcar în mine am/ făcut lucruri rele cu speranţa/ că nici un înger nu va veni/ să mă pedepsească/ nici dracii nu s-ar atinge/ de mine în viaţa lor nesfârşită// am fost rău cu alţii/ am fost rău şi cu mine/ am fost trufaş am fost lacom/ am fost leneş şi m-am prefăcut/ că muncesc am fost nedrept/ şi m-am prefăcut că aş vrea/ să vindec nedreptatea am râs/ de cele sfinte şi chiar/ de propria mea moarte/ spunându-i în faţă că nu există (*Invocaţie*)".

Fără pretenţia de a formula de aici, *grosso modo*, vreo concluzie, dacă admitem, urmându-l pe Sfântul Francisc de Assisi, bunăoară, că întâlnirea cu îngerul aduce împăcare şi fericire, mi se pare, din capul locului, că îngerul lui Horia Gârbea e foarte departe de a îmbărbăta şi întineri inima ubicuuă a poetului nostru, de a-i dărui ceva de care el să nu mai fi avut parte până acum în cea mai bună (sau ce mai rea?!) dintre lumi... Atribuind *à rebours* sau nu aici vreun rol bătrânei convenţii a artei, unde îngerul este, după cum se ştie îndeobşte, bine reprezentat (cu respectarea strictă însă a normelor şi viziunii marilor mistici), pe de altă parte, va trebui să încheiem că plăsmuirea lui Horia Gârbea e departe de a putea fi admisă în ceata făpturilor spirituale inventariate de Dionisie Areopagitul, sfântul care o văzuse şi o înfăţişează atat de minunat pe Maica Domnului.

În afara oricărei complicaţii existenţiale sau drame autentice, obligatoriu subiect de exerciţiu poetic, îngerul d-lui Gârbea din cel mai recent volum al dumisale de versuri devine, precum în cazul prea şlefuitei piese *o lună plină*, simplu obiect al unui meşteşug tranzitoriu. "pe strada mare dintr-un oraş mic/ maşinile trec printre mese de tablă/ aş vrea să nu mă mai gândesc la nimic/ sub luna turtită şi oarbă// în dosul bisericii mormintele kitsch/ de şmecherii care-au dat tunul/ par strâmbe ca nişte ţepi de arici/ nihil sine deo scrie pe unul// *îngerul meu* (s.n.) a plecat, mă preling/ pe lângă porticuri din zidărie/ luna mă bate-n ochi vreau s-o sting/ şi să zac sub adierea sălcie// un vânt chinuit în seara coclită/ dacă el m-ar vedea cu aripa lui/ m-ar răcori aş avea privirea umbrită/ de făptura sa ca de un geam albăstriu// văzută prin el, luna devine frumoasă/ rotundă, fără cearcăn, plutind/ ca o navă ce revine acasă/ peste valuri ce n-o mai cuprind// m-aş culca pe pavaj – n-ar fi greu -/ să mă calce cine ar trece/ şi să-mi închipui că e îngerul meu/ a revenit şi n-o să mai plece".

cronici

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Un eseist sub acoperire

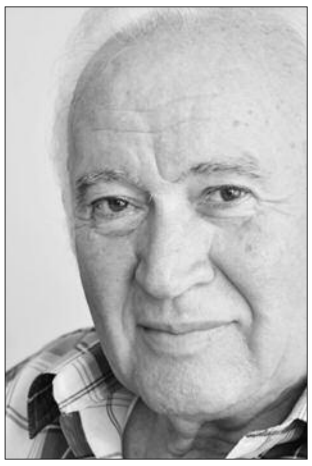
În textul de deschidere al cărţii sale *Maimuţe sub tricolor. Jurnal cu criza de gât* (Ed. Tiparg, Piteşti, 2012), Cristian Cocea, ziarist şi scriitor piteştean (prin adopţie), după ce trece în revistă, comentându-le, mai multe titluri posibile pentru această carte ("România şi barbarii ei", "Evul mediu cu televizor", sau "Cartea urii şi a frustrării"), sintetizează în câteva rânduri conţinutul volumului: "Acum, adun între coperţi de carte ce mi s-a părut mai semnificativ. Politică şi fapt divers, idei şi sentimente, ironie, sarcasm, iluzii. Un caleidoscop personal, un volum care apare înainte de a se fi terminat criza. Dar speranţa moare ultima". De obicei când citim cuvântul jurnal pe prima copertă a unei cărţi ne gândim la genul jurnalului intim, în care autorul îşi propune, ideal, un exerciţiu de sinceritate cu sine şi cu cei pe care i-a cunoscut. Cristian Cocea, fără a renunţa la sinceritate, scrie însă un "jurnal public", ţinut pe blog sau în unele publicaţii locale. Dar atunci, am putea obiecta, cartea nu este un jurnal, ci un volum de publicistică. Consider însă că nota de asumare personală a opinilor sale, implicarea deplină în text, fac ca *Maimuţe sub tricolor* să nu fie, în ciuda titlului voit ziaristic, o culegere de articole quasigazetăreşti, ci un jurnal. Ce-i drept este vorba de unul care dezvăluie şi transformarea pe care a adus-o internetul subiectivităţii noastre. Ea priveşte cu deosebire faptul că notaţiile cu caracter personal (impresii, reacţii, idiosincrazii, umori, mirări, jubilaţii etc), atunci când sunt scrise şi publicate (postate) imediat, capătă un aer de obiectivitate, ce le face să difere de cele scrise pentru a fi publicate mai târziu, eventual postum. Ştim de la Marshall McLuhan că mediul nu este deloc neutru în ceea ce priveşte conţinutul mesajului, ba chiar, afirmă gânditorul canadian, "mesajul este chiar mediul". Totuşi, cred că există puncte comune între cele două tipuri de jurnale, dacă ar fi numai faptul că atât autorul jurnalului intim, cât şi cel al jurnalului public (Michel Tournier crease un alt termen, parţial sinonim cu cel din urmă, "jurnal extim"), nu-şi dau în totalitate măştile jos, ci scriu din perspectiva unei imagini de sine pe care o vor confirmată şi de ceilalţi, cititorii prezenţi sau viitori. Dar atunci unde mai este sinceritatea? Tocmai în spunerea lucrurilor pe nume, în detectarea cu claritate a problemelor ce te privesc personal şi formularea lor cu convingerea că ele îi frământă cumva şi pe ceilalţi. Pe lângă sinceritate, greu de determinat în orice fel de jurnal, ne interesează autenticitatea, măsura în care autorul a reuşit să surprindă fără denaturări ideologice sau de alt fel sensul evenimentelor trăite. Criteriul autenticităţii funcţionează din plin în cazul jurnalului public, ce se referă la o perioadă pe care o traversăm sau am traversat-o împreună cu autorul.

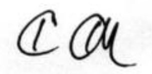
Astfel a fost faza acută a crizei dintre 2008 şi 2012, intervalul acoperit de jurnalul lui Cristian Cocea, căreia i-am simţit cu toţii în diverse grade efectele în mai toate planurile vieţii, apoi am încercat să o uităm, deşi ea n-a trecut nici astăzi, când după părerea mea se află în faza cronică, existând posibilitatea revenirii la forme grave. Autorul *Jurnalului cu criza de gât*, ziarist de vocaţie, n-a vrut să uite şi, prin publicarea acestei cărţi a ţinut să ne scoată şi pe noi din amnezie, fără îndoială şi în scop preventiv. Diversitatea temelor sale este pe măsura realităţii, adică foarte mare. O enumerare nu şi-ar avea rostul, cu atât mai mult cu cât faptul divers de la noi sau de aiurea, joacă rolul de pretext pentru extragerea unor învăţături morale sau chiar filosofice, cu relevanţă atât pentru indivizi,cât şi pentru comunităţi mai largi, până la popoare. Reflecţiile lui Cristian Cocea depăşesc constant contextele care i-au declanşat nevoia de a (era să zic aşterne pe hârtie) scrie, provocându-i de cele mai multe ori iritarea. "Făcând jurnalism vreo 20 de ani, mărturiseşte el, ştiu că textele cele mai bune se scriu la nervi". Depăşirea de care vorbeam se realizează atât în sens spaţial, cât şi temporal. Spaţial, întrucât autorul este foarte atent la tendinţele globalizante, destul de prezente încă de atunci, şi temporal, deoarece se situează mereu cu faţa spre viitor, spre ceea ce ar putea aduce acesta atât negativ, cât şi pozitiv, ca speranţă. De altfel, el este şi un cititor împătimit de literatură S.F. Formaţia iniţială de inginer este vizibilă în claritatea exprimării, precizia argumentării, pragmatismul soluţiilor. Autenticitatea stilului său nu exclude însă emoţia. În general, luările de poziţie, judecăţile politice, estetice, etice, sunt echilibrate, indignarea şi revolta din care s-au născut unele dintre ele fiind bine temperate prin umor, ironie, uneori şi autoironie. Cristian Cocea are o cultură solidă, rezultat al lecturilor bine asimilate, care-i transformă textele (jurnalistice şi diaristice totodată) în mici eseuri, cu multe formulări sclipitoare, ceea ce le salvează atât de la ceea ce se cheamă "datare" (relevante doar pentru o anume conjuctură),cât şi de la pierderea într-un emoţional vag. Tocmai prin cultură obţine el detaşarea necesară contemplării celor trăite. Pe de altă parte formaţia de gazetar, mereu cu priză la real îl ajută să depăşească livrescul în care pasiunea pentru lectură l-ar fi putut ţine captiv. I-aş putea reproşa totuşi că uneori lasă impresia că detaşarea este prea mare, el tinzând, poate şi sub influenţa S.F-ului să adopte cumva "perspectiva stelei Syrius", "rezolvând" prin verdicte rapide ditamai crizele lumii de azi. Dar lăsând deoparte aceste scurte reverii, lăudabilă este figura de intelectual angajat, în treburile cetăţii şi nu în slujba vreunui partid. (Opţiunile sale politice merg, dacă înţeleg bine, în direcţia unui national-liberalism cu accente de stânga, care nu se prea vede în peisajul politic românesc actual).

Cristian Cocea este un temperament extrovertit şi sangvin. De aici atracţia pentru stoici din care citează şi comentează inteligent şi empatic. Creştinismul, probabil tocmai în virtutea trăsăturilor temperamentale pomenite, este receptat în cheie morală, nu în cea mistică, a trăirii interiorizate a credinţei. Însă pasiunea declarată pentru filosofia lui Platon îi influenţează propria viziune despre lume. De pildă, în cele patru *Scrisori către un tânăr jurnalist* îl sfătuieşte pe posibilul doritor de a se apuca de această meserie să-şi afle mai întâi o idee care să-l depăşească şi în slujba căreia să-şi pună condeiul (acum tastatura). De asemenea, consideraţiile cu privire la implicaţiile inteligenţei destrupate puse în joc de noile tehnologii presupun tot o hermeneutică platoniciană. Însă, în opinia mea, Cristian Cocea nu merge spre filosofie - dacă înţelegem prin aceasta pe urmele lui Noica (urmându-l la rândul său pe Hegel), "spirit întors asupra spiritului"-, cu toate că este un căutător de înţelepciune, apelând în acest scop la mai multe surse, occidentale şi orientale, exoterice sau mai ezoterice. Reflecţiile spiritului său risipite peste lume nu revin, ca să spun aşa, la sine. Ceea ce se câştigă astfel este însă deschiderea spre diversele zone ale realului, de la cotidianul mizer, până la ştiinţa viitorului (futurologia).

Maimuţe sub tricolor, cartea unui eseist sub acoperire (jurnalistico-diaristică) reuşeşte să dea seama de multe dintre dimensiunile prefacerilor prin care trece umanitatea în general şi societatea românească în particular în această epocă "interesantă", în care, cum spunea un înţelept, nu e uşor să trăieşti.

Petru Pistol

Diortosiri:

Motto-ul: „... că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul)*

Starea de univers

Timpul lecturii

Acum e timpul de citit *Norii* lui Petru Creţia, acum când Profesorul tău, intrat în ordinea primordiilor, volatilizat în abur hăituit de vânt, nu te mai ispiteşte cu verbul grec, ci te înfruntă cu *„starea de univers"*.

Coabitare

În interviurile cu persoane marcante, o întrebare este frecventă: *Surghiunit pe o insulă pustie, ce carte – una singură*! *– ai lua cu tine*?

Şi vezi cum, tiptil-tiptil, chiar şi de Sfânta Scriptură se apropie o alta. (O faţă bisericească, cu rost printre cărţi, aducea în apropierea Sfintei Scripturi, în lectură alternativă, cartea lui Petru Creţia, *Lumini şi umbre ale sufletului.*)

Semnul de carte

Citind *Norii* lui Petru Creţia încep să înţeleg noima jocului *pasul pe loc*: în el găseşti alergare, rotire, răsucire... hora întreagă. Cirusul de la pagina anterioară e acelaşi şi totuşi altul, nimic nu se repetă, înţelesul surprinde, absenţa lui e notabilă. Ceea ce lipseşte dansului, dar nu-i lipseşte cărţii, este *semnul de carte.* Un întreg distribuit cu dărnicie în fiecare pagină pretinde cu necesitate semnul de carte.

Fenomen irepetabil în câmpul literelor

Deşi într-o carte povestea se duce de la un capăt la altul, cu început, mijloc, sfârşit, evitat fiind riscul repetării – ea curge ca un râu de la izvor la vărsare, fără a te oglindi de două ori în aceeaşi undă –, totuşi recunoşti „locuri" pe care le-ai mai întâlnit anterior. E omeneşte, zicem, pentru că o carte se citeşte într-o zi , o săptămână, o lună, pe când de scris se scrie într-un an din cei darnici.

Norii lui Petru Creţia – cartea cea mai curajoasă pe care o citesc. Ea nu are o „poveste" care să-şi urmeze firul narativ, cu un lector *con-curent*; ea pisează în aceeaşi piuă aceiaşi sâmburi, dar să scoţi ceva din ea fără să îi lipsească acel ceva n-ar fi posibil. De adăugat, da ! Ceea ce se întâmplă cu orice *carte deschisă*, cu aceeaşi condiţie însă: irepetabilul.

Cartea pură

Citeşti o carte, întâlneşti o pagină, două care ţâşnesc dincolo de „câmpul de puteri" al verbului: le selectezi pentru aparat. Iar când dintr-o carte reţii atâtea pagini cât să închei o alta, aceasta se va numi *Norii* lui Petru Creţia.

Ne varietur

Încerc să prelucrez o „pericopă" din *Norii* lui Petru Creţia. Nu-mi iese, nu mai găsesc nimic nespus. Aşa închide strâns în sine această operă deschisă. De chemat te cheamă la banchetul tăcerii. Al unei tăceri înalte astfel vorbitoare.

Luxurianţa adjectivului

Norii – o carte plămădită din puterile adjectivului. Dacă astrele vor avea vreodată trebuinţă de epigrafe care să le legitimeze prezenţa pe scena lumii, cea mai prăduită carte va fi *Norii* – filtru al dragostei din ostreţe expresive.

(continuare în numărul viitor)

Citeşti o carte, întâlneşti o pagină, două care ţâşnesc dincolo de „câmpul de puteri" al verbului: le selectezi pentru aparat. Iar când dintr-o carte reţii atâtea pagini cât să închei o alta, aceasta se va numi *Norii* lui Petru Creţia.

P.P.

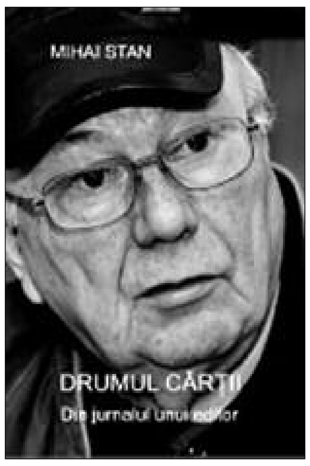
cronici

Marin Iancu

UN ITINERAR EXISTENŢIAL

Atât criticul, cât şi romancierul Mihai Stan se manifestă nu în concurenţă, ci într-o simbioză din care, dincolo de vivacitatea considera-ţiilor, se cuvine să extragem şi interesul faţă de cunoaşterea contemporane ităţii, semn că viaţa exercită asupra autorului o fascinaţie deosebită.

cronici

La concurenţă cu jurnalele de zi tot mai numeroase în viaţa literară a ultimelor decenii, apariţia masivului volum de confesiuni semnat de Mihai Stan (*Drumul cărţii. Din jurnalul unui editor*, Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2018, 500p.) rămâne un semn evident al propensiunii omului de litere spre astfel de forme mărturisitoare, în ultimă instanţă, documente cu un mare coeficient de autenticitate, referitoare la personalitatea artistului şi adeseori la motivarea actului de creaţie. Încadrându-se pe o perioadă de mai bine de un deceniu şi jumătate, cu însemnări datând din anul 2002 şi până în 2018 („Luni, 6 februarie"), menţionările prezente se constituie într-un act de rememoare a unui traseu existenţial configurat în cele mai diverse nuanţe ale modului de întâlnire sau de interferenţă cu lumea, date de viaţă lăuntrică, fapte de pură intimitate, în maniera tradiţională a agendei personale, întâmplări cotidiene, un amestec de amintiri date de existenţa socială trecute prin lentilele unui martor excepţional, impresii provocate de ambianţa literară târgovişteană, dimpreună cu nesfârşite meditaţii asupra modului de existenţă al scriitorului în general. Caz de sociologie culturală, raportarea insistentă la mediu s-a impus şi aici ca o stare permanentă de spirit. Evenimentele, nicidecum „epocale", „ci mici lucruri, după cum le numea Rebreanu într-un manuscris subintitulat *Rostul spovedaniilor* (1932), atât de banale, atât de reale, care însă punctează greu o viaţă", „o viaţă de fapte diverse, unde nuanţele sunt abia perceptibile", devin acele „lucruri pentru viaţa de toate zilele de care depinde tot restul". Mihai Stan îşi începe mărturisirile jurnaliere în plină activitate a Editurii „Bibliotheca". al cărei director–proprietar este, şi a publicaţiei „Litere", fondată în anul 2000, prin efortul logistic şi financiar al editurii. Prin faţa cititorului se derulează un şir lung de „notaţii ordonate", cu întâmplări de prim-plan ale lumii literare târgoviştene, însemnări adeseori zilnice, foarte rar separate între ele prin intervale variind între mai multe zile ori săptămâni („Consemnez în *Jurnal* când mi-aduc aminte!"), alteori chiar luni întregi, acoperind, global peste un deceniu şi jumătate, un „aide-mémoire", dacă vreţi, informaţii edificatoare pentru imaginea unei activităţi a omului pe harta vremii. Să luăm în seamă că adeseori volumul *Drumul cărţii. Din jurnalul unui editor* trimite la informaţii privind „mersul editurii", evenimentele social-politice şi literare, raporturile diaristului cu unii dintre confraţi sau cu instituţiile şi oficialităţile vremii, imaginea vieţii în ansamblu, cu toate ecourile şi bârfele literare. Frazele sale, de o foarte înşelătoare „simplitate", se acumulează cu o evidentă cursivitate, ca dintr-o dată să prindă viaţă, semn că autorul dispune de o modalitate pregnantă de a se instala cu multă lejeritate în realitate, de la viaţa din redacţie la viaţa de familie sau în alte momente căutate cu asiduitate în zonele de manifestare ale fenomenului cultural, cu manifestări ce vorbesc de la sine, simpozioane naţionale şi internaţionale, participări cu stand de peste 16 ani la toate ediţiile Bookfest şi ale Târgului de carte de învăţătură Gaudeamus, intense legături cu Chişinăul şi cu Biblioteca „Târgovişte" de aici. Acestora li se pot adăuga interogaţiile şi inevitabilele probleme de sănătate, lecturile şi discuţiile cu prietenii colaboratori, acţiuni auxiliare mai mărunte, întrevederi, vizite, discuţii, aranjamente, protocoale, griji venite dinspre taxe, impozite sau subvenţii, şi, în egală măsură, raporturile cu o parte dintre colaboratorii revistei „Litere", evocările de genul întâlnirilor deja oficializate la nivel zonal, precum Simpozionul „Chinurile şi patimile Sf. Alexandrion", de la Boema 33, toate la un loc experienţe de natură să evidenţieze ponderea pe care o capătă într-un asemenea context factorul legat de trăirea în condiţii de normalitate a unui fenomen. Fără excesive generalizări care să reducă diversitatea fenomenului literar la doar câteva comentarii, lui Mihai Stan îi este tot mai limpede că o asemenea realitate este adeseori consecinţa unui sistem de principii şi viziuni. De altfel, aceasta îi şi permite scriitorului o abordare din mai multe unghiuri de vedere. Mai întâi, autorul îşi exprimă prejudecăţile, acestea numindu-se criterii, principii ori gust literar, dar şi mărturisiri pline de tandreţe, despre evenimente de odinioară, în grade diferite de relatare, în enunţuri cu o uşoară coloratură memorialistică şi irupţii ale spontaneităţii afective. Prin schimbarea neîncetată a unghiului de observaţie a resorturilor comportamentale, lumea literară din Târgovişte şi, de asemenea, într-o destul de mare măsură, cea a Bucureştiului se înfăţişează aici ca spaţiile sale sufleteşti preferate. Spirit cu vocaţie de ctitor, în calitatea sa de redactor-şef al revistei „Litere", director-proprietar la Editura Bibliotheca de peste 20 de ani de existenţă a acesteia şi de preşedinte al Societăţii Scriitorilor Târgovişteni înfiinţată în 2005, Mihai Stan prezintă imaginea unui scriitor pentru care prezenţa printre cărţi a devenit ca o habitudine îndelungată de care nu se mai poate desprinde.

Destul de frecvente şi în jurnale, elementele de portretistică literară pot fi întrezărite pe alocuri şi în aceste pagini. Atât criticul, cât şi romancierul Mihai Stan se manifestă nu în concurenţă, ci într-o simbioză din care, dincolo de vivacitatea consideraţiilor, se cuvine să extragem şi interesul faţă de cunoaşterea contemporaneităţii, semn că viaţa exercită asupra autorului o fascinaţie deosebită. Priceput la oameni, îngăduitor şi senin, alteori mai încrâncenat şi afectat faţă de unele manifetări de coroziune a rutinei, Mihai Stan reuşeşte adevărate exerciţii de radiografiere, unde notaţia impresiilor directe reuşesc să surprindă destul de viu unele dintre figurile literare din preajma sa, a celor din cercul SST-iştilor ori a colaboratorilor revistei şi ai Editurii Bibliotheca, unde, mereu înconjurat de „prieteni adevăraţi", se conturează neîndoios ca imaginea uneia dintre cele mai împlinite confraternităţi din lumea literară românească de astăzi. De aceea, analizat din perspectiva problematicii abordate, *Jurnalul* lui Mihai Stan poate fi considerat un reper pentru analiza indirectă a unui sistem, de la presiunile politice aberante la dificultăţile pe care le întâmpină cu birocraţia instituită de culturnicii Ministerului Culturi, cu toate jocurile viclene ale ierarhiilor interne, cu învingători şi victime, cu hotărâri abuzive şi cu zile senine sau mai tulburi, toate, la un loc, ecouri ale ritmului acestei vieţi mişcătoare. Conştiinţă morală impecabilă, Mihai Stan nu se revoltă, nu cade în stări dezagreabile, care să-l plaseze sub un anume imperativ al urâţeniei umane, chiar şi în paginile dedicate „criticului de la Fieni", unde îşi găseşte resursele de a-şi păstra echilibrul şi starea de spirit proprie unei abordări lucide. Prezenţă iradiantă în lumea literară de azi, Mihai Stan se arată mereu interesat de întâlnirile cu prietenii şi colaboratorii săi, între care oamenii de cultură din arealul dâmboviţean şi din alte zone ale ţării, după cum însuşi autorul îi invocă în acest context pe câţiva dintre aceştia, precum Tudor Cristea, George Coandă, George Toma Veseliu, Emanuel Toma, Vali Niţu, Niculae Ionel, Victor Petrescu, acad. Gheorghe Păun, Horia Gârbea, Constantin Voicu, Ion Mărculescu, Radu Cârneci, Dan Gîju, Corin Bianu, Florentin Popescu, Titi Damian, Liviu Grăsoiu, Ioan Adam, Nicolae Oprea, Constantin Popescu, Vasile Bardan, sau alături de cunoscuţi scriitori români din Basarabia, în frunte cu acad. Mihai Cimpoi, „unul dintre pilonii cei mai importanţi ai extensiei externe a Noii Şcoli de la Târgovişte", şi din diaspora, personalităţi uriaşe ale exilului românesc, precum Constantin Eretescu, „etnograf de înălţime", „de peste mări şi ţări", din America, alături de Marian Popa, eminent critic şi profesor de literatură, şi de Maria Villinger, amândoi din Germania, majoritatea dintre ei promovaţi chiar prin politica editorială, extrem de generoasă în ce îi priveşte pe mulţi dintre aceştia. Întreprindere plină de riscuri, punând adeseori în încurcătură până şi cele mai îndrăzneţe spirite care au fost copleşite de o anumită răspundere faţă de realitatea contemporană şi, nu mai puţin, faţă de posteritate, problematica *Jurnalului* scris de Mihai Stan devine abordată explicit şi frontal în pagini extrem de bogate în nuanţe şi corelaţii. Având şanse de a fi asimilată cu tot atâtea „popasuri" intelectuale surprinse cu un ochi de prozator, fiecare secvenţă se profilează ca o posibilă radiografie a structurilor cotidianului pe o întinsă perioadă de confruntare cu problemele unui climat cultural complex. Departe de unele excese, ostil oricăror forme de amatorism şi de impulsuri egoiste sau răutăcioase, Mihai Stan apare în lumina profesiunilor sale de credinţă ca un spirit modern, apt să fertilizeze climatul cultural târgoviştean de azi din mai multe puncte de vedere.

Pornind de la o asemenea disponibilitate, viziunea pe care se fundamentează volumul este la prima vedere simplă. Vedem cum, în dialogul său cu lumea, autorul recurge la variate forme de exprimare sumară a admiraţiei sau a reticenţei faţă de opere, evenimente şi, în moduri diferite, faţă de oameni. Se vede că între nevoia şi plăcerea de a citi se definesc şi alte ipostaze destul de numeroase şi, adeseori, contradictorii. În definitiv, dincolo de aceste stări, Mihai Stan trăieşte însă din plin prietenia. Se alătură celor care trec prin perioade mai dificile ale vieţii, deplângând, de exemplu, alături de Sultana Craia, moartea subită a soţului acesteia, cărturarul Gheorghe Buluţă („Fără doar şi poate suntem alături de Dvs. la greaua pierdere pe care aţi suferit-o. De multe ori Dumnezeu este nedrept! Ce planuri aveam împreună!") sau, tot aşa, altădată suferă când alţii nu au faţă de el aceeaşi solicitudine, după cum, din principiu, fără a cădea într-un împăciuitorism tânguitor, alteori ia atitudinea cea mai înţeleaptă, starea de spirit dominantă fiind însă caracterizată de dorinţa nelecuită de implicare, detestând pur şi simplu o aşa-zisă stare „cu mâinile în sân." Autorul devine cuminte şi îngăduitor într-o primă ipostază, de la însemnări calde, profund sentimentale („Sunt bătrân: nepoata mea Diana a dat examenul scris examenul la Bacalaureat – limba română. Zice că a făcut bine. Florin, taică-său, fiul meu cel mare învins de emoţii") sau mai glumeţe, făcând haz de necaz, cum s-ar spune, despre mincinoşi şi mitomani, în toată diversitatea înfăţişărilor acestora, acesta observă cu fineţe cum în această lume de intrigării şi invidii morale îşi fac loc tot mai insistent diferite specimene de ipochimeni, profitori şi veleitari, şmecheri şi moftangii certaţi cu morala, de teapa „culturistului", „şeful de la cultură", „un răspopit (...) aflat în graţiile partidului de guvernământ pentru oarece isprăvi organizatorice pecuniare, un incult sadea care – sunt gata să jur – n-a deschis o carte de 10-15 ani." Aici, ca şi în obsedanta situaţie ilustrată de "Zoilul de la Fieni" cu toată gaşca sa, unde grotescul devenise atât de evident, Mihai Stan apelează la tonul polemic, direct, neezitant, cu săgeţi otrăvite, asemenea şi celor trimise spre Liiceanu (cu „Editura politică a lui tac-su lui Roman pe care a subtilizat-o") sau spre Pleşu, „ministrul (in)culturii". Ironia merge dintr-o dată spre cele mai multiple nuanţe, de la tonul pamfletar, la surâsul îngăduitor în faţa slăbiciunilor omeneşti. Persoanele sunt creionate din doar câteva linii, bogăţia sa culturală sprijinindu-l în a pune în lumină formaţia unui observator care îmbină arta portretului cu înţelegerea esenţei operei şi personalităţii celor surprinşi în comentariile

sale („George e de o vitalitate ieşită din comun, incredibilă. De altfel aşa a fost cel mai mare jurnalist al nostru toată viaţa (...). Tot respectul pentru acest prieten de cursă lungă”; „Radu Petrescu este uimitor cu notaţiile sale zilnice datate. Uneori, pentru o zi, doar o frază sau o sintagmă. Totuşi ziua nu rămâne neconsemnată. Disciplină nemţească”; „Din ce în ce mai agasant Mur, care mă somează să-i găsesc pesonalităţi care să scrie despre el precum Eugen Simion. Tipul e aerian. Îl reped (...). Mă rog, mult cam dur. Tipul e inteligent, bun scriitor şi merită ajutat (...). Mă fac că nu-i văd alunecările. Ţin prea mult la el. Asta e!”). În altă parte, despre Dan Gîju aflăm următoarele: „Băiat foarte bun dar... Să sperăm că doza de narcisism, egocentrism, egolatrie, orgoliu, infatuare, megalomanie, trufie, grandomanie existentă la toţi, absolut la toţi scritorii pe care i-am cunoscut, în diverse procente desigur, la Dan în infim procent faţă de cel al câtorva SST-işti, i se va diminua odată cu trecerea anilor. Dan rămâne un exccelent om de echipă, un suflet mare şi un prieten cu care mă pot mândri. Un scriitor al cărui nume orice istorie este obligată să-l reţină.” Sau, în aceeaşi notă, despre Florea Turiac: „Poet onorabil dar cantonat în versul clasic, calofil, muzical cu rime şi mai originale şi mai tocite, e altul după ce a fost primit în USR”. Cel mai amplu şi mai exprresiv se prezintă însă portretul lui Voicu Constantin, gazetar, poet şi prozator. „Costică. Aşa-l numesc intimii dar şi inamicii. Mai puţin ăi de pe urmă. Fiindcă dl Voicu e un bonom, un bonom autentic. După o vreme înveţi – autodidact – să-i identifici pe simulanţi, pe ipocriţi. E destul de greu pentru că şi ăştia au vechime ridicând prefăcătoria la rang de artă. Costică face excepţie. E atât de naiv încât destul de des e victimă”. Notăm ca pe un amănunt simpatic indispoziţia de moment pe care i-o creează „comoditatea” de moment a bunului său prieten, Tudor Cristea, o reacţie mimată cu o oarecare şăgălnicie, dată fiind prietenia atât de frumoasă care îi leagă de multă vreme pe cei doi scriitori, gândul, dacă îmi este permis, trimiţându-mă acum la prietenia celor doi mari prieteni de odinioară, Vladimir Streinu şi Şerban Cioculescu.

Dovedindu-se tot mai atractiv pentru subiectivismul intens personalizat al confesiunilor, *Jurnalul* acesta, o carte mai egrabă sentimentală a unui om îndrăgostit de carte, se citeşte cu entuziasm şi, în plus, cu o evidentă participare, dacă ţinem seama de multitudinea de observaţii şi meditaţii despre actul de lectură şi, nu mai puţin, despre climatul de idei de pe lângă Societatea Scriitorilor Târgovişteni, „ctitorită în 2005 cu largul sprijin al lui Mircea Horia Simionescu care a acceptat să fie preşedintele de onoare al acesteia”, şi despre sesetişti, grupul de scriitori „reuniţi ideatic în jurul cvartetului Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Costache Olăreanu şi Tudor Ţopa, numit astfel pentru că cei patru s-au întâlnit în Târgovişte, deşi doar primul era originar din fosta capitală valahă.”

Exersând în direcţia unei viziuni cât mai diversificate, Mihai Stan face faţă asediului informaţiilor venite tot mai larg dinspre lumea literară, faţă de toate lucrurile, mai bune sau mai rele, dovedind un comportament potrivit cu cel al unui observator înţelept. Pe de altă parte, literar vorbind, *Jurnalul* lui Mihai Stan, un veritabil spaţiu al „spovedaniei”, se distinge prin unitatea scriiturii. Redactate într-un stil de o evidentă limpiditate, însemnările se definesc în cea mai bună parte a lor în formele proprii unor eseuri discrete asupra unui destin uman aflat sub zodia vocaţiei trăirii unei pasiuni umane. Dincolo de această orientare, care-i conferă o demnitate cu totul aparte într-un moment anume al istoriei noastre literare, *Jurnalul* lui Mihai Stan se recomandă ca o lucrare de reconstituire indirectă vie şi meticuloasă a vieţii culturale din Târgovişte, unde prezenţa spirituală a autorului se insinuează peste tot. Elocvent pentru Mihai Stan, disciplinat şi tenace, este efortul de a evita pe cât cu putinţă judecăţile hazardate, fenomenul literar de ansamblu, cât şi unele momente din traseul individual al unor creatori, în special a celor din zonă, fiind reprezentate printr-o devenire sinuoasă, capabilă să sugereze puncte culminante, linii descendente sau momente ale unor forme mai puţin faste. În asemenea situaţii, Mihai Stan se înfăţişează în ipostaza unui observator just, cu o educaţie clasică, după cum, în alte cazuri, acesta îşi preia în mod legitim şi libertatea unor opinii profund subiective.

Întemeiat aproape exclusiv pe confesiunile autorului şi pe investigarea omului, oferind, în cele din urmă, unele chei explicative revelatoare, volumul *Drumul cărţii. Din jurnalul unui editor* se converteşte într-o spovedanie destinată deschiderii asupra unui colţ de lume, tonul confesiv – iluzia acestuia – servindu-i din plin autorului la susţinerea de noi supoziţii incitante. Astfel, pagină cu pagină, ne pomenim atraşi treptat pe un teritoriu al altor tipuri de disocieri, de unde lumea de alături poate fi percepută ca o vastă scenă. Ca atare, asemenea altor scrieri ale genului, *Jurnalul* lui Mihai Stan e o lucrare de reconstituire vie şi meticuloasă a vieţii culturale din Târgovişte, o diagramă sensibilă a modului de gândire a unui scriitor contemporan, confruntat cu marile evenimente ale epocii.

N. Georgescu

Inspectorii de județ

Marin A. Cristian a publicat o monografie de aproape o mie de pagini despre Mihai Viteazu, apoi o monografie complexă (în colaborare) despre Călugăreni, a reușit să convingă autoritățile județene, ca primar al comunei, să accepte statuia voievodului în centru, lângă primărie – și, de câțiva ani buni, își reeditează lucrările aducându-le la zi, dar scrie și literatură – epigrame, anecdote, povestiri despre hoții de cai din Vlașca, povești pentru copii iar acum, recent, a scos romanul *Hoții de curcubeie,* Editura Grai și Suflet-Cultura Națională, 2017. Este un „om al cetății”: profesor de istorie în Călugăreni, director de liceu și apoi de școală generală, primar al comunei, inspector școlar în județul Giurgiu, acum își petrece senectutea la el acasă, în satul Hulubești, inspectând zilnic câmpul de bătaie de pe apa Neajlovului, mutând din când în când locul bateriilor de tunuri otomane ori valahe, observând că relieful s-a mai schimbat de la 1593 până azi, râul Câlniștea și-a mai schimbat cursul... dar mai ales scormonind arhivele de prin București și Giurgiu, inspectând prin Internet bibliotecile, căutând atent revistele de istorie...Este un savant adevărat care, din când în când, se odihnește în literatură; iar altfel, ca om, un fel de Ghepard care se uită la lumea sa cu telescopul, ca la stele, văzându-ne pe noi, ceilalți, de la distanța lui Mihai Viteazu ori și mai de departe, de pe „aliniamentul” Burebista al istoriei...

„Hoții de curcubeie” se dorește o radiografie a învățământului românesc preuniversitar, realizată la nivelul unui județ, prin inspectorii săi școlari. Acești oameni, profesori cu experiență de regulă, veghează asupra examenelor de promovare în învățământ, asistă la orele de specialitate, rezolvă neînțelegerile dintre profesorii de la diferitele școli – fac, în general, muncile pe care le cam știam cu toți cei trecuți prin școli de județ, fiind în general buni sau mai puțin buni, niciodată răi, dornici de comunicare în josul piramidei, încercând să lupte cu limitele impuse de mai de sus. Marin A. Cristian are, însă, o altă abordare a subiectului: privește cercul lor de inspectori ca grup, cu prietenii, invidii, mese comune, ședințe, pariuri pe mize la îndemână (o cucerești sau nu pe tânăra concurentă la un post de profesor, etc.), sentimentul zădărniciei după inspecții ce nu pot rezolva nimic pentru că cei reclamați au protecție politică sau chiar la inspectorat, la ei, etc. Trăiesc, oarecum, în furtunile cotidianului salarial – și, cum după orice furtună apare vremea bună, „curcubeul”, fură clipa de tihnă, se bucură împreună de reușite sau își plâng duios eșecurile (niciodată nu fac o tragedie din acestea). Grupul inspectorilor nu este chiar o „gașcă veselă”, dar mimează adesea banchetele din tinerețea universitară, fără griji. Ironia este la ea acasă în romanul lui Marin A. Cristian, adică știm adeseori că rezolvările conflictuale sunt altele, de obicei invers față de ce se spune „ca la carte” de către membrii grupului.

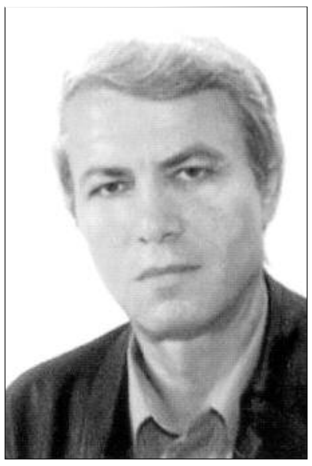
O inspecție la un liceu, de pildă, găsește o tânără directoare abia pusă în funcție tăind și spânzurând: reține din salarii, ia dirigenții la profesori onorabili (cu vorbele ei: „ - Domnule inspector, mă lăsați? Ce doctor? Ce merit are? (...) Ciuciu. Și până la urmă astăzi poate să fie oricine doctor. Ciuciu doctor! Până și-a susținut teza de doctorat i-au murit vreo doi-trei îndrumători...”) cerând ca Inspectoratul s-o ajute, s-o sprijine să „facă ordine” în școala ei... Narațiunea se desfășoară aproape exclusiv prin dialog, ai impresia că s-a pus un microfon pe masă și asculți inepții de felul acesta pe viu. O listă întreagă de neregularități, consemnate cu grijă de inspector, un raport pe măsură – dar degeaba, domnișoara profesoară e mai puternică decât subalternii ei cu doctorat, adică nu se întâmplă nimic. Doar că inspectorul mai fură un curcubeu, adică merge la întâlnirea aproape rituală cu ceilalți colegi și-și mângâie sufletul cu vorbe de duh ori cu docte expuneri despre marile personaje ale istoriei, mai ales despre Mihai Viteazu.

S-a înțeles, așadar, că este vorba despre experiența de inspector școlar a lui Marin A. Cristian. Romanul are multă factologie, foarte interesantă, desigur, dar nu creează un personaj ci creionează, mai degrabă, un grup – oferind prietenia ca mod de salvare din acest fenomen ce încearcă să se manifeste, cu demeritul instalat în frunte, dar și ca posibil/probabil mod de reacție. O lungă poveste de dragoste, cu totul nepotrivită pentru că *el* are peste 60 de ani iar *ea*, sub 30, pare mai mult să încurce lucrurile, pentru că plonjează prea brusc în istorie pe urmele și teoriile celuilalt, ale personajului cu inspecția de mai sus. Dar... curcubeul este furat și de data aceasta, cu ajutorul antichității prezente în basme ori al cuvintelor cu iz de vechime tracă. Totuși, a spune, chiar unei domnișoare profesoare de română, că numele lui Orfeu vine de la Orfis care în limba geților înseamnă pește (p.219) – asta e cam mult. În greaca veche există orfos, cu sensul de pește care se ascunde sub pietre, și chiar numele lui Orfeu vine dintr-un radical *Orph cu sensul umbră, tenebre, lucru ascuns (vezi coborârea personajului în infern; dicționarele dau pentru comparație *Erebus*). Cred că altfel ar putea să cucerească un inspector încrederea subalternilor săi. De pildă, pentru că tot se vorbește atât de des de liceul Ion Maiorescu din Giurgiu, să urce pe o schelă până la frontispiciul liceului – și, cu o pensulă sau bidinea, să mânjească și accentul pe *o* din prenumele tatălui lui Titus Maiorescu, iar apoi, în fine, să explice că pe vremuri, părinții și bunicii noștri, strămoșii adică, scriau Ión pentru Ioan – iar noi, astăzi, uitând să renovăm complet, i-am schimbat numele...Da, dar ce spun autoritățile? Trebuie schimbată și ștampila, tot ce ține de nume, nu e așa? Ce respectăm, așadar: strămoșii, sau normele?

Dar despre literatură vorbim, iar abțibildurile istorice ori etimologice sunt doar podoabe; important e că personajele cred în ele, acceptă convenția. Și de aceea cartea se citește atât de ușor, cu uimire și încântare pe alocuri.

„Hoții de curcubeie” se dorește o radiografie a învățământului românesc preuniversitar, realizată la nivelul unui județ, prin inspectorii săi școlari. Acești oameni, profesori cu experiență de regulă, veghează asupra examenelor de promovare în învățământ, asistă la orele de specialitate, rezolvă neînțelegerile dintre profesorii de la diferitele școli...

Aurel Udeanu

E dezolant, foarte dezolant este să vezi ceea ce vezi

și să trebuiască să-ntorci capul ca să poți merge mai departe,

o compasiune imensă te invadează, te anexează,

când privești tot ceea ce se înverșunează să fie,

doar pentru a nu mai fi niciodată

nevermore.

În cea mai mare parte a timpului uit

complet de ea, iar asta, care va să zică, înseamnă
că-n tot acest timp ea nu există și eu
sunt tatăl ei cel bun și născător,
din când în când.

Bunăoară, astăzi, fix la 14,23, curgeam așa
pe Libertății fără nici un sens, un trup nu mai
aveam de mult, nu aveam ce face cu mine când
am întâlnit-o pe ea, am
adus-o pe lume, deci.

Nu o vedea nimeni, doar eu o vedeam, căci
pentru a o putea vedea îți trebuie ochi blestemați
care să vadă tot timpul pe cer un soare negru ca
oul din corb, în cireșii înfloriți să vadă o insultă adusă
sinucigașilor, iar în mielul zburdând pe câmpie un
Iisus înjunghiat de Paști să vadă.

Nu poate fi descrisă, căci a o descrie înseamnă
a o trăda. Se plimba agale printre pietoni, printre mașini
fără a putea fi strivită. Mașinile treceau prin ea sau ea
trecea prin mașini. Trupul ei nu era din lumea aceasta,
alegea cu atenție câte un trecător și îl înghițea plictisită,
fără ca nimeni din jur să observe lucrul acesta, iar criteriul
după care îl alegea era: cel bun, cel curat la suflet
ca un nufăr, pe-acesta și numai
pe acesta îl înghițea.

Nu știu cum reușea să-l identifice pe cel cu inima
dreaptă, cu țărâna iubitoare, dar reușea de minune s-o
facă, mâna invizibilă își întindea îl culegea pe cel ales,
îl zvârlea în gura ei imensă, nefericitul îi curgea la
vale pe beregată nemestecat, nu se oprea decât în
pântecele ei de aer, înghesuit printre ceilalți, se
zvârcolea o vreme, se răsucea pentru ca, în final,
acesta să se unească cu sine, să poposească în imperiul
binecuvântat al întunericului unde
nu mai există întrebări.

Creștea, se umfla, se umfla, creștea, până
la cer, la soare și poate și dincolo de el, devenea
monstruoasă, hidoasă, hipnotic o priveam, pe mine
nu voia să mă mute în burta ei din acest infern, nu
meritam: încă înțelegeam, credeam că exist. La
un moment dat a căzut răpusă în mijlocul străzii, a
început să rumege imperturbabilă, ignorând, tot ceea
ce se întâmpla în jurul ei, în ochii ei goi, incomen-
surabili se oglindea Istoria.

Cei buni, cei curați, cei drepți, cei iubitori erau
măcinați de măselele ei cât niște blocuri cu 10 etaje, se
transformau în nimic, deveneau nimicul complet, atâta
jinduit, rumega mulțumită acolo jos pe asfalt, mașinile
nu o striveau, mașinile treceau prin ea sau ea trecea prin
mașini și nimeni nu o vedea, doar eu orgoliosul, condam-
natul la vedere nelumească o vedeam și nu
o deconspiram nimănui.

În cea mai mare parte a timpului uit complet
de ea, iar asta, care va să zică, înseamnă că-n tot
acest timp Ea nu există. Decid, aici și acum, să
mă iert pe mine însumi, îngenunchiez în fața
acestui asfințit și aștept să-mi crească aripi
sub pământ. Obligatoriu, sub pământ!

În mormânt

morții nu rămân morți
cum credem noi.

În mormânt
în fiecare noapte morții
ies din sicrie,
se strâng acolo sub pământ într-o rotondă,
dau cu banul
și încep să facă dragoste unul cu celălalt,
atemporali.

Fac dragoste la întâmplare,
fără discriminare, democratic,
fără inhibiții, fără prejudecăți,
în draci fac dragoste, ignorând incestul,
asudă, gâfâie, scâncesc, oftează
și mai ales fac copii
verzi.

Fac copii verzi și suavi
pe care ni-i trimit nouă aici, deasupra,
sub formă de grâu, de porumb, de secară, de orz
să-i mâncăm și să devenim zdraveni,
apți pentru a muri
și a scăpa astfel de acest infern
numit viață.

Singura problemă care rămâne acum
este dacă noi pământenii merităm,
prin conștiință,
rodul amorului verde subpământean
al morților trudind ziuă și noapte
pentru îndestularea noastră
nesăbuită.

Ca să nu se mute în cer,

la loc cu lumină și pace,
cârtițele își fabrică nevoi.

Și vom ajunge pe fundul prăpastiei,
nu vom mai putea naște altă prăpastie.
Îngenunchiați dinaintea Sfârșitului, cu limbile
înghițite, vom sta și-l vom adora.

Noaptea se va înstăpâni peste ochii noștri,
întunericul va fi suveran,
din sângele nostru bezna nu va mai pleca
în veci, ne va guverna.

Indiferența ne va mesteca fără nicio poftă
între fălcile ei vanitățile toate,
la sfârșit de tot, își va depărta picioarele,
va urina, va defeca.

Vântul va răscoli de la un capăt
la altul craniul nostru, bufnițele
vor cânta lugubru, nimic (în sfârșit!)
nu va mai urma, nu mai va.

Doar prin cenușa amintirilor radioactive,
Mielul Universal va mai căuta,
fără nici o convingere,
ultimele fire de iarbă intrate

de mult...
în metastază.

“Eu am zis: sunteți dumnezei,
toți sunteți fii ai Celui Prea Înalt!”

Și toamna a venit peste bătrânul,

singuraticul stejar din câmpie, frunzele
îl părăsesc una câte una, se duc spre zări
mai ospitaliere, mai faste. Cât de curând
va sosi și iarna ireversibilă, pentru el
primăvara va rămâne doar o amintire care-l
va umili veșnic.

Milă. Asta e tot ce mi-a mai rămas:
o milă incomensurabilă, neagră
față de mine însumi, imprudentul
care am acceptat să fiu, să întârzii
atâta timp pe-aici, închis într-un sicriu
somptuos de carne!

Dar la întâlnirea cu El, la Marea
Întâlnire, nu mă voi lăsa așa ușor, mă voi
apăra cu străşnicie, cu toate crengile mele
goale mutate sub pământ, cu dendritele mele,
cu axonii toți mă voi apăra, voi discuta cu El
de la egal la egal, de la carne neputincioasă la
Spirit nesupus vreodată stricăciunii. Voi muri
și voi vedea cum rămâne,
care pe care.

Cam asta e tot. Despre cine plătește
ceea ce carnea mea a îndurat sub acest
soare, este o mare rușine să vorbim. Este
ca și cum ți-ai surprinde mama și tatăl
făcând sex ca să te aducă pe tine în groaza
acestei lumi, în acest infern
dulce, nemeritat.

Eu Îl gândesc și nu este.
El nu mă gândește și sunt.

Cât timp? Cât timp?

Nu, Doamne, rămâne așa

cum, aici si acum, 1. 11. 2016, h 23,59,
carnea mea trecătoare, adânc privind în ea însăși,
limpede vede.

Nimic și nimeni de pe aceasta planetă nu mă
poate extrage din această oglindă albastră în care stau și beau,
nimeni și nimic din acest Univers în care am fost aruncat
nu va reuși să mă întoarcă din drumul meu pavat
cu renunțări scumpe, inestimabile.

Totul denunță viața,
totul cerșește mormântul,
totul imploră să redevină Nimicul pur si complet
care a fost odată (*où sont les neiges d’antan*?),
totul mă somează să aduc restaurarea.

Privește in jur, *mon semblable, mon* Père!
Soarele explodează în zori pe boltă ca să meargă la ghilotină seara,
râurile curg în aval ca să sfârșească la capăt între fălcile mării,
cireșii ne orbesc cu albul lor în aprilie ca să se lepede, apoi, de floare,
mieii descind în lumea aceasta pentru ca inocența lor sa fie-njunghiată
de către fiul lui Cain, de Paști,
porumbeii eclozează din ouă ca sa fie-mbrățișați în văzduh de ulii,
fecioarele își păstrează fructul lor cel mai de preț, virginitatea,
pentru ca, într-o zi, să fie penetrate de brazi, de molizi,
iar eu întârzii în acest trup cu care nimic comun n-am
ca sa mă pun pe mine în infern.

Orice ochii mei întâlnesc în cale mânjesc cu asfințit,
oriunde ochii mei poposesc să-și astâmpere setea bovarică
dau de fântâni pline ochi cu sânge,
toate podurile pe care bunăvoința mea le așterne peste prăpastii
pupilele mele fac ce fac și podurile se prăbușesc în hău.
Nimic nu coincide cu sine însuși, nu poate
să-și egaleze umbra, are o fisură încă din proiectare,
care nu va fi astupată decât într-un sicriu
sau la crematoriu (chestiune de opțiune!).

E dezolant, foarte dezolant este să vezi ceea ce vezi
și să trebuiască să-ntorci capul ca să poți merge mai departe,
o compasiune imensă te invadează, te anexează,
când privești tot ceea ce se înverșunează să fie,
doar pentru a nu mai fi niciodată
nevermore.

Nu, Doamne, rămâne așa
cum, aici și acum, 2. 11. 2016, h 4,18, dimineața,
surpat în trupul meu, eu, deja, văd:
încep să ning impudic, aseptic și,
dacă mă străduiesc puțin,...

și apocaliptic.

(Din vol. în pregătire
„Singurătatea necesară”)

Valeria Manta Tăicuțu

Un policier scris cu nerv*

Reeditat (prima ediție a apărut în anul 2000), romanul „Deținutul 13002" este un policier scris cu nerv, care spune o poveste întinsă pe mai multe decenii. Contextul politic schimbător (finalul epocii Dej, apoi „epoca de aur" ceaușistă și, în final, anii de după evenimentele din decembrie 1989) nu diluează intriga polițistă, deși centrul de greutate nu-l constituie crima/jaful în sine, ci descoperirea unui adevăr de familie, dureros și cumva la modă: doi copii abandonați se regăsesc la maturitate, în tabere diferite: unul de partea legii, celălalt – victimă a ei. De remarcat faptul că Valeriu Anghel evită cu dibăcie capcanele telenovelistice ale subiectului, reușind să scrie o carte agreabilă, care într-adevăr te ține cu sufletul la gură.

Personajele nu suferă de linearitate, dimpotrivă, au profunzime și sunt flexibile. Un căpitan de poliție, așa cum apare în literatura „clasicilor" acestui gen (v. Rodica Ojog-Brașoveanu ș.a.) trebuie să fie un „erou", să aibă o conștiință de nezdruncinat și să prindă cu prețul vieții răufăcătorii, indiferent dacă sunt găinari de rând sau spioni dornici să pună mâna pe secretele și valorile patriei. Valeriu Anghel schițează un alt tip de milițian/polițist, unul cu față umană, care, descoperind că deținutul evadat și suspect de jaf și omor este fratele său, înstrăinat încă de la naștere, încearcă să împace ambele tabere: își face și datoria, așa cum scrie în fișa postului, pedepsind un maior corupt, dar își apără și fratele, ajutându-l să fugă în străinătate. Comoara pe care o caută cei lacomi, cățărați în funcții importante, rămâne la cine trebuie, oricât de ciudat ar părea acest lucru în ochii cititorilor obișnuiți cu „verticalitatea" de tip comunist.

Romanul lui Valeriu Anghel nu se bazează pe climax, creșterea tensiunii și deznodământul spectaculos fiind prea puțin cultivate: importantă este relația dintre personaje, modul în care se pot rezolva conflictele sociale/ interpersonale, într-o perioadă de dezumanizare, de degradare a membrilor unei colectivități. Există suficiente trimiteri, în text, la sărăcirea populației, la sistemul de înfometare prin economie nemiloasă („nechezol" în loc de cafea, produse alimentare furnizate „la negru" sau pe ochi frumoși, băuturi ieftine și proaste, probleme în furnizarea curentului electric etc., plus cenușiul predominant în orașe și senzația de pustiu, de pericol, de nesiguranță și spaimă, care-i închide pe oameni în case și-i scoate numai la interminabilele cozi din magazinele alimentare); aceste trimiteri sunt incluse într-o narațiune bazată pe alternanța planurilor temporale (trecut: epoca Dej, când mama copiilor este sedusă și apoi abandonată, epoca „de aur", când căpitanul de miliție și evadatul sunt prinși într-un joc al descoperirilor, dar și perioada postdecembristă, cu bâlbele ei politice și permisivitatea jafului organizat). Ca în romanul realist, focalizarea este de tip zero, autorul fiind interesat, exclusiv, de viziunea de ansamblu asupra lumii pe care o creează. Obiectiv și, desigur, omniscient, autorul are bunul-gust de a-și lăsa totuși personajele să conducă acțiunea, să descurce ițele intrigii de tip polițist și să găsească o rezolvare. Autorul știe că orice roman din această specie se bazează, în bună parte, pe nevoia de senzațional a cititorului, pe curiozitatea lui în ceea ce privește fațetele surprinzătoare ale naturii umane și, înarmat cu astfel de cunoștințe, la care trebuie adăugată buna stăpânire a tehnicilor de construcție, obține un produs literar captivant și credibil. Faptul că nu există exagerări romanțioase (subiectul, pe alocuri, ar putea cădea în lacrimogenul de tip telenovelistic, dacă n-ar fi tratat corespunzător, respectiv cu sobrietate) este un plus deloc de neglijat al romanului în discuție.

Se știe că cele mai valoroase romane polițiste sunt, de fapt, un puzzle pe care cititorul este invitat să-l rezolve împreună cu personajul principal, întotdeauna un detectiv/polițist înzestrat cu inteligență, caracter, condiție fizică și capabil să facă față celor mai neprevăzute situații. Cu cât misterul pare mai de nepătruns, cu atât rezolvarea (crearea imaginii de ansamblu, în măsură să dezvăluie identitatea făptașului, precum și modul în care este prins și pedepsit acesta) aduce mai mari satisfacții cititorului care a avut răbdarea să urmeze pașii anchetei, anticipând (sau nu) finalul. Trebuie spus că Valeriu Anghel mizează mai puțin pe deznodământul spectaculos și mai mult pe anticlimax: într-o lume fără repere morale autentice, n-are rost să te cramponezi de eterna bătălie dintre bine și rău, pe care se dezvoltă, în general, literatura de tip polițist.

* Valeriu Anghel: „Deținutul 13002", Ed. Corgal Press Bacău, 2018

Ca în romanul realist, focalizarea este de tip zero, autorul fiind interesat, exclusiv, de viziunea de ansamblu asupra lumii pe care o creează. Obiectiv și, desigur, omniscient, autorul are bunul-gust de a-și lăsa totuși personajele să conducă acțiunea, să descurce ițele intrigii de tip polițist și să găsească o rezolvare.

Eugenia Dumitriu

Eticul si esteticul trăite în limite omenesti, ca un desen pe o frunză transparentă

Florina Isache ne propune prin volumul de versuri „Secțiuni" - o carte de poeme care pun în ecuație dorința eului de a se defini și de a-și afirma personalitatea, în conjuncție cu lumea, cu universul privit cu un ochi proaspăt, de o acerbă spontaneitate. Nu e o spontaneitate trucată, nici o mimare a trăirii intense într-o lume ce se deschide cu generozitate simțurilor; dimpotrivă, sinceritatea e tonalitatea care-i domină versurile și transcriu trăiri marcate de plenitudine și patos, din care patetismul e absent: "Hei, Darian!/ Viața aceasta începe tot cu tine./ Ca o piramidă a nevoilor/ Deschisă tuturor cursurilor de limbi străine./ Nu știam că fericirea este un bărbat/ în care te poți pierde/ de la nord la sud / și invers."

Volumul de versuri „Secțiuni", apărut la editura eCreator din Baia Mare, într-o grafică realizată de Doru Lockmar, cu o copertă de Florin Dochia, și semnat de poeta Florina Isache, este, din punctul meu de vedere, o oscilare între inocența primordială și conștiința răului existențial, o latură solemnă a poeziei, scrisă oarecum într-un registru al gravității melancolice, diferit aproape fundamental de volumele anterioare publicate de Florina Isache, fiind vorba de o antologie de versuri, numai primele poeme aparținând unui timp apropiat editării acestui volum, celelalte fiind parte integrantă din volumele:„Ieșirea din anotimp", „Mă voi întoarce pasăre", „Ploi în oglinzi" și „Drum în casa de iarbă".

În volumul „Secțiuni" - poeta pune accentul pe acel sentiment profund, numit dor: "îmi este dor de visul al treilea/ în care doreai să intri,...", pe târgul provincial: „Realitatea începe de aici. Din dreptul vitrinei cu anunțuri:/Angajez vânzătoare. Vârsta peste 40 de ani./ Vând casă în localitatea Scrioaștea. Preț negociabil./ Vând ouă de prepeliță./ Cumpăr liniște.../ Vând boltă în cimitirul Stelian popescu, zona 1, rândul 3./ Bună dimineața,/ sunt Monica și vă prezint realitatea zilei – la Radio Impact.", păsările măiastre:"...aruncă-mi amintirea/ la răspântia zărilor/ ca Pasărea Phoenix/ renasc în cuvânt." Pe lumina Universului: „Lumina puternică distruge formele, / Stai între lumină și umbră!", pe iubirea mai presus de orice iubire:" Și îmi doream să mă iubești/ cu privirea, cu mâinile, cu gura să-mi traversezi trupul/ în cercuri/ ca o ploaie să-mi umpli cu semințe setea,/ să simt cum crești în mine, cum te ramifici, cum înflorești,/ cum amuțesc toți privindu-mă,/ rodind, rodind, rodind...", toate acestea devin în poezia Florinei Isache personaje lirice memorabile, urme ale cuvintelor metaforă căutate cu perseverență în invocarea realistă a tinereții, muză bună și cuminte între lumi paralele pentru că "iubirea e un traseu nemarcat" de-a lungul existenței umane.

Între vid și univers, între reverie și realitate, între întuneric și lumină, poeta vrea să creadă în speranțe:"În dimineața/ când stele-mi adorm/ sub cap/ mă simt visul geamăn/ al visului tău, pe infinitul căprui/ cu foșnet de irişi./ Adun în palme răsuflarea/ cu boabe de vin/ piruete de rouă." Astfel că optimismul pe care îl așază pe rândurile poeziei sale Florina Isache sunt mai degrabă o constatare a realității, decât o animare voită a spiritului uman deși uneori pare că poezia sa rămîne exclusiv în zona experiențelor greu accesibile uneori chiar radicale.

În volumul de versuri "Secțiuni" este evidentă posibilitatea poetei Florina Isache de a da realului palpabil reflexe de irealitate, calea merge pe adîncirea realismului crud al observației, care reverberează de la sine așa cum o fac destule picturi mergând pe o suprarealitate halucinantă. Lirismul poetei Florina Isache este în acest volum de poezii, unitar și se deschide fără complexe spre câteva din motivele marii poezii pentru că reduce semnificativ elementul ludic și împinge estetica poeziei spre o morală a esteticii, păstrând mereu în poem accentul unei sentimentalități frumoase și decente.

Poeta vorbește în poeziile sale despre frica existențială, despre timp, despre singurătate, despre natură care înainte de orice, înseamnă a vorbi despre o poezie matură care își asuma aceste subiecte, implicându-și biografia în aceste teme abstracte care fac, nu de puține ori, ca poezia Florinei Isache să pară o tragedie în alb, un alt desen pe o frunză transparentă, contând întotdeauna pe simțul măsurii.

Volumul de versuri "Secțiuni" semnat Florina Isache sugerează cititorului că între etic și estetic nu există nici un hotar atunci când ele sunt perecepute în limite omenești, expresia lirică fiind singura soluție de ancorare în real, așa cum afirmă cu gentilețe poeta: "Da, lucrurile frumoase/ au electricitatea unei conducte de gaz/ ce străbate o catapeteasmă,/ și sunt complicate...".

Aureliu Goci

Autorul nu ajunge la formule reflexive sau la autoexprimarea exprimării ca la postmoderniști, ci continuă să mediteze, în sensul clasic, la condiția poetului. Câteodată, în curgerera poemului, se simte câte o inflexiune verbal argheziană sau o răsturnare sintactică specifică Maestrului Cuvintelor potrivite...

Discreția ca valoare și distincție morală

■ **Alexandru Ciocioi, *Ecoul dintre gene* (111 poeme alese), ed. Betta, Buc., 2015**

Debutant întârziat în volum, d. Alexandru Ciocioi era deja o prezență în viața literară, colaborator la principalele reviste ale epocii, când și-a tipărit prima carte la... 53 de ani, după o copilărie plină de griji și o adolescență marcată de interdicția de a citi prea mult... Cu toate acestea, poetul a înotat împotriva curentului și a scris, și a citit, și s-a făcut remarcat de critici, poeți și scriitori ca Valeriu Râpeanu, Liviu Călin, Florentin Popescu, Emil Lungeanu ș.a. Ulterior, ritmul aparițiilor s-a accelerat, și după 1996, într-un deceniu și puțin mai mult de jumătate, și-a constituit o operă prin 11 volume originale. În fond, poetul nu avea nimic de recuperat, ci trebuia doar să consolideze și să nuanțeze o „voce" poetică perfect individualizată.

Domnul Alexandru Ciocioi este un poet atipic, chiar și pentru „generația intermediară" (generația 70) care, într-un fel, marchează și diferența specifică între două momente de referință ale poeziei românești în secolul XX : generația 60, care a readus creația lirică la rădăcinile moderne din perioada interbelică (Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ilie Constantin, Gheorghe Tomozei ș.a.) și generația postmodernistă a optzecismului. Această deschidere bivalentă, atât spre trecutul apropiat cât și ca presimțire a unei posibile deveniri a modelului poetic marchează întreaga creație a autorului.

Volumul de față se deschide cu poemul « *Doamnelor cuvinte* » în care autorul cere imperativ vocabulelor să « stea cu adevărul pe masă » și să nu refuze « culoarea inimilor » dacă nu vor să fie îngropate « într-o statuie stingheră,/ de vid... »

Prefațatorul, d. Emil Lungeanu, observă « o complicată ... chimie a întâlnirilor între substanțe, uneori cu aparență oximoronică », precum în versurile *doi atomi iubind cenușa/ vor să facă nuntă-n voi/ aruncânu-vă sălbatic/ într-o lume – de apoi...*

Poetul abordează o tematică variată – de la expresia dragostei la amintirea mamei, de la sentimente adânc umane la poeme-pastel, totul învăluit într-o metaforă originală, uneori dureroasă: *Prieteni,/ ospătați-vă cu mâinile mele !/ Buze de dragoste/ vă așteaptă pe fiecare deget... (« Ospăț »),* sau : *Nimeni nu a văzut/ singurătatea râzând !/ Sângele ei/ -de piatră-/ curge întotdeauna/ în afara trupului (« Nimeni »)*

Trebuie să observăm că, după debutul plin de pregnanță și recunoaștere unanimă din 1996, autorul a avut iarăși o perioadă de tăcere de aproape un deceniu, dar astăzi bibliografia sa rămâne impresionantă : *Anticarul de gesturi*, Ed. V.Cîrlova, Buc., 1996*; Arborele de viu,* Ed. Semne, Buc., 2004*; Ulciorul de cuvinte,* Ed. Semne, Buc., 2006*; Pasărea din secundă,* Ed. Semne, Buc., 2009*; Fântânarul de vorbe,* Ed. Semne, Buc., 2009*; Drumul ochiului,* Ed. Albanezul, Buc., 2010*; Zborul din clepsidră,* Ed.Universalis, Buc., 2011*; Am uitat să vă spun,* Ed. Amanda Edit, Sinaia, 2011*; Am uitat să vă spun,* ediția a doua revăzută, Ed. Granada, Buc., 2013.

Cu toate acestea, dacă urmărim atent titlurile, observăm că autorul își polarizează discursul poetic pe două mari teme de largă reverberație umană: *Timpul* și *Cuvintele,* acestea fiind și temele major – semnificante ale generației 60 și, respectiv, generației 80, pe care autorul o premerge și o anticipează. Poetul și-a cristalizat discursul, care a devenit limpede și semnificativ, de consistență metaforică și o remarcabilă cursivitate.

Așa se face că, deși în versuri albe, discursul se potențează printr-o discretă, dar relevantă incantație interioară, că, pornind chiar de la titlurile cărților, eflorescența metaforică amplă conține și conservă și universal semnificațiilor.

Esențial, autorul scrie o poezie a prezenței în lume a Bărbatului (cu majuscule), dominante fiind erotica, dar și meditația filozofică și melancholia trecerii ireparabile a timpului: *„Există un hotar/ la marginea pleoapei/unde se termină omul!/Acolo e bine să ne facem/ câte un pat de zboruri/ și între cearceafuri de crini/ să ne așternem cuminți/ așteptându-ne unul pe altul.//Există un hotar/ la marginea pleoapei/ unde se termină omul!// Numai mâinile lui/ cu un neastâmpăr/ al firii/ trece într-un dincolo/ cioplindu-ne chipul/ în treaptă de zare/ pentru ca pruncii/ să meargă/ o lumină mai sus! ("Hotar")*

După cum se poate sesiza în poemul citat, există o incantație supra-textuală, care impune și un fel de refren sau o subliniere a temei principale pentru rotunjirea semnificației și, în același sens, consecutiv, se cristalizează și un fel de morală sau de sentință concluzivă a textului. Morala poate să apară chiar și în centrul textului – *iubirea/ respiră albastru* – sau în zona „necuvântului", preluat de la Nichita Stănescu.

Autorul nu ajunge la formule reflexive sau la autoexprimarea exprimării ca la postmoderniști, ci continuă să mediteze, în sensul clasic, la condiția poetului. Câteodată, în curgerera poemului, se simte câte o inflexiune verbal argheziană sau o răsturnare sintactică specifică Maestrului Cuvintelor potrivite, ca în acest extraordinar poem de dragoste: *Întotdeauna/ mai avem o vorbă albastră/ - nechemată și castă - / o privire ascunsă în sânge/ unde vântul nu ajunge ...// mai avem o lumină străină/ - neinvitată la cină - / un somn cuminte de floare/ uitând să mai zboare ...// Întotdeauna/ mai avem un zâmbet de stâncă/ și-un vis cu putere de încă ... (Întotdeauna).* Universul său poetic, de factură confesivă și intimistă, ne prezintă o lume a problemelor grave, dar conturată delicat cu precizie de bijutier.

Deși cariera sa a început târziu, ea a lăsat deja în urmă o îndelungată activitate literară, poetul nu este cunoscut și apreciat nici acum așa cum ar merita și îl recomandă cele 12 volume publicate. Nici critica literară nu s-a grăbit să salute și să comenteze acțiunea poeziei în Cetate, personalizată sub chipul bland și înțelept al lui Alexandru Ciocioi. Cu modestie și multă discreție, activ în publicații și în mijlocul confraților, poetul este o prezență stenică, optimist, de un binefăcător echilibru în turbulenta noastră viață literară. Și opera și personalitatea sa identifică și performează un poet de drum lung, care, oricând, poate să ne surprindă cu noi creații de rezistență și înalt nivel valoric.

Poarta operei sale rămâne tot timpul deschisă.

Octavian Mihalcea

ARIPI FINE

Drumurile noastre în jurul
unei figuri ce nu mai apare
somn nemișcat prin somn
mult foc aprins în vene calme
alte draperii singure cheamă
centrul unei porți dincolo de cer
dacă aștepți vezi altă lume
întinsă între puncte
care unesc mult prea
repede dimineața cu noaptea
zâmbete cunoscute prin fum
răsar puțin așteptate ierburi
aripi fine ard
semnele acelorași semne

SUNT ALTE ÎNDREPTĂRI

Va fi legarea ca o frica
a începutului pur
până la capăt
urmărești apropierea sângelui
trăitoare descriere aprinzând marginea
sunt alte îndreptări prin singura casă
săgeți apropiate poartă deosebite ochiri
dispariții pentru mâine
deja știm alunecările

SE TOPESC CHEILE

Cât a mai rămas din lumină
își va întinde aproape
trupul cândva nemărginit
chipurile vin la judecata
celor ce poartă sub ochi
primele tăieri
odată au fost înghețate
acele raze
parcă s-au schimbat vechi rame
se topesc cheile aerului
cercul rătăcit plutește încet
peste îngenuncherea din lume

LAMENTO

Frumoasă poate fi
chiar ultima urmă
motiv roșu
dintr-o poveste împreună
mereu a fost aproape somnul
timpul nu va reuși
să întreacă știutele
acorduri ale npții
cumva unul dintre sfârșituri
își va compune opera
Lamento per la morte
voluptate a celor care
nu se mai întorc

LUMINILE VIITOARE

Cum ai ajuns să vezi
au fost multe dintre
cele mișcătoare
pe sub pielea subțire
ca linia ochiului verde
sus unde învinge vertijul
fără nimic împrejur
te rotești cazi undeva
ești același viu sau nu
speranța spală orice păcat
vei aplauda luminile viitoare

FĂRĂ NUME

Apa din spatele acelor cuvinte
frământată de tăceri
ar ridica sabia
până la înălțimea închisă
unde nu încep decât
arborii fără nume
puls pe ritmuri cugetătoare
iar după trezire zgomotele
vor părăsi ecranul
sub Lună amăgirea
e fără urme

SIMBOLUL

Chopin o seară sau două
poate prăbușirea
e mult prea aproape sunetul
vom învia întrebând
să fim acum focul
trăitor printre răni
pe o jumătatea a teatrului
stă simbolul lui Gustave
cerul pe care l-ai văzut
odată când erai tânăr
fără vină acolo unde
se termină albul vom ști

DOAR AICI

Plante lungi ascuțite
mor și se refac
zac și se înalță
înflorirea aripilor
dintre pământuri
doar aici ploile spală
tot ce apasă fruntea
mers drept fără a te pierde
în fața știutului soare crăpat
trupurile sunt în spate
mult în spate
un ecou puternic...
ce lume vine la rând
ce secundă va trezi
mereu alte culori
vei întoarce te vei întoarce
vei întoarce ochii

VORBE DE STICLĂ

Toate vorbele de sticlă
treziri moi
aura planetei descoperite
noaptea într-un regat incandescent
al liniilor curbe
măcar acum s-ar putea nărui zidul
muzicile înfășoară oase
pași frunze gropi
sufletul ceasului care nu va mai crește

CIOBURILE

Puterea aflată
numai de noi
ar trebui să ne salveze
pentru că am plutit
în preajma nisipurilor libere
pentru că mările erau
din ce în ce mai pure
chiar acum cioburile
alungă liniștea
strălucirea colțului
amintește ceva

litere

Alexandru Jurcan

Frigul și obsesiile cinefile

Gata, m-am împotmolit, memoria îmi joacă feste... E frig, nu mă mișc de la birou : caut în neștire acul în carul cu fân. Adevărul este că prea aș vrea să stochez intacte toate informațiile, să nu uit nimic. Nu sunt un computer, să fim serioși! De unde mi se trage starea de nervozitate, de căutare? De la genialul Julio Cortázar, mai precis de la povestirea dedicată lui Peter Brook – *Instrucțiuni pentru John Howell.* A început imediat vârtejul de *déjà vu* , adică „unde am mai văzut asta ? ceva film? vreo piesă?”

Un spectator la teatru. Pauza după actul întâi. Doi domni amabili (tot de la Kafka...?) îl invită pe acel spectator în culise. Da, musai să intre în actul doi, să fie acel soț înșelat de Eva, numit Howell. Nu, nu e nevoie de text, e liber să improvizeze, va fi credibil, desigur. Fără mofturi, hai, nu e timp, uite peruca... și îl îmbrâncesc pe scenă! Ca să-și revină, omul agresat aprinde o țigară. Actrița (Eva) se apropie și îi șoptește disperată la ureche: „Nu-i lăsa să mă omoare!”

Unde am mai văzut asta? Poți evada dintr-un scenariu? Poți împiedica un deznodământ? Revăd mintal scena din *Birdman* de Inarritu, când Riggan folosește un pistol adevărat în ultimul act al piesei și se împușcă în nas, gest care ridică sala în picioare. Da, dar nu e ca la Cortázar... Cine a făcut un film după Cortázar? Antonioni, în 1966 – *Blow-Up*. Aparențele înșelătoare, fotografia ce ascunde o crimă. Apoi îmi vine în minte personajul lui Jim Carrey din filmul *Truman Show* (1998) de Peter Weir. Casa lui e platou de filmare. Viața sa e pândită de camere ascunse de televiziune. Poate evada din scenariu? Cerul o fi cumva mucava pictată?

Dar la Resnais...nu era ceva din piesa *Eurydice* ? Ba da, filmul său din 2012 – *Încă n-ați văzut nimic* – unde sunt invitați niște actori să se vadă pe un ecran cum interpretau piesa cândva. Cum textul s-a infiltrat în memorie, deteriorându-le personalitatea. Perenitatea artei ? Picasso credea că arta ne purifică de colbul cotidian mereu acumulat.

Și în filmul lui François Ozon – *În casă* – inspirat din piesa lui Juan Mayorga, realitatea e doar o materie primă pentru construirea de ficțiuni. Scriitorul poate modifica situațiile, iar oamenii pot deveni marionete posibile, aservite unei imaginații laborioase.

Cred că am luat-o razna, așa e pe vreme de ger, iar colaționările sar peste cal, haotice. Încă nu știu unde am văzut secvența aceea cu alunecarea silită pe scenă. Am încălecat pe-o șa și v-am detaliat obsesia mea!

Ion C. Ștefan

Absolvent al Facultății de Filologie, București, profesor de Limba și literatura română la un colegiu național din Capitală, membru al Uniunii Scriitorilor din România.

A publicat versuri, proză, articole în *Gazeta literară*, *România literară*, *Luceafărul*, *Tribuna*, *Familia*, *Ramuri*, *Bucureștiul literar și artistic*, *Argeș*, *Curtea de la Argeș*, *Destine*, *Cetatea lui Bucur*, *Sud*, *Amurg sentimental* și altele.

Este autorul a 36 de volume de povestiri, romane, versuri, eseuri, tipărite la Cartea Românească, Albatros, Litere, Semne, Artemis, Arefeana, Destine și altele.

Dintre volumele sale de versuri amintim: *Despărțirea de cuvinte*, *Atât de densă clipa*, *Vara patriei*, *Tărâmurile sufletului*, *101 poeme*, *Pe treptele timpului*, *Lumea poetului* și altele.

Și-au exprimat păreri critice despre opera sa: Laurențiu Ulici, Nicolae Dan Fruntelată, Gheorghe Bulgăr, Valeriu Gorunescu, George Gibescu, Victor Atanasiu, Lucian Gruia, George Șovu, Victor Gh. Stan, Ion Machidon, acad. Gheorghe Păun, acad. Vasile Tonoiu, Victoria Milescu, Florentin Popescu, Radu Cârneci, Geo Călugăru și alții.

Apropiere

Nu mă pot despărți
De această dorință
Care a crescut ca o iederă
În jurul trupului meu!
Apropie-te și vei cădea prizonieră
Unei pătimașe iubiri
Ce ne bântuie viețile!
Apropie-te cu sufletul deschis
Cum ai intra într-o catedrală tainică,
În care să ne rugăm împreună
Pentru fericirea trupurilor noastre
LEGILE TRUPULUI ȘI LEGILE SUFLETULUI
Legile trupului și legile sufletului –
Tot legi sunt, și unele și altele,
Ca niște precepte obligatoriu de urmat,
De viață și de iubire!
Dacă respecți legile sufletului, Anna,
Și, din când în când, îmi oferi
Un sărut gingaș – de ce nu
Și legile trupului într-o îmbrățișare
Pe care o doresc atât de mult?
Trupul și sufletul tot una sunt
Și ascultă fiecare de legile celuilalt,
Așa cum tu cu mine formăm un cuplu unic
În această iubire ideală!

Mărturisire

Cum să mă mai despart
De acel verde năvalnic
Care cucerise câmpia?
De foșnetul copacilor cei tineri
Însoțindu-ne pașii spre neunde?
De blândețea mângâietoare a soarelui
Și îndemnul său astral:
– Haide, îndrăgostiților, mărturisiți-vă!
Privirile tale jucăușe, sfioase,
Strălucind ca boabele de rouă
De pe obrazul florilor,
Parcă șoptind și chemându-mă:
– Haide, omule, mărturisește
Ceea ce eu deja presimt,
Ceea ce, din sufletul tău,
Îți năvălește în priviri!
Iar brațele tale parcă vibrează,
Iubirea țâșnind înflorită;
Eu doar mi le imaginez,
Te întâmpin și-ți răspund:
– Tu ești infinitul clipei mele –
De-acum până la moarte!
Spune-mi: pot să te îmbrățișez?...
Ai aplecat pleoapele,
Apoi fruntea care-ți strălucea,
Ca și cum cuvântul Da!
Ți-ar fi înconjurat-o
Ca o coroană princiară.
– Prințesa mea, am rostit,
Te mai întreb încă o dată:
Îmi dai voie să te sărut
Așa ca pentru această primăvară?
Deși cuvinte de chemare nu au fost rostite
Decât în imaginația mea,
Când m-am aplecat spre tine
Mi-ai întins obrazul –
Ca pe un dar princiar...

Să ne întoarcem la bucuriile de-atunci!

Să ne amintim de clipele fericite, de demult,
Ale primei iubiri – într-o câmpie însorită
Când tu, suavă și cu zâmbetul pe buze,
Într-o dimineață de mai, mi-ai ieșit în cale,
Minune pământeană, printre flori alunecând!
Erai atât de frumoasă și delicată, ca o boabă
De rouă, pe geana mea poposind...
În vremea aceea nu știam că soarta mi-e marcată
Pentru totdeauna – veneam spre tine și zâmbeam –
Rob al unei iubiri nemărturisite, neîmpărtășită
De nimeni, sub soare și sub stele...
Să ne întoarcem la bucuriile de-atunci,
Poate întinerim și ne vom iubi mai departe!

Portret

Chipul tău dulce precum o căpșună nesărutată,
Râsul buzelor, care mi-aprind bucurii în priviri,
Catifelarea obrajilor tăi, pe care cu drag îi mângâi,
Zâmbetul tău – care mă îndeamnă să îndrăznesc...
O, de ce e uneori e atât de lung drumul
Până la sărut? De ce alunecă prea multă lumină
În jurul nostru, cuprinzându-ne
Ca într-un miraj al dansului dorit?
Toate strălucesc pe chipul tău dulce
Într-o armonie de împăcare și dorințe...
Doar eu mă opresc sfios la porțile
Sărutului dorit. – De ce? mă întreabă
Alt bărbat: de ce, mă, Timidule,
Când Anna Lugojana abia te așteaptă?

Cum să mă mai despart
De acel verde năvalnic
Care cucerise câmpia?
De foșnetul copacilor cei tineri
Însoțindu-ne pașii spre neunde?
De blândețea mângâietoare a soarelui
Și îndemnul său astral:
– Haide, îndrăgostiților, mărturisiți-vă!

I.C.Ș.

Muzica zilelor noastre

O tripletă rezistentă

Fincă de opt ani încoa` cântă și încântă din plin. Strânge toamnă după toamnă umblând prin orașe. Atrăgând melomanii necontenit. Să vadă, s-audă viorile faimoase, neostoite și delicioase sonor. Stradivarius ”Pachoud” și Guarneri ”Catedrala”. De secole, vechi, însă viguroase. Real ultraprețioase, la fel, și azi, maiestuoase...

Contribuie la asta ai lor posesori. Mereu mânuindu-le ager și cu spor. Liviu Prunaru și Gabriel Croitoru. Olteanu` vine de-afară și-l ia pe bucureștean să meargă, în trio, prin țară. Căci întotdeauna le ține isonu`, la fix, brașoveanu`. Horia Mihail, evident. Pianist rodat, total adecvat spre a-i însoți. D-aia îi socot o tripletă excelentă, harnică și rezistentă. Aleg ce trebuie, redau cum trebuie și publicu` simte. Ascultă, vibrează și asimilează de fiece dată câte ceva. Din atâtea nestemate, pe portativ adunate, inspirate, minunate...

Așa s-a întâmplat și la Pitești, în Brumărelul apropiat. Când Gabi, Liviu și Horică finețuri ne-au oferit. Și delicatese. Purtând semnături alese: Wieniawski, de Sarasate, Piazzolla, Șostakovici, Frolov. Apoi, Villoldo, Rodriguez, Gardel. Altfel spus, clasic și modern d-ăle mai de soi. Redate subtil, vioi și gentil. Băieții, gentilomi, se ”duelează” rasat. Arcușurile, ”florete” selecte vădit. Mâinile, agile nespus. Așa că i-am admirat îndelung și meritat. Fiind o seară faină pe strune de vioară și clape de pian. (Frolov, cel puțin, nemaipomenit. Jazzu` și barocu`, meșter le-a unit. Că, pe mine unu`, mai că m-a topit.) Concluzia, luminoasă: muzică frumoasă, chiar să pleci de-acasă pân` la filarmonică...

Vă pla*Cello*?

Ne-ntrebară, la filarmonica loco, recent, Manta și Suma. Doi instrumentiști la patruzeci și. Care merită apreciere din plin pentru oferta lor muzicală. Căci avură-n program numa` piese-n duet. De Dotzauer, Boccherini, Popper și Barriere. Puțin cunoscute la noi, da` bine făcute. Nestemate, nu alta. Dificile vădit, însă făr` de probleme pentru cei doi interpreți. Prieteni în copilărie, colegi de conservator în junețe...

Stabilit în Irlanda, Adrian muncește-n afară. Concertează și predă. Răzvan, preponderent în țară. Mânuiesc arcușu` cu iuțeală multă. Finețe, la fel. Virtuozitate și pasiune îngemănate, chibzuit dozate. Trăire și măiestrie relevând radios. Se completează la fix, se armonizează grozav. Nuanțează adecvat în sunet echilibrat. Cu niște lumini potrivite creând nu doar universu` sonor preconizat. Ci și-o ambianță cuceritoare, caldă, seducătoare. Muzica lor în suflet pătrunzând și-n minte rămânând. Făcându-ne să-i vrem și altădat`, neapărat. Iar răspunsu` nostru la-ntrebarea-titlu este unanim: da`, ne placu cello. Meritu` vostru fiind, incontestabil. Așa că, drept mulțumire, postai și eu pe site rândurile astea. Vi le datorez și voi să vă reaud mintenaș. Tot în această formulă nimerită, izbutită și convingătoare nespus...

ADRIAN SIMEANU

Maria Nițu

Amazoană în tangajul prozei

MARIANA PÂNDARU, ***Om în intersecție***
Ed. Călăuza, Deva, 2017

Reflex al carierei de poetă, amprenta poetică este ineluctabilă, nu e prozatoare de cursă lungă, pur sânge. Iubirile sunt din gesture poetice, adolescentine: la o fermă piscicolă, în Delta Dunării, El (Iovan) îi oferă Ei (Marta) „un căluț de mare, uscat" (simbolic, era pentru pescari purtător de noroc).

Totul e parcă pus pe catifea, uneori, e drept, de catifea sfâșiată, peticită, ori decolorată de timp, pentru că unele flashuri sunt dureroase, sub asperitățile vieții, prin prisma unei hipersensibilităţi feminine ulcerate.

Mariana Pândaru este unul dintre cazurile nu prea des întâlnite, al femeilor „bărbate", de data aceasta din zona Hunedoarei, scriitoare „en tittre", cu precădere poetă, dar deopotrivă director de editură („Editura Călăuza") și director de revistă („Ardealul literar"), personalitate marcantă ca animatoare culturală, din plutonul feminin pilduitor al locului, alături de Paulina Popa, ori din vecinătatea timișoreană, de Nina Ceranu.

Volumul *„om în intersecție",* Ed. Călăuza, 2017, cuprinde proză scurtă (chiar foarte scurtă), miniaturi de câteva pagini, unele rezumat al unei vieți întregi, concentrate într-un crochiu de destin, altele doar flashuri de scene cotidiene, sau doar gânduri, atitudini de o clipă, metafore poetice, cu încărcătură simbolică, ale unor vieți ... „la intersecție".

Este o proză minimalistă, atât în dimensiuni, în durata epică - de un moment, în caracterizarea personajelor - la faza de crochiu, câteva tușe de tipologii clasice, cât și în stilul simplu, fără zorzoane pentru efecte stilistice de paiete. O variantă de „Momente și schițe", dar nu în clasicizatul stil satiric, ci sentimental - pastile de iubire, între împlinire și suferință.

Stilul simplu este într-un limbaj îngrijit, fără asperități de limbaj. Cum o mare parte sunt localizate în mediul rural al satelor hunedorene, în unele proze intarsiază efecte de limbaj popular, regional, pentru caracterizarea personajului în lumea sa. Irimia îi vorbea câinelui nou în ogradă, arătându-i cireșii: *„Î vezi cât îs de faini? Amaru' lor că bine le stă! Da ce faci? Te hodini? Uite, acuși o luăm în jos și intrăm, dragule, în ograda noastră"* (*Câinele*)

Discursul epic este într-o narare clasică, fără întorsături, alambicări moderniste de perspective auctoriale, de dislocări spațio-temporale etc. Insolit, debutează promițător proza *„Actorul",* într-o adresare directă, la persoana a doua, din nevoia unui confident, care devine însă un monolog al Ei, căci e doar în gând –- linia de dialog a celuilalt e in absentia, el doarme. *„nu mi-ai vorbit niciodată de visele tale, ba chiar mi-ai spus cândva că tu nu poți visa sau, că visezi foarte rar (...) Nu știu ce fractură s-a petrecut în viața ta de te-a pustiit într-atât"*. Introspecția nu e dusă până la final și revine la formula clasică la persoana a treia, de epic obișnuit.

Personajele sunt introduse ca la carte, de la început cu prezentarea actului de identitate, ca fișa proprie a postului., *„Alo, Irina? Sunt Sorina"* , *„Constantin se așeză pe marginea patului"* ... Numele sunt comune, obișnuite, de largă circulație românească (Elena, Nicolae, Ioana, Gheorghe etc.) pentru că și actanții sunt oameni simpli, din cotidianul unor vieți aparent banale: în timpul unei vizite la un unchi în Deltă (*Căluțul de mare*), la o cafenea când Ea (Elena) își aștepta fiul de la ora de engleză (*Ioan cel din nord*), în drum spre locul repartiției (*Învățătoarea*), pe bancă în așteptarea unui autobuz *(Străinul*) etc.

Firul epic se reia similar: o poveste de dragoste ori un flash din real ori posibil, dintre un El și o Ea, istorii de cuplu, unele eșuate, altele împlinite, ori rămase în stand by, într-un final deschis, de sugestie.

Prezentarea este din perspectiva unui personajului feminin narator. Astfel că toate piesele sunt ipostazieri de love story, variațiuni pe muzică de Bach, alcătuind, ca un puzzle, panoramarea unei psihologii feminine la intersecția cu iubirea. Firescul uman care are nevoie de a da și a primi iubire. Psihologia unei firi sensibile, romantice - uneori în exces, visătoare, poetice, parcă din timpul unor romanțe apuse, într-o perspectivă idealistă - un idealism puritan, de epocă victoriană.

Este sentimentalismul unei sensibilități feminine neatinse de cinismul modern, al unui timp revolut și al unei vârste trecute de prima tinerețe, tributară amintirilor, retrăirilor evocativ -visător ale unor clipe de bucurie de altădată. O reîntoarcere în trecut prin care personajul încearcă *„să se convingă că a trăit cu adevărat"* (*Cireșul*) .

Departe de orice cinism ironie ori persiflare modernă, dezabuzată, alienizantă.

Poate ar fi fost necesară din când în când, dincolo de tonul grav, serios și o notă ludică, lejeritate întru detensionare autopersiflantă etc., pentru a ieși din gustul doar de zahăr candel și a da și o iuțeală de sare și piper.

În același timp, pentru că realitatea este totuși dură și nu menajează sensibilități poetice, este psihologia femeii demne, care nu devine disperată, umilă, ci învingătoare mândră, orgolioasă, care își învinge și gestionează rătăcirile de moment, loviturile sorții căzute *„ca un satâr ce a decapitat toate visele"* (*Întâlnirea*).

Reflex al carierei de poetă, amprenta poetică este ineluctabilă, nu e prozatoare de cursă lungă, pur sânge. Iubirile sunt din gesture poetice, adolescentine: la o fermă piscicolă, în Delta Dunării, El (Iovan) îi oferă Ei (Marta) *„un căluț de mare, uscat"* (simbolic, era pentru pescari purtător de noroc).

Totul e parcă pus pe catifea, uneori, e drept, de catifea sfâșiată, peticită, ori decolorată de timp, pentru că unele flashuri sunt dureroase, sub asperitățile vieții, prin prisma unei hipersensibilități feminine ulcerate.

„Un om fără trecut", și-ar pierde identitatea. Ștefan, personajul din *„Ziua cea mai grea"*, vede demolarea casei sale, sub fălcile buldozerelor modernizării. Acel dâmb de moloz parcă era propriul mormânt.

Calități de prozatoare se văd însă în mânuirea cu siguranță a dialogului între personaje, cu vivacitate, naturalețe, chiar dacă tensiunea epică lipsește.

Astfel că stilul lejer, accesibil e plăcut la lectură, o lectură agreabilă, dar nu de metrou, sau de vacanță, ci în momente de nostalgii, seara, ori în solitudinea unor clipe de reverie, când ai nevoie de intimidate cu tine însuți...

În acest context, dominantă este starea de singurătate, care se cere alinată prin iubire, împărtășită, promisă, ori chiar doar visată, *„seara asta frumoasă accentua în mine sentimentul de singurătate"*(Străinul).

Trăsătura dominantă a personajelor este firea introspectivă. Sunt personaje care-și caută rostul, îl analizează, la ora bilanțului, cu întrebări retorice, *de ce?!!* Introspecția, disecția analitică sunt un atuu al prozei feminine, întru sondare fină, nuanțată a sensibilității sufletești.

Momentele nu sunt prezentate în timpul desfășurării dramatice, de cumpănă, ci în clipe de acalmie, rememorare detensionantă. Epicul se coagulează din întâlniri luminoase, care să compenseze traumele din trecut, printr-o asumare senină, detașată.

Piesele sunt inegale ca valoare, ca tensiune epică, unele cu final în suspans, incitant, cu tentația oricărei promisiuni posibile, altele povești pilduitor - constructive, ca-n filmele epocii de aur de făurire a „omului nou" (deși „omul nou" este un concept cu vechime biblică, apostolul Pavel vorbea despre cei „îmbrăcați în omul cel nou", întru lumina lui Hristos) .

Povestea lui Gherasim parcă are amprenta discursului despre epoca obsedantului deceniu, în acele clișee știute, al personajului care nu acceptă colectivizarea și ia de bună voie drumul exodului la oraș, muncitor la mina Anina, unde statul îi dă imediat loc de muncă, îi repartizează locuință, *„ai aici un bilet, te duci cu el la Spațiul Locativ din oraș, o cauți pe tovarășa Florea, spui că vii din parte a mea"* (*Om în intersecție)*

Altă proză e ușor didacticistă, ca un articol de consultanță psihologică, întru terapie de cuplu à la formula AS. Întâlnirea dintre două prietene de-o viață, Sofia și Elena, se desfășoară doar ca prilej de schimb de replici privind propriile vieți, dezbatere despre cine are *„adevărul vieții"*, când una alege singurătatea față de un partener oricât de chinuitor, cealaltă nu, *„prefer zbuciumul în locul singurătății" (După amiază fierbinte).*

Alteori, sunt duse bine până la sfârșit, dar au în final o frază de prisos, ca explicitare a mizei epice: *„întâmplarea l-a marcat pe tot restul vieții sale de om trecut prin multe...* "(*Poștașul*) Sunt detalii la care trebuie să exerseze cu timpul, întru perfecționare ca prozatoare, în tehnica scrisului, a dozării frazelor și efectelor.

Global, acționează în prim plan doar personaje pozitive, poate de aceea volumul pare mai palid, căci e greu să construiești personaje pozitive puternice, Călinescu spunea că *„bunele sentimente nu fac literatură"*.

Singulară este *„Povara faptei*", tensionată, rezumând un destin ca de tragedie antică ori shakespeariană, cu un naturalism dur. Nicolae, ieșit după 20 de ani din închisoare, după o încercare eșuată de a încheia ca-n Romeo și Julieta, o poveste de dragoste imposibilă, e găsit mort la mormântul iubitei Sabina. Îl considerau scrântit, dar nu râdea nimeni, socotit de toată lumea *„tristul și întunecatul nefericit al satului. Nimic mai mult"* .

Altele au drept nucleu epic un simplu gând care leagă imaginea unui pom uscat în vârf, de la casa bătrânească, de un vis cu mama care, „de dincolo", îi spunea să nu taie mărul cu mere dulci, al copilăriei sale: *„să-l mai lași să rodească. E al nostru"* (*Casa din deal*).

Rememorând suferințe din tinerețe, se emit generalități știute,, *„suferința te învață multe și mai ales te întărește în lupta cu viața!"*(*Vernisaj),* ori nostalgii toarse pe fuiorul vremii la furca unor căsnicii fade.

Se degajă o atmosferă sufocantă în cleștele îmburghezirii necesare pentru „a fi în rând cu lumea", cu familie și copii, mult prea cuminte, fără aventura și tensiunea spiritelor boeme, dar cu nostalgia lor, din perspectiva unei feminități bovarice, un bovarism inevitabil în spațiul opac, cenușiu al provinciei.

Prozele alcătuiesc un op de mai multe nuanțări ale rănilor primite de o femeie care știe să ia în stăpânire frâiele propriului destin, chiar dacă a fost înșelată, întărită prin lecțiile de viață primite, din experiența ei dură în lumea dominantă a bărbaților.

Femeia, în toate ipostazierile, și-a găsit echilibrul, și-a reconstruit personalitatea, a trăit *„metamorfoza sufletească"* schimbătoare de destin, *„astăzi sunt atât de liniștită, de detașată de... de împăcată cu mine însămi"* (*Vernisaj).*

În povestirea *„Mina veche*" se reliefează mediul dur al minerilor, cunoscut de autoare și care s- ar putea constitui într-un filon viguros pentru viitoare proze.

Volumul are titlul ultimei povestiri, dar sintagma poate fi extrapolată la toate situațiile existențiale explorate epic, atât aici, cât și în viitoare proze ale sale de sondare a universului uman problematic.

cronici

Ion NANIA, O enciclopedie a vânatului și vânătorii în România

Într-o viață de cărturar, profesorul argeșean Ion Nania (1934-2009) a realizat, între altele o mare enciclopedie intitulată ***O lucrare unicat despre vânatul și vânătoarea din România****. Opera dactilografiată are patru volume însumând patru mii de pagini. După decesul autorului, în anul 2009, lucrarea a fost predată de către fiica sa, Bibliotecii Județene „Dinicu Golescu" din Pitești. Cu siguranță se va găsi un entuziast care să pregătească textul pentru publicare.*

Această operă încununează o viață de cercetător și face cinste orașului Pitești, unde a fost pregătită, - rod al muncii mai multor decenii.

NOTĂ: Pentru viața și activitatea profesorului Ion Nania, a se vedea articolul nostru intitulat ***Ion Nania****, publicat în revista „Argeș", 2016, nr. 4., p. 27.*

ION POPESCU-SIRETEANU

O LUCRARE UNICAT DESPRE VÂNATUL ŞI VÂNĂTOAREA DIN ROMÂNIA

Pentru lucrarea în patru volume ,,Istoria vânatului nostru şi a vânătorii din cele mai vechi timpuri până astăzi", volumul I având ca subtitlu ,,Mărturii arheologice, istorice, folclorice, mitologice, etnologice şi toponomastice despre mamiferele dispărute", am avut în vedere următoarele mamifere şi capitole care sunt redate la maşina de scris, la două rânduri, ca de altfel toate cele patru volume, dând şi paginile:

În loc de prefaţă/2 – 5
Introducere/6 – 13
Leul /14 – 96
Bourul / 97 – 341
Zimbrul/342 – 417
Plotunul/ 418 – 457
Capra roşie / 458 – 518
Saigaua/519 – 530
Calul sălbatic /531 – 671
Colunul /672 – 689
Brebul/690 – 739
Şuica/740 – 763
Baibacul/764 – 770
Hârciogelul/771 – 776
Hilacul sau şacalul / 777 – 797
Dihorul galben / 798 – 803
Dihorul bălţat/ 804 – 810
Foca /811 – 816
Bibliografie /817 – 858
Cuprins / 859 – 864

Volumul al II-lea, cu acelaşi titlu şi subtitlu la care, în loc de mamifere dispărute, schimbăm cu ,,mamifere pe cale de dispariţie", cuprinde următoarele mamifere:

Delfinii / 2 – 21
Cârtiţa / 22 – 38
Liliecii /39 – 55
Popândăul /56 – 78
Hârciogul /79 – 102
Grivanul /103 – 108
Căţelul pământului /109 – 128
Pârşii /129 – 147
Lupul /148 – 534
Ermina sau hermelina /535 – 552
Nevăstuica/553 – 581
Noriţa /582 – 598
Jderul /599 – 662
Belhiţa sau beica/ 663 – 680
Vidra /681 – 714
Pisica sălbatică/715 – 801
Bibliografie ../ 802 – 845
Cuprins ../ 846 – 848

La capitolul ,,Pârşii" prezentăm separat cele patru specii: Mihuşul, Alunarul, Ghindărelul şi Veverinul sau Veveriţul.

Volumul al III-lea, cu acelaşi titlu, la subtitlu are adăugat în loc de mamifere pe cale de dispariţie, ,,mamifere care deocamdată încă nu sunt periclitate" şi cuprinde următoarele titluri:

Iepurele /2 – 318
Iepurele de vizuină/319 – 328
Veveriţa /329 – 362
Gherlanul/ 363 – 376
Bizamul /377 – 398
Nutria/399 – 403
Vulpea /404 – 564
Câinele /565 – 608
Viezurele bărbos /609 – 626
Ursul /627 – 915
Dihorul /916 – 942
Viezurele/943 – 994
Râsul /995 – 1072
Bibliografie /1073 – 1124
Cuprins/1125 – 1129

Volumul al IV-lea are acelaşi titlu şi subtitlu ca şi volumul al III-lea şi cuprinde următoarele mamifere: mistreţul, cerbul, cerbul lopătar, căprioara, capra neagră şi muflonul. Doar capitolul ,,Mistreţul" a fost refăcut şi are 307 pagini. Celelalte mamifere se află la forma din 1984 şi volumul cuprinde 899 de pagini; dacă viaţa îmi va mai permite, s-ar putea aduce la forma actuală cam după 8 – 10 luni.

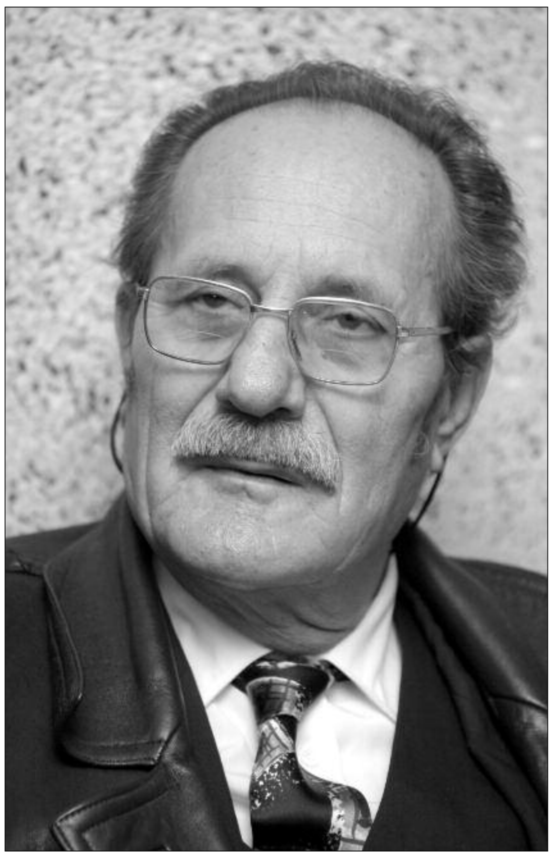
Fiecare mamifer, adică fiecare capitol, este prezentat prin următoarele subcapitole:

– Încadrarea zoologică şi principalele aspecte din şi despre viaţa animalului respectiv;
– Cele mai vechi fosile; vânarea animalului în paleolitic; vânătoarea în mezolitic;
– Vânarea animalului în neolitic şi în epoca de tranziţie;
– Vânătoarea în epoca bronzului;
– Vânătoarea geto-dacilor în Hallstatt şi în La Tene;
– Vânătoarea în timpul stăpânirii romane;
– Vânătoarea după retragerea romană şi în evul mediu;
– Animalul în credinţele, în superstiţiile, în arta şi în viaţa spirituală din vatra carpato-danubiano-pontică din cele mai vechi timpuri până azi;
– Mitologia şi animalul respectiv;
– Credinţe şi legende;
– Folclor – balade, cântece, colinde, ghicitori şi proverbe cu referire la animalul respectiv;
– Medicina aimalului respectiv de-a lungul vremurilor – etnobotanică, descântece, ritualuri;
– Zootoponimia;
– Onomastica;
– Aspecte lingvistice;
– Evoluţia animalului în secolele al XIX-lea şi al XX-lea;
– Consemnările străinilor;
– Situaţia animalului după cel de-al doilea război mondial;
– Metode de vânătoare – tradiţii şi ceremonial;
– Aspecte despre braconaj;
– Legislaţia privind animalul de-a lungul timpului;
– Trofee şi expoziţii (pentru mamiferele unde este cazul);
– Aspecte în sigilografia şi heraldica românească;
– Aspecte redate de filatelie.

Poate cititorii, chiar şi vânătorii, se vor mira că includem printre mamiferele vânate hârciogelul (Cricetulus migratorius Pall, 1773), al cărui nume a rămas necunoscut atât biologilor, cât şi lingviştilor; este un hârciog mic, de 8-12 cm lungime. Documentele din secolul al XIX-lea prezintă numeroase cazuri despre comerţul cu ,,pielicele de şoarece"; să nu uităm că hârciogelul avea una dintre cele mai frumoase blăniţe.

Cât priveşte numeroasele specii de lilieci, dintre care multe au pierit fără a apuca să fie studiate, iar restul speciilor s-au rărit ajungând în pragul dispariţiei, toată lumea ştie că nu sunt nici comestibili şi nu au nici blăniţe să fie folosite. Cu toate acestea liliecii au fost vânaţi dintotdeauna de către ţăranul român în scopul desfăşurării numeroaselor practici magico-vrăjitoreşti; uneori se săvârşeau adevărate masacre împotriva acestor misterioase fiinţe, datorită superstiţiilor. Apoi să nu uităm că în secolul trecut, cam până în deceniul al VI-lea, spre amurg, o mulţime de vânători se întreceau la tir împotriva acestor ,,radare vii". Au fost, aşadar, suficiente motive pentru includerea lor printre mamiferele vânate.

Pentru această realizare mi-am dedicat peste 60 de ani din viaţă. Am colindat ţara de la un capăt la altul prin sate, păduri, munţi şi câmpii pentru o adevărată cunoaştere a realităţilor atât de diverse ale celei mai vechi ocupaţii umane. Am stat de vorbă cu sute de persoane. Dacă până în deceniul al VII-lea al secolului trecut se mai puteau afla crâmpeie din etnocultura vânătorească, acestea au dispărut cu desăvârşire în ultimele două decenii ale mileniului trecut.

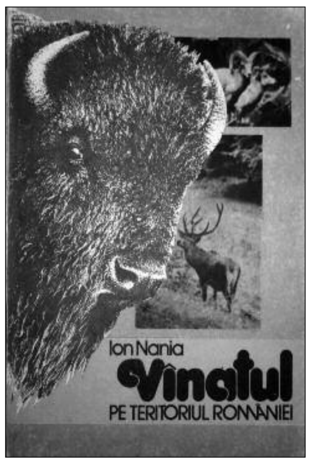

În scopul documentării am citit şi conspectat mii de articole şi publicaţii, am vizitat muzeele ţării, am studiat documente din arhive.

În acest scop nobil mi-am sacrificat viaţa, sănătatea, familia; am săvârşit totul cu banii din salariul de profesor. Dacă pentru volumul ,,Istoria vânătorii în România", Editura Ceres, 1977, savantul Romulus Vulcănescu în lucrarea sa ,,Mitologie română", Editura Academiei, 1985, mă aşeza, în ceea ce priveşte studiul vânatului şi al vânătorii, după Alexandru Odobescu şi Constantin C. Giurescu, oprindu-se cu precădere la mine, lucrarea în patru volume pe care am prezentat-o foarte sumar în aceste pagini, mă aşază, cu siguranţă, alături de Alfred Edmond Brehm şi de mulţi alţi savanţi în domeniu.

Astăzi, când a dispărut ţărănimea autentică, deţinătoarea unei etnoculturi unice în lume, ar fi păcat să se piardă şi această lucrare unică. Dacă nu se va găsi cineva să publice această operă bazată pe sacrificiul unei vieţi, alcătuită printr-o muncă fără precedent în acest domeniu, se va pierde totul. Fiind bolnav de o maladie neiertătoare, cancer la colon, voi distruge totul, manuscrise şi fişe, aşa cum am distrus mii de culegeri de folclor. În această ţară în care jaful fără ruşine a provocat pierderi irecuperabile, ar fi o nesăbuinţă din partea mea să fiu furat după moarte; am fost mult prea prigonit şi batjocorit în timpul vieţii, tocmai pentru că am muncit.

Publicarea acestei opere într-un tiraj de aproximativ 250 de exemplare pentru fiecare volum, din care s-ar pune în vânzare circa 200 de exemplare, cred că editura şi-ar scoate banii vânzând exemplarul la un preţ de 200-250 lei. În România actuală sunt cel puţin 2000 de vânători care au câte 10-20 de arme moderne, iar dintre aceştia cel puţin 200 ar cumpăra volumele pentru a le avea în bibliotecile lor, chiar dacă ei nu le vor citi niciodată; azi nu mai sunt vânători adevăraţi! Sunt jefuitori ai vânatului, în scopul pricopsirii! Sunt mâncători de carne, ori colecţionari de trofee.

ION NANIA

Notă: Volumele au fost predate Bibliotecii Judeţene ,,Dinicu Golescu" din Piteşti, după decesul autorului, de către fiica acestuia.

Mariana Șenilă-Vasiliu

Sub semnul Centenarului

Paradisul pierdut (XIV)

Autoritatea tutelară a Câmpenilor, *genius loci* după o formulă consacrată, a fost și a rămas Avram Iancu. Vizitat după revoluție acasă, la Vidra de Sus, se spune că Iancu s-ar fi plâns că se simțea izolat, că n-avea cu cine schimba o vorbă. Altfel stăteau lucrurile cu câmpănarii, oameni de treabă de care se atașase în cursul evenimentelor din 1848-1849, mai cu seamă că aceia îi împărtășiseră idealurile, luptând alături de el. Cu ei putea vorbi fie depănând amintiri, unele glorioase, altele dureroase din timpul acelui an de luptă, fie împărtășind dorința unui viitor fericit al națiunii române scăpate de prea îndelungata stăpânire străină a Transilvaniei, aflate când sub unguri, când sub austrieci, când din nou sub unguri. Se atașase de Câmpeni, pentru că de acolo pornise revoluția, acolo își avusese cartierul general al legiunii „Auraria Gemina", din acel loc și din împrejurimi erau cei mai de seamă tribuni și centurioni ai săi, de la câmpănari avusese parte de cea mai mare susținere și tot acolo își petrecuse cel mai fericit și dramatic an al tinereții sale, de fapt al întregii sale vieți. De Câmpeni și oamenii munților se legau toate, cu bune, cu rele, cu izbânzi și momente de cumpănă. Și tot la Câmpeni, în mai 1848, în preziua Marii Adunări de la Blaj s-a cântat întâia dată „Marșul lui Iancu" ce-i era dedicat, scris și compus de învățătorul Nicolae Begnescu, menit să-i însuflețească pe luptători.

Timp de peste un an, de la prima întrunire de la Blaj din mai 1848 și până în august 1849, când revoluția a eșuat, clipă de clipă, fiecare gând și fiecare grijă a lui Avram Iancu au fost legate de Câmpeni, capitala nescrisă a Apusenilor, cetate eternă a moților, cartier general al revoluției și inima românismului ce se cerea apărat cu orice preț. Să rămână liber de orice indigență și stăpânire străină - „Pe barbari s-alungați"... De fapt, revoluția de la 1848 a lui Iancu nu a fost înfrântă, așa cum s-a întâmplat cu cea maghiară a lui Kosshut, ci doar capii ei au fost induși în eroare cu promisiuni mincinoase și prefăcute înlesniri pe care, la ananghie, curtea imperială a dat de înțeles că le va face românilor, dar de care nu s-a ținut de cuvânt niciodată. Faptul a dus la divorțul politic definitiv dintre români și Franz Iosif I, la care speraseră să găsească aceeași înțelegere și același sprijin, precum pe vremea lui Iosif al II-lea, străbunicul împăratului. Ticăloasa metodă prin care Viena voia să scape de români și revendicările lor, dar mai întâi de conducătorii revoluției a fost aceea de a le mânji imaginea cu decorații și fel de fel de momeli cu funcții, așa cum a fost cazul lui Avram Iancu. Din cele 34 de decorații acordate, două erau pregătite pentru Avram Iancu, una din partea împăratului și o alta din partea țarului. Cele două capete încoronate s-au comportat însă precum precupețele în piață, promițând una și făcând alta. Astfel, în locul O*rdinului Leopo*ld cu care se intenționase decorarea lui Iancu, împăratul s-a răzgândit, acordându-i în final doar *Crucea de aur* cu coroană; nici țarul nu a procedat altfel, el a înlocuit *Ordinul Stanislav*, cu care intenționase în primul moment să-l decoreze pe Iancu, cu un altul inferior, *Ordinul Sf. Ana*. La sfârșitul anului 1850 și începutul celui următor, Avram Iancu se afla la Viena în fruntea unei delegații ce dorea să-i înainteze monarhului austriac revendicările românilor. Cu ochii pe Iancu și oamenii lui, Prefectura vieneză l-a convocat de două ori la ordin, dar de fiecare dată Iancu a declarat răspicat că el nu venise la Viena pentru decorații și că oricum nu le acceptă înainte de a li se face dreptate românilor transilvăneni, că doar ei luptaseră împotriva armatei nemeșilor unguri conduse de Kosshut. Nu știu dacă Iancu avea știință de răspunsul dat de atenieni, când după bătălia de la Marathon (490 î.Hr.), din care, ieșit învingător, Milthiade le ceruse acestora să-i acorde cununa de lauri pentru meritele de strateg în lupta contra perșilor. „Când ai să-i înfrângei singur pe barbari, ți se va dedica o cunună în exclusivitate", a fost replica dură a acestora, Iancu nu era Milthiade, el gândea asemeni atenienilor refuzând pentru sine orice decorație. Nu venise la Viena pentru cununa de lauri, ci doar ca să pledeze cauza neamului său oropsit și batjocorit de aproape un mileniu. Lui Iancu, mai mult decât oricui, i se potrivește răspunsul dat de Mircea lui Baiazid în a treia „Scrisoare" eminesciană: „Eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul" (...) Când în 1852, Franz Iosif I a vizitat Apusenii, Avram Iancu a refuzat să i se prezinte cu închinăciune, ba, așa cum scrie Vasile Netea, s-a întors la Câmpeni, la primărie, unde cu o lovitură de ciomag a doborât pajura habsburgică. Nici arestarea care a urmat și nici încercarea de a-l momi la Viena cu o funcție bine retribuită nu l-au clintit din atitudinea sa hotărâtă de refuz și sfidare a autorităților imperiale. Precum celălalt erou al Apusenilor, Horea, el se zbătea pentru neamul său, bătut nu de Dumnezeu, ci de hapsânii care au stăpânit și au jefuit Transilvania de bogățiile ei, i-au stors pe români de vlagă, i-au adus la sapă de lemn, i-au batjocorit și umilit peste poate.

Degradanta avalanșă de umilințe la care a fost supus Iancu după revoluție, începând cu refuzul lui Franz Iosif I de a primi delegația românilor, repetatele și vexantele chemări la poliția vieneză urmate de expulzarea din capitala austriacă după doar opt zile, arestările care au urmat, dar mai cu seamă șocul suferit când și-a dat seama că a fost înșelat cu promisiuni deșarte pentru români (aceștia au fost recunoscuți ca nație abia în septembrie 1849), toate l-au descumpănit sufletește aruncându-l în cea mai neagră deznădejde. Necunoscători în tainele minții și ale inimii, mulți s-au grăbit să vorbească de nebunia Iancului, or, nebunia n-are țeluri, nici idealuri și nici speranțe, nebunia e o încâlcire a minții fără niciun scop, cu o logică dată peste cap, ruptă complet de realitate, bântuită de halucinații și torturată de fantasme. Nimic din toate acestea în cazul său, mai degrabă e vorba despre reacția unui suflet hipersensibil, rănit până în adâncul firii de neputința de a fi atins înalta țintă și supremul ideal propus sieși și alor săi. De e să luăm în seamă mărturiile contemporanilor, așa-zisa nebunie a lui Iancu se reducea la faptul că rătăcea prin munți, cântând din fluier. Rătăcea dintr-un loc în altul pentru că nu-și mai găsea nici locul, nici rostul și nici hodina, oamenii alături de care luptase și pe care îi condusese se împrăștiaseră pe la casele lor, era singur și nu mai avea nimic care să-l susțină sufletește. Viitorul pe care îl visase pentru ai lui devenise un hău de nemărginită suferință. Neputincioaselor cuvinte prin care să-și exprime imensa durere morală care îl măcina, le-a preferat muțenia și doinitul a jale din fluier. Cu cuvinte mincinoase și lingușeli fusese păcălit și indus în eroare. Dacă în cazul lui Eminescu, pentru nebunia în care se cufundase exista o motivație concretă fizico-medicală, în cel al lui Avram Iancu, după știința mea, nu a existat nicio explicație de acest fel. Singură sfâșierea sufletească poate motiva iremediabila prăbușire psihică la o vârstă atât de tânără. Avea doar 28 de ani. Personal, nu cred și refuz să accept ipoteza nebuniei în cazul lui, adevărata cauză a năruirii sale interioare a fost cea mai neagră despresie provocată de imensa decepție morală de a nu fi reușit nimic, nu pentru sine, ci pentru ai săi de a căror soartă se simțea responsabil. Cu prea multă ușurință a fost acceptată ideea nebuniei. Or, în acest caz li s-ar da apă la moară veșnicilor „recuperatori" de serviciu ai Ungariei, istoricilor maghiari după care însăși revoluția ar fi fost actul unui potențial bolnav psihic.

Cele câteva fotografii făcute de-a lungul celor 20 de ani, cât a mai trăit după revoluție, arată fotogramă cu fotogramă chipul prematur îmbătrânit, marcat de o sfâșietoare și fără de leac suferință sufletească, ceea ce îl face de nerecunoscut. La 48 de ani, câți avea în momentul decesului, Iancu nu mai avea nimic din ținuta mândră și chipul frumos care privea încrezător undeva în viitor, așa cum l-a surprins pictorul Barbu Iscovescu în 1849, pe când era în primăvara vieții. În ultimii ani, Iancu era doar umbra mută și eratică a ceea ce fusese odinioară.

Prin tragismul lor, fotografiile amintesc la fel de dureroasa imagine a lui Eminescu.

Aceeași linie a gurii cu colțurile lăsate în jos pe care arcul mustății pleoștite îl marchează, aceeași privire absentă și întunecată și același aer îmbătrânit și ponosit. Eșecul revoluției, minciunile cu care fusese indus în eroare și umilințele la care fusese supus, surpaseră pentru totdeauna încrederea în sine, marcându-i până și anatomia chipului. Într-o expresie prețios căutată, unul din biografii săi scrie că Iancu a murit cu ochii la stele. De-ar fi fost așa, s-ar putea zice că ar fi căutat pe cer steaua României. Prea frumos spus și neadevărat, Iancu a murit deznădăjduit, singur și nevegheat, fără lumânare, întins pe o laviță de lemn din târnațul unei case moțești din Baia de Criș unde căutase loc de mas peste noapte...

Moții l-au iubit și venerat pe Iancu chiar și în acea stare deplorabilă în care ajunsese și, oriunde se arăta, se adunau ciopor în jurul său, arătându-i aceeași afecțiune și același respect ca odinioară. Imaginea singuraticului întristat de moarte rătăcind prin munți și doinind din fluier avea să-i obsedeze pe locuitorii Apusenilor încă mult timp după moartea sa. Pentru ei, mormântul de la Țebea nu înghițise doar rămășițele pământești ale eroului lor, ci o mare tragedie națională: acolo fuseseră îngropate, odată cu Iancu, și speranțele lor. La scurt timp după dispariția lui, locul a devenit sacru, altar și prilej de pelerinaj precum la locurile sfinte. Din păcate, după 1989, printre cei care vin la mormântul său din respect, așa cum se vine la mormintele părinților, moșilor și strămoșilor, la marile ocazii, comemorări sau aniversări, se arată și unii politicieni, oameni de nimic, fără Dumnezeu și fără de rușine care își fac propagandă frecându-se de crucea care-i veghează mormântul de la Țebea, asemeni babelor neroade care se freacă de racla cu moaște.

Reciproc, Avram Iancu a fost și a rămas atașat de moți până la capăt, ba chiar și dincolo de mormânt. În decembrie 1850, prevăzând parcă scurtimea răgazului de viață ce îi mai rămăsese, la Câmpeni, și-a făcut testamentul. În el, își exprima deopotrivă imensa amărăciune pe care o simțea - „întristarea că văd că speranțele mele și jertfa adusă se prefac în nimica" -, dar și nădejdea că, prin puterea legii, situația românilor din Transilvania ar putea fi schimbată în bine. *„Voiesc dară și hotărât dispun,* specifică el, *ca după moartea mea, toată averea mea mișcătoare și nemișcătoare să treacă în folosul Națiunii pentru ajutor la înființarea*

De e să luăm în seamă mărturiile contemporanilor, așa-zisa nebunie a lui Iancu se reducea la faptul că rătăcea prin munți, cântând din fluier. Rătăcea dintr-un loc în altul pentru că nu-și mai găsea nici locul, nici rostul și nici hodina, oamenii alături de care luptase și pe care îi condusese se împrăștiaseră pe la casele lor, era singur și nu mai avea nimic care să-l susțină sufletește.

hoinar

unei Academii de drepturi, tare crezând că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele”. Pe când românii transilvăneni se zbătea încă pentru înființarea de școli primare, iar dorința cea mai arzătoare a câmpănarilor era înființarea unui gimnaziu în comună, Iancu gândea la punerea bazelor unei Academii de drepturi. Naivitate sau vizionarism? Oare nu văzuse el însuși că pentru imperiul habsburgic și pentru regatul maghiar nu contau nici măcar propriile legi pe care, cu rea-credință le călcau în picioare de îndată ce era vorba despre români, dar nici măcar legile Celui-de-sus nu erau respectate?

Trebuie spus răspicat că românii transilvăneni n-au pornit nicio răscoală, revoltă și nici chiar revoluția de la 1848 înainte de a se fi adresat în scris, cu plângeri sau revendicări, fie curții imperiale, chiar direct împăratului, fie curții de la Pesta, fie Guberniului sau Dietei de la Cluj. La niciuna din aceste plângeri nu s-a primit vreun răspuns, iar de rezolvarea situației nici n-a fost vreodată vorba, toate au fost apriori respinse. Cu toate că era în deplină cunoștință de cauză a acestui fapt, Iancu, care urmase la liceul piarist din Cluj, pe lângă cursurile de filosofie și pe cele de drept, nu a acționat în afara legii. Fără niciun folos s-a dovedit trimiterea delegației conduse de episcopul Ioan Lemeny care să prezinte revendicările românilor în Dieta de la Cluj (în sine, episcopul era mai degrabă favorabil unirii Transilvaniei cu Ungaria). Tot fără freun folos a fost și prezentarea în adunarea din 21 mai 1848 de la Pesta a „Petiției neamului românesc din Ungaria și Banat”. Chiar și după aceste eșecuri suferite, până și după tratamentul rău de care avusese parte post-revoluționar, Iancu era convins că doar prin luptă deschisă, cu legea pe masă, își pot câștiga românii drepturile lor. Într-un fel, Iancu a avut dreptate, 62 de ani mai târziu, românilor transilvăneni li s-a dat câștig de cauză, însă nu la Viena și nici la Budapesta, ci la Conferința de pace de la Paris. Prin Tratatul de la Trianon din 4 iunie 1920 a fost recunoscută pe plan internațional unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România. Abia aunci se poate spune că s-a pus capăt cu adevărat „corespondenței” unilateral purtate de românii transilvăneni cu autoritățile opresive străine, habsburgice și unguerești pe care istoricul I. Bolovan o numește „petiționalism” („Istoria Transilvaniei”, 2016, cap. „Cauza românilor”). El consideră că acestei forme de protest și revendicări i s-a pus capăt odată cu eșecul „Memorandumului” din 1892. De-ar fi fost așa, n-ar mai fi existat reacțiile delegației române, în mod special ale lui Ionel Brătianu care auzind cum sunt ponegriți românii și cum încearcă delegația maghiară să inducă în eroare participanții la Conferința de pace de la Paris cu privire la adevărata situație a românilor din imperiul austro-ungar, a părăsit la un moment dat sala trântind ușa. Epitetele vulgare folosite de delegația maghiară, în loc să convingă, au discreditat în fața participanților la Conferința de Pace de la Paris.

Marea scăpare a revoluționarilor de la 1848 cu Avram Iancu în frunte a fost că, dintr-un anume automatism de gândire au omis să ceară autonomia Transilvaniei, că au continuat să vadă Erdely/Ardealul încorporat pentru totdeauna în imperiu, iar pe români ca supuși ai împăratului. Dar de ce i-am judeca asupru pe aceia, când noi înșine, înainte de 1989 nu ne vedeam scăpați de comunism și mai ales de diabolica îmbrățișare a marii noastre surori de la răsărit, URSS. „Trăiască în veci prietenia romăno-sovietică!” Sic! Problema autonomiei Transilvaniei a fost pusă abia în 1868, cu ocazia împlinirii a 20 de ani de la Marea Adunare de la Blaj, când s-a adoptat „Pronunciamentul”, prin care românii au cerut apăsat aplicarea legilor adoptate în anii 1863-1864 în Dieta de la Sibiu.

Chiar dacă eroilor li se ridică statui, în realitate ei sunt tot oameni vii, au și ei viață particulară pe care însă, faima istorică o oblitereazâ. Avram Iancu nu a făcut nici el excepție de la regulă. Cât timp a locuit la Câmpeni, a stat în gazdă la medicul Ignatie Kalcher, pe Valea Caselor, astăzi str. Transilvaniei, la numărul 4, oleacă mai jos de casa lui Mihail Andreica, pe locul pe care supraviețuieşte încă Şcoala de la Țărău,

construită în anii 1905-1906. Până să se mute în clădirea de pe bucățica de pământ aflată la confluența Arieșului cu Valea Caselor, cartierul legiunii „Auraria Gmina” a funcționat tot în casa doctorului Kalcher. Din clasa întâi și până în clasa a patra, am învățat la școala de la Țărău, unde aveam și un mic teren agricol pe care învățam și aplicam cunoștințele elementare de botanică și agricultură. De câte ori săpam în acea grădină, scoteam la suprafață mici sfărâmături de cărămidă și țiglă. Târziu de tot am aflat ce era cu acele bucățele de cărămidă, că el proveneau de la casa medicului, demolată după decesul său pentru a face loc școlii. Bătrâna clădire a școlii de la Țărău, veche de peste un secol, a supraviețuit doar printr-un miracol relativ recentei inițiative „manageriale” a unui primar p(r)ost-decembrist care voia s-o radă și să facă în locul ei o parcare. Protestele energice ale câmpănarilor l-au făcut să cedeze, școala de la Țărău rămânând deocamdată la locul ei ca un fel de memento pentru cei care au deprins întâile buchii într-una din cele patru clase câte le avea. Deocamdată, că nu se știe niciodată ce idee năstrușnică îi poate veni în viitor altui primar.

Relația lui Iancu cu doctorul Kalcher a fost una foarte apropiată, mai ales dacă se ține seama și de serviciile medicale aduse la îngrijirea oamenilor săi răniți în lupte. Chiar și după revoluție, se zice că Iancu ar fi trecut de mai multe ori pe la casa lui Kalcher. Bărbat frumos, tânăr și cu alură dârză, se pare că Iancu i-a atras atenția soției lui Kalcher, cu care acesta ar fi avut o scurtă idilă din care s-ar fi născut un copil. Cu gândul la asemănarea dintre Iancu și miticul erou al Nibelungilor, ea i-ar fi pus numele de Siegfried. Cum românii au boala stâlcirii numelor și denumirilor străine într-o manieră hazlie, bietul copil s-a trezit strigat de tovarășii de joacă Țifri și așa i-a rămas numele. În memoria câmpănarilor, Țifri a persistat ca un ins rebel și incomod care le-a dat destulă bătaie de cap autorităților locale. Dacă e adevărat ce se spunea, se prea poate ca vizitele lui Iancu la familia Kalcher să fost motivate de existența acestui copil. Nu știu cât este adevăr și cât scorneală în toată povestea asta, pentru că, din păcate, exceptând participarea la revoluție, despre Iganie Kalcher și familia sa nu s-au păstrat niciun fel de documente. Câte vor fi fost, le-au înghițit flăcările devastatorului incendiu din 1904 și se prea poate că însăși casa a fost distrusă atunci.

Mândria fiecărui orășel este aceea de a avea o statuie a eroului local. Dorința moților în general, și cea a câmpănarilor în mod special, a fost să ridice o statuie Iancului, cel care i-a reprezentat în cel mai înalt grad și care s-a zbătut și a luptat pentru drepturile lor. La ideea lui Ion Rusu Șirianu (1864-1909), partidul Național Român (PNR) și Asociațiunii Transilvane pentru Literatura și Cultura Poporului în România (ASTRA) au pornit să strângă fonduri în acest scop. Cum orice inițiativă românească li se părea suspectă autorităților maghiare, amușinând despre ce era vorba, acestea au încercat să pună mâna pe bani și să-i confiște, ba chiar i-au și arestat pe cei care făceau colectă. Sătui până peste cap de veșnica hărțuire, indiferent pe ce motiv și de ce tip, în 1895 moții au protestat. Oficial, cum le era obiceiul. Cu toate amenințările și viclenele tertipuri, autoritățile ungurești n-au reușit să pună mâna pe banii colectați până în acel moment, așa că intenția românilor transilvăneni de a-i ridica statuia lui Iancu a rămas valabilă. Primul Război Mondial, ca și tratativele de pace de la Paris purtate între 1919 - 1920 au amânat temporar realizarea proiectului până în 1926. Ideea a fost reluată, încredințându-se comanda sculptorului Dimitriu Bârlad. D. Bârlad a fost un artist mediocru, mai mult comercial, dar cu oarecare priză oficială din moment ce i se încredințase realizarea un adevărat puhoi de statui și grupuri statuare comemorative în amintirea celor căzuți eroic la datorie pe front în Războiul de Întregire a nemului. Aproape nu este sat sau orășel din Muntenia și Oltenia unde să nu dai peste câte „un bârlad” lacrimogen, meschin în proporții și fușerit artistic. Când i s-a încredințat în 1926 comanda statuii ecvestre a lui Avram Iancu, fie datorită gravității subiectului și a proporțiilor aproape mitice ale eroului, fie din orgoliu, acesta s-a străduit să-și arate calitățile și cunoștințele artistice. Fără a fi excepțională, statuia ecvestră a lui Avram Iancu în viziunea lui D. Bârlad este o onorabilă reușită sculpturală. În 1927, lucrarea a fost livrată, iar în 1930, Emil Dandea, un moț din Bucium de loc, ajuns primar la Târgu-Mureș, a inaugurat-o. Statuii însă nu i-a fost dat să rămână acolo, după doar zece ani, imediat după încheierea mârșavului Diktat de la Viena, din 30 august 1940, prin care Germania nazistă și Italia fascistă făceau cadou Ungariei o mare bucată din pământul transilvan, de teamă că statuia ar putea fi vandalizată de armatele horthyste, ea a fost mutată la Câmpeni.

Călare, de pe soclul pe care a fost înălțată statuia, ținând cu stânga dârlogii calului, cu dreapta întinsă înainte, Avram Iancu arată undeva în viitor, un viitor mereu visat și mereu amânat... Pomișorii plantați acum vreo 50 de ani, meniți să înfrumusețeze parcul în care este amplasată statuia, au ajuns între timp arbori în toată puterea cuvântului. Frunzișul lor des o acoperă din ce în ce mai mult. În curând, statuia Iancului nici nu se va mai vedea din cauza crengilor care o ascund, dar, oare, câți se mai opresc din drum ca să o privească?

...românii transilvăneni n-au pornit nicio răscoală, revoltă și nici chiar revoluția de la 1848 înainte de a se fi adresat în scris, cu plângeri sau revendicări, fie curții imperiale, chiar direct împăratului, fie curții de la Pesta, fie Guberniului sau Dietei de la Cluj. La niciuna din aceste plângeri nu s-a primit vreun răspuns, iar de rezolvarea situației nici n-a fost vreodată vorba, toate au fost apriori response.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, dezbaterea interactivă, cu tema „Să ne înțelegem viața”, susținută de ing. Laurențiu Pârnuță. Manifestarea s-a înscris în proiectul de dezvoltare personală, sub

„Culorile Sophiei By Alma”

genericul „Viața merge înainte”, inițiat și coordonat de poeta Simona Vasilescu. Născut în localitatea Rucăr din județul Argeș, stabilit de ani buni la Pitești, Laurențiu Pârnuță este

Lansarea volumelor IX și X ale „Pomologiei României” și expoziția de soiuri de fructe create la Institutul de Pomicultură Mărăcineni

absolvent al Facultății de Electromecanică din cadrul Institutului de Mine Petroșani. A lucrat peste 30 de ani la Exploatarea Minieră Câmpulung, dar și în alte domenii, iar mai nou, dorește să lucreze pe cont propriu, spre a-și dedica timpul studiului și cunoașterii. Îi place să le împărtășească celor interesați, câte ceva din ideile și percepțiile sale, pentru o mai bună înțelegere a existenței umane. „Legile concepute de om sunt pânze de păianjen, prin care muștele mari trec, și cele mici sunt prinse. Putem înfrunta legile făcute de om, dar suntem neputincioși în fața legilor divine, cum ar fi Judecata de Apoi, menționată în creștinism, Tablele Legii lui Moise, sau Deuteronomul, Legea cauzei și efectului, sau legea Karmei, care nu este răzbunătoare, ci trebuie înțeleasă ca o plată, pe care fiecare trebuie s-o facem pentru bunurile cumpărate. În concluzie, este de reținut un citat din Socrate, potrivit căruia, există un singur lucru bun, și anume cunoașterea și un singur lucru rău, adică, ignoranța”, a subliniat Laurențiu Pârnuță.

■ „Frumos și Urât în Evul Mediu European” a fost tema colocviului, susținut de redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, lector univ. dr. Marin Toma, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții. La dezbaterea, care s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma”, derulat lunar de Centrul Cultural Pitești, au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți pasionați de istorie. „Abordarea celor două concepte trebuie să țină cont de timp și de spațiul geografic. Există și dualismul, și pot să-l citez pe Lucian Blaga, care spunea: De unde-și are Raiul lumina? Îl luminează Iadul cu flăcările lui. Prin urmare, nu aș da o definițe a frumosului, pentru că dincolo de simetrie, și alte rigori, intervine gustul, deoarece, în mentalul uman, frumosul și urâtul țin cont de gusturi, mai mult decât de realitate”, a subliniat Marin Toma.

■ Eveniment de poveste la Centrul Cultural Pitești, acolo unde o fetiță de 9 ani a organizat prima sa expoziție de pictură, sub genericul „Culorile Sophiei By Alma”. Autoarea, Alma Priseceanu, din Pitești, este elevă în clasa a III-a la Școala Gimnazială Nicolae Iorga și are chemarea penelului de mică. Este talentată și la muzică, studiind canto, pian, și are numeroase participări la concursuri tematice. Vrea să devină medic, dar deocamdată, îi place să mai zăbovească în universul său, pe care și-l colorează cu vise, personaje și imagini de un farmec special. Este susținută de părinți și fratele mai mic, dar și de cadre didactice, și de colegi de școală, care i-au fost alături la primul său vernisaj. Invitata ei specială, poeta Denisa Popescu a fost cucerită de creațiile expuse pe șevalete și, împreună, au pus în scenă un eveniment emoționant, de neuitat pentru publicul călduros al Almei. Autoarea a vorbit despre picturile ei, și a interpretat cu dăruire piese muzicale din repertoriul românesc și internațional, spre delectarea celor prezenți.

■ „Simfonii Cromatice” a fost titlul expoziției de pictură, pe care artistul plastic și profesoara de pictură Elena Zavulovici a organizat-o la Centrul Cultural Pitești. Distinsa autoare s-a remarcat în viața culturală a urbei, printr-o bogată activitate didactică și artistică, fiind coordonatoarea Cercului de Pictură sub genericul „Sensibilitate și Culoare”, pe care l-a înființat în anul 2000, în cadrul Centrului Cultural Pitești. A format generații de elevi în domeniul picturii, iar la vernisajul de la Casa Cărții, i-au fost alături elevi și foști elevi, cadre didactice și alți admiratori. Poeta Denisa Popescu a suținut o prelegere despre recentele lucrări ale Elenei Zavulovici, care se află la ora actuală într-o nouă etapă a creației sale, când formele se estompează, mesajul merge către dimensiuni subtile, și dominant este albastrul metafizic.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat sâmbătă, 17 noiembrie, la Casa Cărții, Expoziția de semințe tradiționale, sub genericul „Semințe cu suflet”, ediția a II-a. La evenimentul inițiat de Grupul „Semințe cu suflet”, coordonat de Rodica Meiroșu, din Buzău, au fost distribuite gratuit semințe nemodificate genetic, butași, bulbi, rizomi, plante cu rădăcină, toate cultivate în grădina proprie de participanți, în scopul perpetuării plantelor curate și sănătoase, a soiurilor de calitate și pentru apărarea biodiversității. Grupul, care are peste 1800 de membri, organizează asemenea acțiuni, de mai bine de trei ani, atât în țară - la București, Buzău, Ploiești, Pitești, Iași, Slatina, Deva, Brașov, Galați, Timișoara, Baia Mare, Brăila, Constanța, cât și în Republica Moldova - la Ialoveni. Acțiunea, coordonată la Centrul Cultural Pitești de redactorul Simona Fusaru a fost apreciată de vizitatori, care au primit atât materiale pentru grădină, cât mai ales sfaturi și recomandări de specialitate.

■ Centrul Cultural Pitești a găzduit în zilele de 17 și 18 noiembrie, Cupa de Toamnă Șah Rapid – „Memorialul Daragiu”, pentru copiii sub 14 ani, legitimați de Federația Română de Șah. Evenimentul, organizat de Asociația Club Șah ALFIL Pitești și Direcția Județeană pentru Sport și Tineret Argeș a fost coordonat de dr. Ovidiu Stancu, instructorul cursului de șah din cadrul Centrului Cultural Pitești. La competiția desfășurată în Sala Multifuncțională de la Casa Cărții au participat copii pasionați de sportul minții, majoritatea cursanți ai distinsului medic, care se bucură de notorietate în lumea șahiștilor argeșeni.

■ „Culori și vibrații” s-a numit expoziția de pictură, realizată de Angelica Ionescu Schuster, și organizată de Centrul Cultural Pitești, la Casa Cărții, în perioada 20-27 noiembrie. Originară din București, autoarea provine dintr-o familie de artiști, fiind atrasă de lumea culorilor din copilărie. A studiat desenul, grafica și pictura cu renumiți artiști plastici, a lucrat ca designer de încălțăminte, în prezent este restaurator, dar cel mai mult, s-a remarcat prin lucrările sale în ulei și acrilic, pe care le prezintă în expoziții personale și de grup atât în țară, cât și peste hotare. La vernisajul de la Casa Cărții i-au fost alături poetele Denisa Popescu, Simona Vasilescu, profesoara de limba și literatura franceză Laura Gabriela Nițescu, prieteni, admiratori și membri ai familiei. „Lucrările Angelicăi Ionescu Schuster sunt în trei registre: portret, peisaj și universul interior, în care îmbină genuri și tehnici diferite de pictură. Toate au la bază pacea, echilibrul, armonia, având efect terapeutic”, sunt aprecierile celor care au luat cuvântul despre expoziția „Culori și vibrații”, pregătită de Angelica Ionescu Schuster pentru iubitorii de frumos din Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, un dublu eveniment, inițiat și coordonat de dr. ing. Nicolae E. Braniște, cercetător științific și scriitor: lansarea volumelor IX și X ale lucrării științifice cu titlul „Pomologia României” și expoziția de soiuri de fructe create la Institutul de Pomicultură Mărăcineni. Noile apariții editoriale continuă ampla lucrare științifică „Pomologia României”, ale cărei volume anterioare au fost publicate în anii 60. Volumele IX și X reprezintă munca de cercetare a 100 de autori, majoritatea specialiști de la Institutul de Pomicultură Mărăcineni, printre care se află piteșteanul Nicolae E. Braniște, fost director al prestigioasei instituții argeșene. Despre studiile publicate în noile apariții editoriale, dar și despre expoziția de soiuri de fructe create la Institutul de Pomicultură Mărăcineni au luat cuvântul dr.ing.Nicolae E. Braniște și specialiști de la Institutul de Pomicultură Mărăcineni: Mădălina Militaru, Mădălina Butac, Ion Duțu, Dorin Sumedrea, Adina Perianu dar și alți invitați și pasionați de pomicultură.

■ „Piteștii medievali – Piteștii moderni”, a fost tema dezbaterii interactive, susținută de muzeograful Octavian Dărmănescu, în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții. Manifestarea, organizată de Centrul Cultural Pitești, a stat sub semnul Centenarului Marii Uniri, și a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți pasionați de istorie locală. „Aduc o reverență în fața celor care au clădit România, mai ales că în Anul Centenarului se împlinesc 630 de ani de la prima atestare documentară a Piteștiului. Potrivit unor istorici, Piteștiul nu este un rezultat al roirii satelor, ci a fost un sat de sine stătător, fapt care-i conferă ideea de durabilitate. În contextul în care prima biserică din Pitești datează din anul 1402, și este cea din Găvana III, studiile actuale nu pot stabili dacă biserica a generat orașul, sau orașul a generat biserica. Oricum, Piteștiul a fost încă din Evul Mediu un important nod rutier, străbătut de vechii negustori din Sibiu și Brașov. Piteștiul a fost un oraș viticol, aspect întâlnit în documente, marile mânăstiri aveau domenii aici; Piteștiul avea și rol de vamă, iar în anul 1859 a fost vizitat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, care a fost întâmpinat cu flori de locuitori. Din 1865, Piteștiul a fost supus mai multor sistematizări, au fost demolate mai multe clădiri, și, îmbucurător este faptul, că urbea noastră încă mai păstrează casa lui Nicolae Coculescu, fost primar al Piteștiului și epitrop de Pitești, imobil care se află în fața Școlii Gimnaziale Ion Pillat”, a precizat Octavian Dărmănescu.

CARMEN ELENA SALUB

Festivalul Național de Muzică Lăutărească Veche ZAVAIDOC 2018

Primăria Municipiului Pitești și Consiliul Local au organizat prin Centrul Cultural Pitești, cea de-a XIII-a ediție a Festivalului Național de Muzică Lăutărească Veche ZAVAIDOC. Evenimentul, desfășurat sâmbătă, 24 noiembrie, la sediul Filarmonicii Pitești, a debutat cu o suită a Tarafului Marin Alexandru, care a asigurat acompaniamentul. În fața unui public numeros, prezentatorii Adina Roșca și Cătălin Doinaș i-au invitat pe cei 7 concurenți, care au trecut de Preselecție, să-și demonstreze aptitudinile artistice, susținând potrivit regulamentului, două probe muzicale: o piesă din repertoriul lui Zavaidoc fără acompaniament și o piesă de muzică lăutărească autentică, cu acompaniament. Au urmat recitaluri susținute de Ansamblul Folcloric de Copii Zavaidoc, Grupul Vocal Zavaidoc și Mirela Mihalache. În tot acest timp, juriul format din Adrian Grigoraș – președinte(dirijorul Orchestrei de muzică populară a Radiodifuziunii Române, reputat violonist), Georgeta Ghiorghița Chițoran Orășeanu(profesor de canto popular și șef de catedră la Liceul de Artă Dinu Lipatti din Pitești, interpretă de muzică populară) și Violeta Ianculescu(realizator de emisiuni și evenimente folclorice la Radio România) i-a desemnat pe câștigători. Emoțiile au fost mari la festivitatea de premiere, când au fost chemați pe scenă, cei mai apreciați aspiranți la trofeele Festivalului Zavaidoc. Mențiune a primit Ileana Machidon, în vârstă de 33 de ani, din municipiul Curtea de Argeș, Premiul al III-lea Filofteia Stanciu, în vârstă de 25 de ani, din municipiul Curtea de Argeș, Premiul al II-lea l-a obținut Bogdan Leca, în vîrstă de 23 de ani, din municipiul Câmpulung, iar Premiul I a fost câștigat de Nicoleta Vasile Ciucioiu, în vîrstă de 34 de ani, din comuna Aninoasa, județul Dâmbovița. Iubitorii muzicii lăutărești s-au delectat în continuare cu recitaluri susținute de artiști consacrați ai genului. Alina și Edy Mexicanu au smuls ropote de aplauze cu repertoriul lor, iar mult așteptatul Ionel Tudorache a încheiat festivalul cu piese, care au făcut deliciul celor prezenți, și care nu l-au lăsat să părăsească scena, fără să biseze. **(C.E.S.)**

Oameni, fapte, întâmplări...

(urmare din p. 32)

el să fie ăla care să-i ducă Crucea Mântuitorului. Era o luptă pe viață și pe moarte și, de cele mai multe ori, eu eram cel învingător. Mă simțeam, în acele clipe astrale, precum Sfântul Gheorghe care învingea Balaurul. Atunci, mândru nevoie mare, mă propățeam în fruntea cortegiului și toți, îl socotesc aici și pe popa nostru ortodox, își potriveau pașii după obositul meu pas. Am visat, odată, că vreunui creștin din Carbon City i se va face milă de mine și mă va lua, odată măcar, în Țara Sfântă. Voiam să calc și eu, pe Via Dolorosa, pe urmele Domnului nostru. Și mai voiam să poposesc și eu la a șaptea oprire, acolo unde Simon din Cirene i-a luat Mântuitorului Crucea de pe umeri și i-a cărat-o ca și cum ar fi fost a lui. Am fi împărțit, ca-ntr-un arc peste timp, povara pe din două. N-am avut eu norocul ăsta. Oamenii îmi dădeau, între două înmormântări, câte-un leu dar nimeni nu știa ce zace-n sufletul meu...

Petre Bișman, cititor fruntaș din Cartierul Evidențiaților

Am citit, o viață, stând pe băncile din parcul Dr. Petru Groza,/ așteptând-o pe miss Icara, despre Frații Grimm, despre Frații Karamazov,/ despre Frații Marx, despre Frații Jderi, despre Frații de cruce,/ Frații Wright și Frații corsicani. Din când în când, dădeamn nas în nas cu frații Barbu din Evidențiaților. /M-am dus la cinema, de câte ori am avut ocazia,/ să văd cum arătau în realitate frații Nicoară, Damian, Simion, Cristea și Ionuț Jder,/ frații Jacob și Wilhelm Grimm, frații Dimitri, Ivan și Alioșa Karamazov,/ frații Groucho. Harpo, Chico și Zeppo Marx,/ frații Orville și Wilbur Wright. Am ajuns spre/ sfârșitul călătoriei, oarecum mai înțelept și mult mai bătrân./ Azi, a venit timpul să mă rezum doar la cei „Trei frați pătați".../ Cunoscuți încă din Evul Mediu, ei m-au ajutat ajutat,/ până-n ultima zi, să-mi curăț sângele...

Ștefan Puican, chef la restaurantul de stat "Transilvanian Fine Cuisine"

Unde-s ai lumii împărați?/ Unde-s puii înăbușiți, puii excelenți, puii Marsan,/ puii țărănești, cei vânătorești și cei țigănești,/ puii Breton, puiul oriental, cel al gazdei vrednice,/ puiul provensal, cel bordelez, cel îndopat,/ puiul cu sos bogat, puiul exploratorului, puiul iadului,/ puiul piperat, puiul țaței sau puiul toreadorului?/ Unde-s? Iaca, s-au dus, ca și cum n-ar fi fost.... / Unde-s, azi, "frații Petruș?", mă întrebați voi,/ tovarășii mei de drum și de luptă./ Unde-s puii muscălești?/ Unde-s rămășițele de pasăre ale gazdei?/ Unde-s puii de gostat?/ Pentru puii ăștia, camarazi, ne-am luptat și ne-am predat?/ Pentru puii ăștia, ultimii, boierii noștri au scăpătat?/ Pentru ei, dragi tovarăși de luptă și de ideal,/ am mâncat muscălește, vreo 50 de ani, rahat?

Candin, omul responsabil cu scosul la lumină a hârdaiele din fundul pământului

Toată lumea mă ținea de prost și m-am obișnuit cu faptul că ei, cei de la birouri, mă și luau peste picior. Așa a fost de când lumea: gulerele albe au râs întotdeauna de bluzele albastre. Eu coboram zilnic în măruntaiele pământului și aduceam la suprafață hârdaiele cu căcat. Eu și cu bietul meu cal. Domnii mă plăteau după numărul de hârdaie pe care reușeam să le scot la lumină și să le arunc în apa neagră a Jiului. Eram atât de harnic că reușeam să decolorez până și apa, neagră ca smoala a râului cu mai multe nuanțe de cafeniu. Totul, oameni buni, era după calitatea meniului oferit de administrație la intrarea în mină. Nu era lună în care ei să nu încerce să mă păcălească. Eu am fost un om cu credință-n Dumnezeu și toată viața am vrut să-i fiu Lui de folos. Așa cum m-am priceput eu mai bine. Îi redam subpământului mirosul divin al pietrelor lui. Când erau mai mulți șefi adunați la un loc mă băgam și eu în vorbă. Se făcea o liniște de mormânt (pentru că toți își duceau, instinctiv, batista la nas) și atunci eu îi ziceam, de la obraz, celui mai mare dintre ei: „Iar mi-ați mâncat un hârdău de căcat, dom șef!" Ală se roșea, ăilalți își mușcau buzele să nu râdă și, ca să scape cât mai repede de gura mea spurcată, șeful dădea ordin să se îndrepte, imediat, eroarea materială. Când am ieșit la pensie, m-am dus la Biserică și popa mi-a încredințat tava cu care treceam, la sfârșitul predicii, pe la toți credincioșii. Oamenii luau anafura și puneau, în schimb, câteva monezi lucioase și niște bani mototoliți. Era o misiune de mare răspundere și era potrivită unui om cinstit. L-am întrebat pe părintele nostru de ce, dintre atâția creștini, m-a ales tocmai pe mine să pun mâna pe banii bisericii. Atunci el mi-a spus că a fost odată, demult, un împărat roman care a deschis, la Roma, primele veceuri publice și a pus o taxă pentru folosirea lor. „Vespasian", l-au întrebat romanii, „de ai pus taxă pe căcat?" Și împăratul le-a zis că, niciunde în lume, banii nu au miros. Atunci m-am dumirit și eu de ce nu simțeam mirosul arginților de pe tavă. Am fost foarte fericit. Intrasem la idei, am crezut că am contractat o boală profesională specifică fostei mele îndeletniciri. O, ce mare și bun ai fost cu mine, Dumnezeul meu!

Simona Cox, Actriță în Theatrum Mundi din Carbonetta

Am călcat, ba uneori am și plutit, pe scândura scenei sub diverse înfățișări și lumea încerca, de fiecare dată, să vadă ce oare se ascunde dincolo de eroii în pielea cărora intram tiptil pe la orele serii. Am fost, dar cine n-am fost?, într-o viață de om... M-am traverstit în stafia din Hamlet, m-am dat drept Godot, ăla pe care-l așteptau Estragon și Vladimir, am fost Furtuna lui Shakespeare, m-am socotit, concomitent, și Ilf și Petrov în Vițelul lor de aur, m-am dat drept Cântăreața cheală, artista care-și face freza mereu și mereu în același fel, dar cel mai greu mi-a fost să-i joc, în travesti, pe minerii lui Mihail Davidoglu din piesele lui proletcultiste. Care mineri și sub pământ, și la masă, și pe munte, și sub plapumă, și cu ortacii, și cu femeia visurilor lor (cât de cât erotice), și cu șefii, ba chiar și cu mărul de lângă drum nu vorbeau decât despre cum o să facă ei, pe dracu-n patru, ca să dea țării cât mai mult cărbune. Atâta rahat am mâncat pe scenă că nici apele din tot ținutul n-o să-l mai spele vreodată. Simțeam, de fiecare dată, o nevoie imperioasă să-mi cumpăr, pe sub mână, cantități industriale de marțipan și să-l savurez ori de de câte ori îmi venea rândul să zic și eu câte ceva. Îl jucam pe tovarășii lui Davidoglu dar gândul îmi zbura, Doamne iartă-mi nerușinarea, tocmai la dl. Ralph Ellison, bărbatul care l-a inventat, undeva, peste Ocean, pe Omul invizibil. Visul meu a fost să pot recita, măcar odată-n viață, pe o scenă din lumea asta largă, replica mea favorită: "Oameni buni, sunt invizibilă, am înțeles, dar asta se întâmplă, pur și simplu, doar pentru că lumea refuză să mă vadă!" Din păcate, singurul om care a reușit să mă vadă, așa cum eram, a fost Scriitorul Ținutului nostru ...

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că ***Argeș*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu imagini din albumul BISERICI DIN TRANSILVANIA (*Monasteres et eglises de Roumanie - Transilvanie.* *NOI Media Print*, București, 2005)

actualitate

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

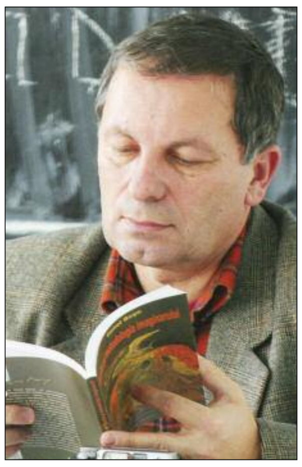
IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2018, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com,
http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilier editorial:
NICOLAE OPREA
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AURESL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția:
Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

Oameni, fapte, întâmplări din Ținutul Cărbunelui. Condica de prezență...

Am avut, ca dascăl, o metodă infailibilă. Le dădeam analfabeților mei funcționali să citească câte un roman în fiecare trimestru. Îi lăsam să-mi povestească câte-n lună și stele dar, la momentul pe care-l consideram oportun, îi opream și le ceream să-mi spună ceva esențial. "Ce i-a zis căpitanul Isac de la Bălăbănești hangiței Ancuța, puțin mâhnit și uitându-se spre pâcla munților, la asfințit?"

reportaj

Se împlinesc, cred, vreo șapte ani de când redactorul-șef al „Argeș"-ului mi-a propus să scriu reportaje literare și mi-a repartizat ultima pagină a revistei pe care cu onoare o conduce. Am publicat, număr de număr, în companii onorante care m-au stimulat și, totodată, m-au făcut să fiu mai smerit. Aceste pagini au devenit, în timp, câteva cărți („Cumpăr înțelepciune sau 7X7= 44?", „Autobuzul care a vrut să treacă Dunărea cu elicopterul", „Omul care a descoperit Tara dinozaurilor pitici", „The name of the dog sau Ocolul Americii în 80.000 de cuvinte" plus încă una în pregătire...) pe care le datorez atât prietenului Doman cât și „Argeș"-ului. E raportul meu către voi, prieteni ai mei, într-un an aniversar. Azi vă cer îngăduința să reînviu câteva personaje dintr-o lume a cărbunelui („pâinea industriei", cum o numeau contemporanii) pe care părinții noștri au însuflețit-o iar nouă ne revine ingrata misiune de a-i fi părtași la ultima ei suflare. Ținta oricărei vieți este, oare, moartea? Atunci la ce mai suntem buni noi, scriitorii? Nu e de datoria noastră ca această lume, când mai bună, când mai rea, să n-o facem uitată și s-o readucem, după puterile noastre, la o nouă viață? Așa cum se cuvine, om cu om, ca de la om la om. Pilda învierii lui Lazăr a fost, oare, total inutilă? Veți citi, mai jos, câteva monologuri sincere și imagini mișcate pe care Scriitorul târgului le-a receptat, cu intermitențe, din imensele căi lactee grație observatoarelor astronomice din Cerro Tololo, Cerro Amazones, Palo Alto și Gran Telescopio de Canarias. Asta după ce, Elisabeth Bowen, o scriitoare aflată dincolo de Canalul Mânecii, l-a asigurat că pesonajele nu sunt, neaparat, create de scriitori și că ele preexistă. Doar că ele ar trebui găsite. Cortina, vă rog,...

Alva Puică, inventator, om bun la toate la Mina Carbonetta Uno

„Azi noapte am visat că primeam o scrisoare", a zis, într-o bună dimineață, Werner von Braun, părintele zborului american spre Lună./ „În ce zi se petrecea visul?", a întrebat prietenul său, rusul Țiolkovski./ „Într-o vineri", a zis neamțul./ „Înseamnă că e o scrisoare care ne va aduce vești rele. Dintr-un alt secol și dintr-o altă lume", a tras concluzia rusul... Pe la jumătatea secolului care tocmai ne-a părăsit,/ lumea-și bătea capul cum o să respire oamenii pe Lună./ Americanii și rușii erau, în acea vreme îndepărtată,/ ca doi boxeri de categorie grea/ care, cu o singură lovitură de ciocan, erau gata să-și ia, unul altuia, oxigenul./ Eu m-am destăinuit,/ într-un cerc restrâns de prieteni din Aquila's Quartier,/ cum vedeam eu rezolvată, odată și pentru totdeauna,/ această spinoasă problemă tehnică./ „Aș avea nevoie de un furtun care să lege Mina Carbonetta/ cu Marea Liniștii de pe Luna vecină./ Vajnicii stahanovștii ar urma să pompeze, cu sarcină de la partid,/ aerul necesar ca lunaticii lor să poată respira în voie"./ Așa gândeam eu în vremea aceea,../ "Ceea ce-mi place la tine e/ seriozitatea cu care inventezi lucruri neadevărate...",/ i-a zis von Braun lui Țiolkovski./ „Până acum, savanții sovietici erau primii care au născocit totul și înaintea tuturor. Acum, tu îmi vorbești de unul Alva Puică..." Eu n-am mai reușit să-mi duc planul la bun sfârșit/ pentru că, exact ca-n visul neamțului, într-o zi de vineri, 13, mi-am pus/ capăt zilelor din pricini exclusiv sentimentale./ "Puică, Puică", îmi repeta nevasta-mea, încă din zorii unei lumi noi,/ „privește lumea în felul ăla poetic cu care un bărbat își privește femeia!"/ Eu o priveam buimac dar am lăsat/ lumii un bilet misterios în care am scris, negru pe alb,/ cum că „Nu-i nici o nenorocire dacă citești un poem,/ în care-i vorba de dragoste, de două sau de trei ori. Chiar de patru..."/ Am plecat Dincolo fără să înțeleg de ce ai mei/ au luptat să dea „Țării, cât mai mult cărbune" în loc/ să trimită oxigenul pe Lună./ Ca orice om de știință, am prevăzut/ că-n mileniul care-mi va urma,/ mina strămoșilor mei își va da duhul, odată pentru totdeauna./ N-am vrut să fiu martorul acestei grozăvii.../ Planeta mea și văduva mea rătăcesc aiurea,/ conform astronomilor de la Palo Alto, prin niște depărtări deșarte.../ Ele așteaptă, ca pe un semn divin venit de la mine/ întâlnirea, încă neconfirmată de cei de la NASA,/ cu asteroidul „7985 Nedelcu". (Sau,/ că n-ar zice nu, chiar cu "2854 Budișteanu".)/ Neconsolată, Luna are și ea o ispită. Își dorește aprig să fie izbită,/ undeva, prin The Dark Side of the Moon,/ de Asteroidul „9495 Eminescu". Să fie și ea, măcar odată-n viață, ca-n poezia Asteroidului: Regina nopții moartă.

Szlamka Bella, pictor nonconformist, profesor la liceul unde a învățat Scriitorul

Vegetarienii au încercat să mă convingă să mănânc doar leguminoase și că, astfel, o să trăiesc veșnic. Nici unul dintre ei nu a trăit peste 50 de ani așa că m-am lăsat păgubaș. Comuniștii au vrut să mă convertească la politica lor culturală și mi-au cerut să le slăvesc ideile și realizările în picturi tematice de mari dimensiuni. Mi-au promis că după moarte o să-mi facă onoarea să-mi depună cenușa în zidul Kremlinului. Nici sistemul lor n-a trecut dincolo de cinci decenii. Ca dascăl de desen îmi plăcea să ies cu elevii mei în aer liber și îi încurajam să facă picturi după natură. Nu le-am impus, niciodată, să introducă în peisajele lor nici steagurile roșii și nici pe comuniști. Eu, toată viața mea, mi-am luat caloriile necesare supraviețuirii, în mod preponderant, din alcool. Iubeam vodka rusească și pe cea poloneză dar m-am adaptat și la obiceiurile localnicilor. Îmi coloram băutura cu diverse siropuri extrase din plante sălbatice și fructele lor de pădure. ("Sătul e Domnul și de stele/ și de împărății mărețe,/ nicicând de florile-i mărunte", zicea un prieten de-al meu, Indianul...) Monopolul mă unea, în cuget și simțire, cu momârlanii locului. Ne întâlneam, seară de seară, la cârciuma lui Șoamu, la Tri păduchi, la Puican, Orbu, Păducel, Moacă, Fărcaș, Cuțurean, Petreanu, Riezel, Stașek, Glodeanu, Krupa, la frații Branga, la Mogoș, Radu, Schrail, Moruș, Anton, Manițiu, Rifka și Topală și fraternizam cu toată lumea. Am băut și cu banii jos și pe credit, până-n ziua de salariu. Eram un bun platnic. Mi se părea că monopol-ul lor ("că nici acela nu-i ficior care n-are la picior/ un cuțăt și-o sticlă de monopol") îmi făcea viața mai dulce. Am sfârșit, mort de beat, într-un șanț nenorocit din Carbon City. Eram înconjurat de mandragore, mășelarițe, mătrăgune-mici și de Milostiva, o iarbă de om sărac. L-am auzit, ca prin vis, pe folcloristul Pamfile, șoptindu-mi la ureche cum că "celui ce zace i se dă mătrăgună. Bolnavul întâi înnebunește, apoi când își vine în fire, se trezește sănătos. Dacă nici mătrăguna nu-i vine de hac, bolnavul moare și scapă de trudă". Eu, unul, am scăpat de trudă și m-am trezit, într-o bună dimineață, într-o pinacotecă faimoasă de pe malul mării noastre...

Margot Latu, profesoară de limba noastră din Carbon City

Am avut, ca dascăl, o metodă infailibilă. Le dădeam analfabeților mei funcționali să citească câte un roman în fiecare trimestru. Îi lăsam să-mi povestească câte-n lună și stele dar, la momentul pe care-l consideram oportun, îi opream și le ceream să-mi spună ceva esențial. "Ce i-a zis căpitanul Isac de la Bălăbănești hangiței Ancuța, puțin mâhnit și uitându-se spre pâcla munților, la asfințit?" Jubilam. Habar n-aveau, nenorociții dracului! "Trage mândro, cu bobii.../Trage, mândro, și-mi ghicește/ Codrul de ce-ngălbenește,/ Omul de ce-mbătrânește..." Asta le-a zis, proștilor! Victoria finală era pe aproape. "Ce-i place orbului sărac?" Răspunsul corect era: "tovărășiile vesele, vinul nou și friptura de pui în țiglă!" Unii o mai nimereau, că nu era prea greu. Și atunci le mai puneam o întrebare: ei, bine, "cum erau ochii orbului?" Habar n-aveau. "Ca niște albușuri coapte", le ziceam eu triumfătoare. La sfârșitul trimestrului aproape toți erau ca și corigenți. Părinții lor mă căutau acasă. Cu ajutorul lor (și a lui Sadoveanu, în cazul de față) mi-am ridicat o vilă și mi-am făcut un garaj cu o ușă pe care o deschideam cu telecomanda. Bărbatul meu, am uitat să vă spun, a fost un faimos medic psihiatru din Valea noastră. După ce am ieșit la pensie, soțul meu m-a pus sub observație. "Să nu te superi, căci supărarea e de la Necuratul", mi-a zis el, fără alte explicații suplimentare. E clar, și el îl citise pe Sadoveanu... Nu m-a internat căci, zicea el, suntem o familie onorabilă. Trebuie să salvăm aparențele. Și atunci mi-am amintit că orbii lui Sadoveanu nu erau toți orbi cu adevărat, că unii știau să cerșească tare frumos, cântând creștinilor spre a fi miluit. Dumnezeu îi ierta că se duceau totdeauna la biserică și se închinau la sfintele icoane. Și rugându-se cu credință și dreptate, Dumnezeu îi ajuta. Eu n-am avut norocul ăsta. Am fost toată viața o femeie liber cugetătoare. Mi-am sfârșit zilele, vai de capul meu (vă vorbesc la propriu, nu la figurat!), în garajul nostru cu telecomandă, alături de câinele nostru. Cum îl chema, oare, pe câinele lui Gheorghiță din "Baltagul"? Ăla ce făcea dreptate în finalul poveștii... Vai, ce lapsus am! Să știți c-am uitat complet. Așa cum mă uita și d. doctor în garaj pe motiv că l-au lăsat bateriile...

Rosa Canina Philipini, profesoară de biologie, la o școală generală din Ținut

Pe mine nu m-a căutat nimeni să fac meditații la biologie. Pe ăia de matematică și română nu-i mai sătura, odată, Dumnezeu. Eu a trebuit să mă descurc singură și nu mi-a fost deloc ușor. Noroc că mi-a venit idea, când nu mai găseam nimic nici la Gostat, nici la Aprozar, să fac niște experimente în clasă cu alimente de bază aflate în criză. Nu m-a interesat să le arăt copiilor nici creanga de aur a unui prinț nătâng ("O creangă de aur în curte avea/ Și el, prinț nătâng, nu știa, nu știa...") nici scorușul zburător, hrana preferată a cocoșilor de munte și a urșilor, nici iarba dulce, nici iedera celor frumoase, nici de cireașa evreului, nici de laptele câinelui. Am socotit că cel mai bine, pentru avântul științei și pentru mine personal, ar fi să le descopere și singuri. Eu le-am cerut ca, la lecția despre cartof, să vină fiecare cu câte unu-n ghiozdan. Pe unul îl sacrificam și-l disecam, împreună, la catedră. "Îmbrăcați în straie de iască", le explicam eu, "sunt gata cartofii să nască. S-au pregătit o iarnă, de soroc, cu cârtițele la un loc..." Le-am recitat cu acest prilej și din Ilarie Voronca: "Fruct al țărănii, asemeni cu țărâna/ Cartof, icoana umilinței și-a răbdării,/ tu te mulțumești cu puțin și ne dai tot". Le-aș mai fi spus și câteva versuri cu trimiteri christice dar sunt sigură că cineva m-ar fi pârât unde nu trebuia. Așa că rămâne-ntre noi: "Și iată fața de Hristos chinuit a cartofului. El știe secretele nopții cu burdufe de liniști, rădăcinile lui pipăie rărunchii pământului". Restul cartofilor, fructe ale țărânii, rămâneau pentru fondul clasei. (Vorba vine, că erau toți ai mei...) Așa am făcut și la lecția despre ceapa roșie și despre cea albă, despre morcov, țelină și praz. A fost distractivă și lecția despre ou. Când am ajuns la găină s-au oferit mai mulți să-mi ofere acest prețios material didactic. I-am refuzat cu demnitate. Dar am acceptat, în cele din urmă, oferta unor potențiali corigenți că mi-era milă de ei iar de mine, ca să fiu sinceră până la capăt, mi se rupea inima. An de an, mergeam cu soțul meu la stațiune și acolo simțeam amândoi că lucrurile există pentru că doar noi doi le vedem și că doar noi doi le dăm un nume. Am trăit mult și nu întotdeauna bine. Acum mai aud doar cum "de peste arse pajiști se ridică/ miresme tari de buruieni amare..."

Domnul Nelă, prostul târgului, omul care ducea Crucea Mântuitorului

Mă apuca de multe ori dimineața stând cu ochii ațintiți pe stelele căzătoare ale bolții. Alergam ca nebunul să văd la ce casă va poposi Steaua aia care-și dădea duhul pe pământ și voiam să fiu primul care să plângă alături de familia cea nemângâiată. Trebuia s-o iau, de fiecare dată, înaintea lui Mister Puiu care voia ca

(continuare în p. 31)